DZIENNIK URZĘDOWY
WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

Lublin, dnia 6 lutego 2026 r.

Poz. 879

Podpisany przez:
Cezary Widomski; LUW
Data: 06.02.2026 14:30:36

UCHWAŁA NR XXII / 145 / 2026
RADY GMINY REJOWIEC FABRYCZNY

z dnia 30 stycznia 2026 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Rejowiec Fabryczny oraz Planu Ochrony Zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla Gminy Rejowiec Fabryczny na lata 2026 – 2029

Na podstawie art.18 ust.2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2025 r. poz.1153, ze zm.) w związku z art.87 ust.3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2024 r. poz. 1292, ze zm.) Rada Gminy Rejowiec Fabryczny uchwala, co następuje :

§ 1. Uchwala się Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Rejowiec Fabryczny na lata 2026 – 2029, w brzmieniu stanowiącym załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2. Uchwala się Plan Ochrony Zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla Gminy Rejowiec Fabryczny na lata 2026 – 2029, w brzmieniu stanowiącym załącznik nr 2 do niniejszej uchwały.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Rejowiec Fabryczny.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Lubelskiego.

Przewodniczący Rady Gminy

Piotr Prokopiuk

Egz. Nr 2

Załącznik nr 1 do uchwały
Nr XXII/145/2026
Rady Gminy Rejowiec Fabryczny
z dnia 30 stycznia 2026 roku

ZATWIERDZAM
WÓJT GMINY REJOWIEC FABRYCZNY

.....
(data, podpis)

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY REJOWIEC FABRYCZNY NA LATA 2026 – 2029

UZGODNIONO:
Wojewódki Konserwator Zabytków w Lublinie
Delegatura w Chełmie

.....
(data, podpis)

OPRACOWAŁ:
Inspektor ds. Obronnych, Obrony Cywilnej
i Zarządzania Kryzysowego

.....
(data, podpis)

REJOWIEC FABRYCZNY **STYCZEŃ** **2026**

Egz. Nr 2

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY REJOWIEC FABRYCZNY NA LATA 2026 – 2029

INSPEKTOR DS. OBRONNYCH, OBRONY CYWILNEJ I ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO

SPIS TERŚCI **STRONA**

1		**WSTĘP – CELE PROGRAMU**	**4**
1		**GRANICE ADMINISTRACYJNE GMINY REJOWIEC FABRYCZNY**	**6**
1	1	Położenie i gospodarka	7
1	2	Środowisko kulturowe	7
1	3	Strefa ekonomiczna	8
1	4	Atuty inwestycyjne gminy	8
1	5	Obszar chronionego krajobrazu	8
1	6	Komunikacja	9
2		**WPROWADZENIE**	**9**
3		**PODSTAWA OPRACOWANIA**	**11**
4		**UWARUNKOWANIA FORMALNO – PRAWNE OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI**	**12**
5		**DEFINICJE**	**18**
6		**SPOSOBY OPIEKI NAD ZABYTKAMI**	**20**
6	1	Zabytki nieruchome	21
6	2	Zabytki ruchome	21
6	3	Zabytki archeologiczne	22
7		**OPIEKA NAD ZABYTKAMI JAKO ZADANIE WŁASNE GMINY**	**22**
8		**UWARUNKOWANI ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO**	**23**
8	1	Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	23
9		**UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY**	**25**
9	1	Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy	25
9	2	Strategia rozwoju Gminy Rejowiec Fabryczny do 2026 roku	25
9	3	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rejowiec Fabryczny	27
10		**CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW ORAZ ANALIZA STANU DZIEDZICTWA I KRAOBRAZU KULTUROWEGO GMINY REJOWIEC FABRYCZNY**	**28**
10	1	Zarys historii obszaru i krajobrazu kulturowego Gminy Rejowiec Fabryczny	28
10	2	Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	31
10	3	Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków nieruchomych województwa lubelskiego	32

Egz. Nr 2

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY REJOWIEC FABRYCZNY NA LATA 2026 – 2029

INSPEKTOR DS. OBRONNYCH, OBRONY CYWILNEJ I ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO

SPIS TERŚCI **STRONA**

10	4		Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków archeologicznych województwa lubelskiego	34
10	5		Zabytki ujęte w gminnej ewiencji zabytków (GEW)	36
10	5	1	Kapliczki	37
10	5	2	Krzyże	38
10	5	3	Cmentarze, groby	38
10	5	4	Parki	39
10	5	5	Pomniki	39
10	5	6	Obiekty przemysłowe	40
10	5	7	Obiekty użyteczności publicznej	40
10	5	8	Prywatne budynki mieszkalne	41
10	5	9	Zabytki ruchome chronione na miejscu i podlegające rozśrodkowaniu lub ewakuacji – wzór	43
10	6		Wykaz kart ewid. stanowisk archeolog. znajdujących się w woj. ewid. zab. (nie wpisanych do rejestru zabytków)	44
10	6	1	Wykaz kart ewidencyjnych architektektury i budownictwa zabytków znajdujących się w wojewódz. Lub. (nie wpisanych do rejestru)	51
10	6	2	Wykaz kart parków / ogrodów	53
10	6	3	Wykaz kart ewidencyjnych cmentarzy	54
10	6	4	Wykaz kart ewidencyjnych miejsc pamięci narodowej	54
10	6	5	Sposoby ochrony	55
11			**ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE**	**59**
Piorytet	I		Rewitalizacja dziedzictwa kulturowego jako elementu rozwoju społeczno – gospodarczego gminy	59
Piorytet	II		Rozszerzanie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego gminy	60
Piorytet	III		Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego	60
Piorytet	IV		Promocja i popularyzacja dziedzictwa kulturowego gminy	60
12			**INSTRUMENTY SŁUŻĄCE REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI**	**61**
13			**ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI**	**62**
14			**ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI**	**63**
15			**ZAKRES OCHRONY KONSERWATORSKIEJ DLA OBIEKTÓW UJĘTYCH W REJESTRZE ZABYTKÓW**	**64**
16			**ZAKRES OCHRONY KONSERWATORSKIEJ DLA OBIEKTÓW UJĘTYCH W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW**	**64**
17			**PODSUMOWANIE**	**65**
18			**KOPIE MAP STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH W ILOŚCI 5 EGZEMPLARZY NA PIĘCIU STRONACH A – 4**	**66-77**

I. Wstęp

Podstawową opracowania Gminnego programu opieki nad zabytkami dla Gminy Rejowiec Fabryczny na lata 2026 – 2029 jest określenie zasadniczych kierunków działań oraz kluczowych zadań, jakie powinny być realizowane w celu poprawy stanu zachowania dziedzictwa kulturowego Gminy. Opracowanie Gminnego programu opieki nad zabytkami ma na celu również poprawę stanu zachowania środowiska kulturowego Gminy Rejowiec Fabryczny. Środkiem do tego prowadzącym jest ustalenie w tym programie uwarunkowań dotyczących finansowania oraz organizacji działań ochronnych wobec środowiska kulturowego, działań edukacyjnych i wychowawczych wobec miejscowej społeczności.

Obowiązek opracowania programu wynika z art. 87 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292 i 1907 oraz z 2025 r. poz. 1168) i ma na celu poprawę stanu zachowanych zasobów kulturowych przez właściwe wyeksponowanie walorów krajobrazu kulturowego, ich wykorzystanie w celach edukacyjnych i wychowawczych, rozwój turystyki, a także cele społeczne i gospodarcze. Ustawa określa również szereg zadań dla podmiotów zobligowanych do zapewnienia ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Zadania te wynikają z zapisów w art. 85 ust. 1 ustawy i mówią, że w krajowym programie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami określa się w szczególności cele i kierunki działań oraz zadania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposób finansowania planowanych działań, a także harmonogram ich realizacji. Ten zakres jest także właściwy dla planu sporządzonego w skali gminy.

Program opieki nad zabytkami jest dokumentem pomocniczym i uzupełniającym, nie ma charakteru aktu prawnego. Jest elementem samorządowej polityki strategicznej, służącym podejmowaniu działań w celu poprawy stanu zasobów dziedzictwa kulturowego na terenie gminy.

Cele gminnego programu opieki nad zabytkami zostały przez ustawodawcę określone w art. 87 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292 i 1907 oraz z 2025 r. poz. 1168), a w szczególności program ma na celu:

1. włączenie problematyki ochrony zabytków do bieżących zadań, wynikających z zapisów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w gminie,
2. uwzględnianie uwarunkowań prawnych opieki nad zabytkami,
3. rozpoznawanie potrzeb dotyczących podejmowania działań zmierzających do zahamowania procesów degradacji zabytków i doprowadzania do poprawy stanu ich zachowania,

4. eksponowanie zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,

5. podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych,
6. tworzenie warunków współpracy z właścicielami zabytków dla zapewniania ich opieki.

W planowanym okresie realizacji tego programu w latach 2025 – 2028 spodziewanym efektem będzie poprawa stanu technicznego istniejących na terenie Gminy Rejowiec Fabryczny zabytków, ochrona i zapewnienie właściwego rozwoju zabytkowej przestrzeni urbanistycznej, a także wykorzystanie istniejących dóbr kultury w celu promocji walorów turystycznych Gminy. Ważnym elementem tego programu jest także położenie nacisku na uwrażliwienie mieszkańców na potrzeby związane z utrzymaniem i ochroną środowiska kulturowego.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Rejowiec Fabryczny na lata 2026 – 2029 ma służyć podejmowaniu działań dotyczących inicjowania i koordynowania prac związanych z ochroną zabytków, wskazywania dziedzictwa jako istotnej funkcji życia zbiorowego, wspierania kreatywności mieszkańców Gminy w zakresie promocji folkloru, sztuki ludowej, inicjatyw lokalnych dotyczących ochrony materialnego, jak i niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

Program ma przyczynić się do wzmożenia działań o charakterze społecznym i edukacyjnym wobec mieszkańców Gminy Rejowiec Fabryczny, szczególnie dzieci i młodzieży. Ważnym elementem opracowania Programu jest także kształtowanie świadomości i uwrażliwienie mieszkańców Gminy na potrzeby związane z właściwym utrzymaniem i ochroną środowiska kulturowego, które ma również wymiar gospodarczy. Właściwie wykorzystanie walorów kulturowych Gminy, ich promocja może przyczynić się do rozwoju lokalnej gospodarki poprzez przyciągnięcie turystów.

Egz. Nr 2

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY REJOWIEC FABRYCZNY NA LATA 2026 – 2029

INSPEKTOR DS. OBRONNYCH, OBRONY CYWILNEJ I ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO

GRANICE ADMINISTRACYJNE GMINY REJOWIEC FABRYCZNY

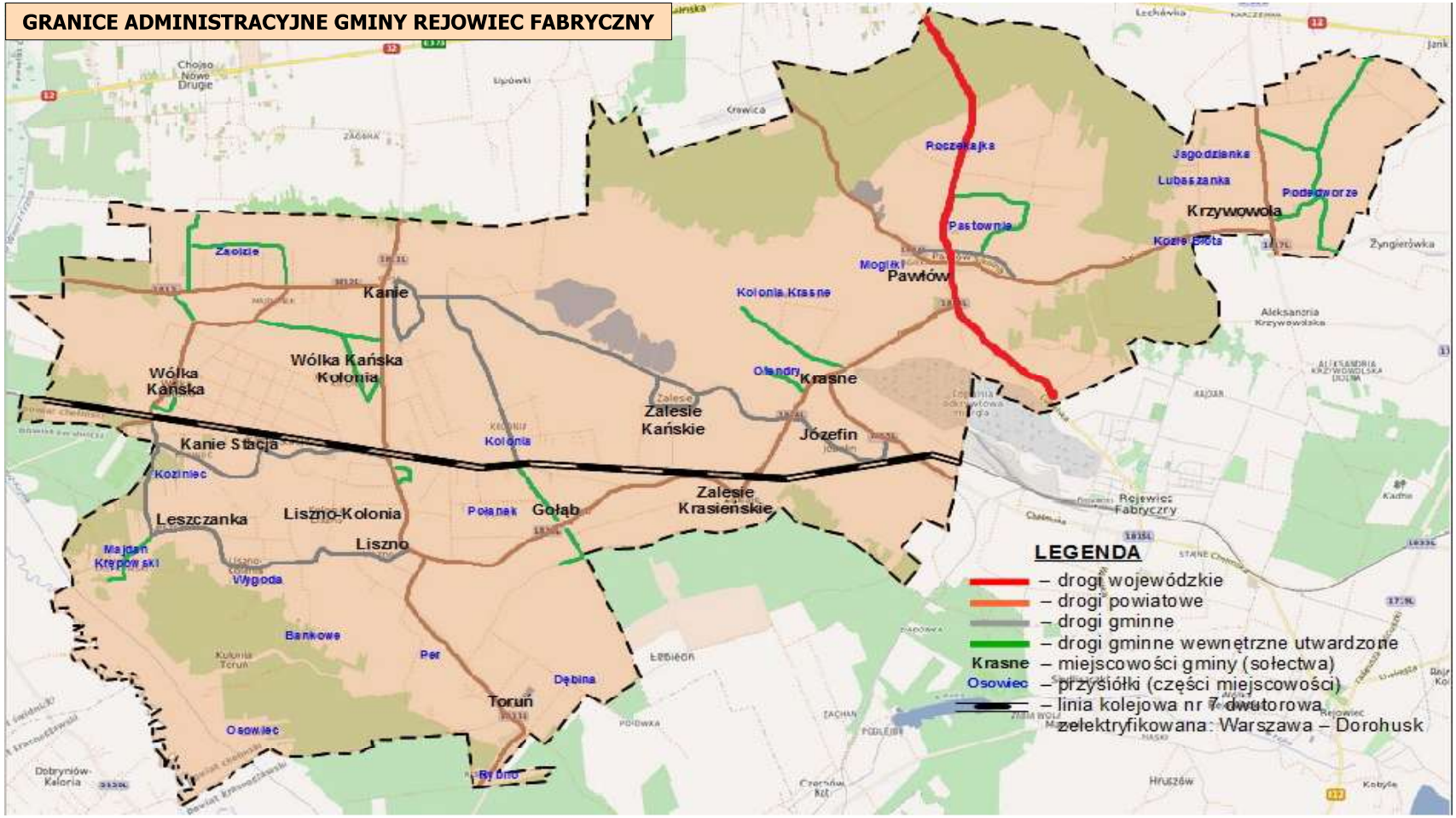

1.1 Położenie i gospodarka

Gmina Rejowiec Fabryczny położona jest w południowo-wschodniej części województwa lubelskiego, powiecie chełmskim. Jej zachodnia granica przebiega wzdłuż doliny Wieprza i Kanału Wieprz-Krzna. Obszarowo zajmuje powierzchnię 88 km² i liczy w granicach 3 800 mieszkańców. Gminę tworzy 15 sołectw położonych wzdłuż głównych dróg: *Krzywowola, Pawłów, Krasne, Józefin, Zalesie Krasieńskie, Gołąb, Toruń, Liszno, Liszno-Kolonia, Leszczanka, Zalesie Kańskie, Kanie, Wólka Kańska, Wólka Kańska Kolonia, Kanie Stacja.*

Gospodarka Gminy Rejowiec Fabryczny opiera się głównie na rolnictwie i leśnictwie. Tereny rolne zajmują około 60% powierzchni gminy. W północnej i zachodniej części gminy na obrzeżach Pawłowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu oraz w dolinie Wieprza i Kanału Wieprz-Krzna rozwija swoją działalność stowarzyszenie agroturystyczne, skupiające głównie rolników posiadających niewielkie obszarowo gospodarstwa. Inną ważną dziedziną gospodarki przed którą stoją spore możliwości i na które stawiają władze i mieszkańcy gminy jest przemysł bazujący na lokalnych złożach margli, opoki, ziemi krzemionkowej, gliny, iłów, piasków kwarcowych, torfów. W okolicach Pawłowa potwierdzono również występowanie złóż węgla kamiennego. Planowana jest także budowa zbiornika retencyjnego Oleśniki w pobliżu Kanału Wieprz-Krzna, który stanowić będzie miejsce rekreacyjne.

1.2 Środowisko kulturowe

Cechą charakterystyczną dla Pawłowa jest do dnia dzisiejszego garncarstwo ,którego początki sięgają I połowy XVII w. W okresie międzywojennym rzemiosłem tym samodzielnie zajmowało się ok.150 rzemieślników. Poza garncarstwem zajmowano się tu także bednarstwem i stolarką. W 1932 r. w Pawłowie powstała bednarska spółdzielnia rzemieślnicza "Pawłowianka" ,która działała do 1991 r.

Obecnie obserwuje się powrót do "kultury" naczyń glinianych. Coraz więcej młodych ludzi z miast całego kraju interesuje się starodawnym rzemiosłem, co przyczyniło się do utworzenia Pawłowskiego Ośrodka Garncarstwa i Bednarstwa, który szkoli młodych adeptów tego rzemiosła. Corocznie w pierwszy weekent sierpnia przy okazji Pawłowskiego Jarmarku odbywają się Konkursy Garncarskie, których uczestnicy nagradzani są w dwóch kategoriach: ***garncarze zawodowi i debiuty garncarskie.***

1.3 Strefa ekonomiczna

Część terenów Gminy Rejowiec Fabryczny o pow. ok. 27 ha została włączona do Mieleckiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Kompleks terenów pod inwestycje przemysłowe. Leżą wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 839, która ma bezpośrednie połączenie z drogą krajową S 12. W bliskim sąsiedztwie znajduje się bocznica kolejowa, oraz Port Lotniczy Lublin.

1.4 Atuty inwestycyjne gminy:

- dobrze rozwinięta infrastruktura drogowa i kolejowa
- gmina w pełni zwodociągowana i zelektryfikowana
- sieć gazowa i kanalizacyjna na obejmuje około 30% terenów gminy
- tradycje przemysłowe i rzemieślnicze
- dobrze rozwinięta sieć szkół i przedszkoli
- rozwinięta baza hotelowo-żywieniowa
- walory turystyczno- przyrodnicze, organizacja imprez
- tereny przygotowane pod inwestycje (uzbrojone, uregulowany stan prawny)
- objęcie całości gminy miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego

1.5 Obszar chronionego krajobrazu

Pawłowski Obszar Chronionego Krajobrazu zajmuje na terenie gminy Rejowiec Fabryczny obszar doliny rzek - zachodniej części gminy w granicach należące do sołectw: Pawłów, Kanie, Zalesie Kańskie, Wólka Kańska, Wólka Kańska - Kolonia, Liszno - Kolonia, Leszczanka, Toruń. Tereny są pokryte głównie lasami należącymi do Nadleśnictwa Chełm oraz częściowo do Nadleśnictwa Krasnystaw. Na tym obszarze w miejscowości Kanie znajdują się malowniczo położone stawy rybne o powierzchni ok. 140 ha własność zasobu Skarbu Państwa. Wstępują tu ciekawe siedliska flory i fauny,środowiska kulturowe tego obszaru tworzą obiekty zabytkowe. Biegnie tu szlak turystyczny czerwony od Aleksandrii Krzywowolskiej przez Pawłów, Krasne, Zalesie Kańskie, Kanie, Wólkę Kańską do kanału Wieprz-Krzna.

1.6 Komunikacja

Kolejowa	/miasto/	Drogowa
15 min	Chełm	15 km
40 min	Dorohusk	35 km
1 h min	Lublin	60 km
3 h	Warszawa	240 km
6 h 15 min	Poznań	570 km
6 h 15 min	Katowice	390 km
4 h 30 min	Kraków	350 km

Linia kolejowa

Warszawa – Lublin – Chełm – Dorohusk (przejście graniczne),
Rejowiec – Zamość,

Drogi

Rejowiec – Marynin i Borowica – Chojno łączą się z drogą Warszawa – Chełm – Dorohusk.

2. WPROWADZENIE

Do obowiązkowych działań podejmowanych w zakresie prowadzenia polityki ochrony i opieki nad zabytkami należy rozpoznanie istniejących zasobów dziedzictwa kulturowego. Opracowanie wszelkiego rodzaju wytycznych, projektów, czy też planów adaptacji i przekształceń obiektów zabytkowych, powinny uprzedzać działania ewidencyjne. Określenie zasobu zabytków jest jednym z podstawowych zadań służb konserwatorskich oraz Narodowego Instytutu Dziedzictwa, działającego przy Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Zgodnie z art. 22 ust. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292 i 1907 oraz z 2025 r. poz. 1168): wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy. Stosownie do art. 22 ust 5 ww. ustawy: W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru,
2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków,

3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. W gminnej ewidencji zabytków ujęte są zabytki nieruchome: budynki, układy urbanistyczne, zespoły budowlane i zabytki archeologii.

Ujęcie obiektu w gminnej ewidencji zabytków skutkuje obowiązkiem uzgadniania z urzędem konserwatorskim dla takiego obiektu:

- decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, na podstawie art. 53 i 60 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2024 r. poz. 1130).
- pozwolenia na budowę lub rozbiórkę, na podstawie art. 39 ust. 3 ustawy Prawo budowlane z dnia 7 lipca 1994 r. (Dz.U.2025.418 t.j.)

Nowelizacja ustawy zakłada stworzenie Listy Skarbów Dziedzictwa, na którą mogą trafić zabytki ruchome o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego. Nowe przepisy zakładają także ujednolicenie zasad wpisu do rejestru zabytków ruchomych i nieruchomych - wpisu do rejestru zabytków ruchomych można dokonać nie tylko na wniosek właściciela, ale także z urzędu lub w sytuacji uzasadnionej obawy zniszczenia, nielegalnego wywiezienia itp. Istotną zmianą jest wprowadzenie tymczasowej ochrony zabytkom nieruchomym - przepisy przewidują zakaz prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, a także podejmowanie innych działań, które mogłyby doprowadzić do zniszczenia zabytku nieruchomego od momentu wszczęcia postępowania w sprawie wpisu do rejestru. Zakaz podejmowania tych czynności dotyczy całego okresu, w którym będzie toczyło się postępowanie administracyjne dotyczące wpisu, aż do momentu kiedy decyzja stanie się ostateczna.

Nowe zasady będą także dotyczyć nielegalnych poszukiwań ukrytych lub porzuconych zabytków przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych oraz sprzętu do nurkowania, które to będą uznawane za przestępstwa.

Nowelizacja zmienia także procedurę usuwania drzew lub krzewów z nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków. Należy przy tym zaznaczyć, że zmiany w przepisach dotyczą również ustawy o ochronie przyrody. Ważną zmianą z punktu widzenia właścicieli zabytkowych nieruchomości jest możliwość przyznawania dotacji przez samorządy na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku ujętym w gminnej ewidencji zabytków.

3. PODSTAWA OPRACOWANIA

Podstawę prawną opracowania *Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Rejowiec Fabryczny na lata 2026 – 2029 stanowi Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U z 2024 poz.1292)* ***Art. 87*** *ustawy określa obowiązek gminy dotyczący sporządzania i uchwalania gminnego programu nad zabytkami* który:

1. Wójt sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami.
   - włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania gminy;
2. Program, o których mowa w ust. 1, ma na celu, a w szczególności:
   - uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
   - zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
   - wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
   - podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
   - określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
   - podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.
3. Gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.
4. Program, o których mowa w ust. 3, jest ogłaszany w wojewódzkim dzienniku urzędowym.
5. Z realizacji programu wójt sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio radzie gminy.
6. Sprawozdanie z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami jest przekazywane wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w celu jego wykorzystania przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

4. UWARUNKOWANIA FORMALNO – PRAWNE OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Podstawę prawną sporządzenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami stanowią:

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 nr 78, poz. 483 z późn. zm. w przepisach art.5, art. 6 ust. 1 i art. 86)

Ochrona zabytków jest konstytucyjnym obowiązkiem państwa i każdego obywatela. Ustawa zasadnicza stanowi fundament systemu ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce:

„Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju (art. 5), (...) stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju (art.6. ust. 1), oraz każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa (art. 86)"

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2025 r. poz. 1153)

Zgodnie z art. 7 ust.1 pkt 9 Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, zaspokajanie potrzeb wspólnoty należy do własnych zadań gminy. W szczególności zadania własne gminy obejmują zagadnienia związane z ochroną zabytków jak i opieką nad zabytkami.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U.2024,1292 t.j.2024).

Ustawa stanowi podstawę prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce, określa politykę zarządzania zabytkami oraz wyznacza główne zadnia państwa oraz obywateli (właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych). Szczegółowe zapisy określają przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady tworzenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, a także organizację organów ochrony zabytków. Wprowadza pojęcia ochrony i opieki.
Ochrona zabytków (art. 4 *ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U.2024.1292 t.j.)* polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- udaremnienie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Natomiast opieka nad zabytkami (art. 5) sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega w szczególności na zapewnieniu warunków:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;

Opiece i ochronie podlegają, bez względu na stan zachowania (art. 6):

- **zabytki nieruchome –** krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne i ruralistyczne, zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa,dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji,

- **zabytki ruchome –** dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje stanowiące zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych, numizmaty oraz pamiątki historyczne, wytwory techniki, materiały biblioteczne, wytwory sztuki ludowej, rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne, przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne, bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji,
- **zabytki archeologiczne** – pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej. Ochronie ustawodawczej mogą podlegać również nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Ustawa wskazuje także formy ochrony zabytków (art. 7), do których należą:

- wpis do rejestru zabytków prowadzonego przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, na podstawie decyzji wydanej przez WKZ z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy;
- uznanie za Pomnik Historii przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i dziedzictwa narodowego;
- utworzenie parku kulturowego przez Radę Gminy na podstawie uchwały;
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r.(Dz.U.2024.1292 t.j.)

(Obowiązek sporządzenia przez samorządy programów opieki nad zabytkami. Zgodnie z art. 87 tej Ustawy zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami. Program ten, po uzyskaniu opinii wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków, przyjmowany jest odpowiednio przez Sejmik Województwa, Radę Powiatu i Radę Gminy (art. 87.3). Na poziomie powiatu, województwa i gminy program taki sporządza się na okres 4 lat (art. 87.1.), z czego po okresie 2 lat zarząd województwa, powiatu i burmistrz sporządzają sprawozdanie, które odpowiednio przedstawia się Sejmikowi Województwa, Radzie Powiatu lub Radzie Gminy (art. 87.5), a następnie przekazywane jest Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i właściwemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków w celu jego wykorzystania przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami (art. 87 ust. 2 ppkt. 6).

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa główne cele gminnych programów opieki nad zabytkami, do których należą: włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;

- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy w właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieki nad zabytkami.

Program opieki nad zabytkami jest dokumentem uzupełniającym w systemie planowania. Wyznacza cele i określa instrumentarium służące do ich osiągnięcia.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U.2025.647 t.j.)

Zgodnie z zapisami Ustawy, prognoza oddziaływania na środowisko sporządzana przy okazji opracowywania polityk, strategii, planów lub programów powinna:

„określać, analizować i oceniać przewidywane znaczące oddziaływania, (..) na środowisko, a w szczególności na (...) zabytki, jak również w przypadku odstąpienia od przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko, Ustawa nakłada obowiązek sprawdzenia, czy decyzja o odstąpieniu uwzględnia: (...) „cechy obszaru objętego oddziaływaniem na środowisko, w szczególności obszaru o szczególnych właściwościach naturalnych lub posiadających znaczenie dla dziedzictwa kulturowego wrażliwe na oddziaływania, istniejące przekroczenia standardów jakości środowiska lub intensywne wykorzystywanie terenu. Niezwykle ważne są przepisy dotyczące planowanych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko i wymagających sporządzenia „raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko”.

Dla ochrony dziedzictwa kulturowego przepis ten jest istotny w kontekście budowy wież telefonii komórkowej oraz stosunkowo nowej inicjatywy, jaką jest budowa farm wiatrowych i ich oddziaływanie na krajobraz kulturowy, a więc przestrzeń historycznie ukształtowaną w wyniku działalności człowieka, zawierającą wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze.

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U.2024.1130 t.j.)

Ustawa precyzuje, co powinno być uwzględniane podczas sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a także ustaleniach lokalizacji inwestycji celu publicznego. W istotnym z punktu widzenia opieki nad zabytkami obszarze planowania i zagospodarowania przestrzennego uwzględniania się:

„wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej" (art. 1). W studium uwzględniać należy uwarunkowania wynikające ze: (...) „stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego, stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej" (art. 10).

Studium oraz plany zagospodarowania przestrzennego powinny określać:

(...) „obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu kulturowego i uzdrowisk, obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej".

Istotne jest nałożenie na wójtów i burmistrzów obowiązków zarówno zawiadomienia m.in. wojewódzkiego konserwatora zabytków o przystąpieniu do sporządzania studiów, planów zagospodarowania przestrzennego i występowania o opinie i wnioski oraz uzgodnienia.

Ustawa z 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (Dz.U. z 2025 r., poz. 418)

Ustawa traktuje zabytki w sposób szczególny i podkreśla fakt, że obiekt budowlany należy projektować i budować zapewniając: *„ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską".*

Wymienione są rodzaje czynności w procesie budowlanym, również w kontekście obiektów wpisanych do rejestru zabytków, znajdujących się na obszarze wpisanym do rejestru zabytków, obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, a także ujętych w gminnej ewidencji zabytków. Budynki podlegające takiej ochronie prawnej nie wymagają świadectwa charakterystyki energetycznej.

W przypadku obiektów wpisanych do rejestru zabytków wymagane jest uzyskanie pozwolenia na remont tych obiektów lub ich rozbiórkę (w tym wypadku dopiero po skreśleniu obiektu z rejestru zabytków przez Generalnego Konserwatora Zabytków). Podobnie jest w przypadku chęci zainstalowania na takim obiekcie tablic i urządzeń reklamowych.

Ustawa nakazuje wprost wymóg uzyskania pozwolenia WKZ przed wydaniem pozwolenia na budowę.

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U.2024.1145 t.j.)

Jednym z wymienionych celów publicznych jest *„(...) opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami”*.

Kolejne zapisy precyzują, jakie działania wymagają pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Są to sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa (tu wyjątkiem są nieruchomości będące we władaniu Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa) lub jednostki samorządu terytorialnego oraz wnoszenie tych nieruchomości jako wkładów niepieniężnych do spółek, podział nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków. Ponadto dopuszczono możliwość nałożenia na nabywcę nieruchomości gruntowej, oddawanej w użytkowanie wieczyste, obowiązku (zapisanego w umowie) odbudowy lub remontu położonych na niej zabytkowych obiektów budowlanych. Taki sam obowiązek można nałożyć w decyzji o ustanowieniu trwałego zarządu.

Ważne dla właściciela zabytku i zarządcy nieruchomości będącej w trwałym zarządzie są zapisy mówiące o obniżce o 50% ceny nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków, chociaż dopuszczono tu także możliwość podwyższenia lub obniżenia tej bonifikaty oraz o obniżce o 50% opłat z tytułu trwałego zarządu, która to bonifikata również może być podwyższona lub obniżona. Gminie przysługuje prawo pierwokupu w przypadku sprzedaży nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków lub prawa użytkowania wieczystego takiej nieruchomości.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U.2024.1145 t.j.)

Określenie „tereny zieleni” definiuje jako „tereny wraz z infrastrukturą techniczną i budynkami funkcjonalnie z nimi związanymi, pokryte roślinnością, znajdujące się w granicach wsi o zwartej zabudowie lub miast, pełniące funkcje estetyczne, rekreacyjne, zdrowotne lub osłonowe, a w szczególności parki, zieleńce, promenady, bulwary, ogrody botaniczne, zoologiczne, jordanowskie i zabytkowe oraz cmentarze, a także zieleń towarzyszącą ulicom, placom, zabytkowym fortyfikacjom, budynkom, składowiskom, lotniskom oraz obiektom kolejowymi przemysłowym”. Zezwolenie na usunięcie drzew lub krzewów z terenu

nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków wydaje WKZ; dotyczy to również drzew owocowych. Ustawodawca posłużył się również pojęciem „wartości historycznych", „kulturowych", które są jednym z czynników ważnych przy tworzeniu parków krajobrazowych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, ustanawianiu pomników przyrody i innych czynnościach.

Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U.2024.87t.j.)

W Ustawie zapisano, że prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym, natomiast państwo, jako mecenas, wspiera tę działalność, a minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może wspomóc finansowo realizację planowanych na dany rok zadań. Sprawowanie opieki nad zabytkami jest jednym z podstawowych zadań instytucji kultury, szczególnie tych wyspecjalizowanych w opiece nad zabytkami, których celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami. Stąd też szeroko pojęta opieka nad zabytkami, niekoniecznie musi oznaczać bezpośrednie czynności przy zabytku, ale również gromadzenie wiedzy o zabytkach, jej udostępnianie poprzez np. organizację wystaw, edukację społeczeństwa dotyczącą ochrony zabytków, uświadomienie istnienia odziedziczonych po dawnych mieszkańcach dóbr kultury, uwrażliwienie na wyjątkowy charakter tego dziedzictwa.

5. DEFINICJE

Z uwagi na konieczność precyzyjnego odnoszenia się w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami do zapisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U.2024.1292 t.j.) przyjęto za ustawą następujące definicje:

- **zabytek –** nieruchomość, lub rzczecz ruchomą, ich części lub zespoły będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artysyczną lub naukową,
- **zabytek nieruchomy –** nieruchomość, jej części lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt 1;
- **zabytek ruchomy –** rzecz ruchomą jej część lu zespół rzeczy ruchomych,o których mowa pkt. 1,
- **zabytek archeologiczny –** zabytek nieruchomy, będący powierzchniową podziemną lu podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawartswień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek rychomy będący tym wytworem;

- **instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami –** instytucję kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami,
- **prace konserwatorskie –** działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji, oraz dokumentowanie tych działań;
- **prace restauratorskie –** działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub ostworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działałań;
- **roboty budowlane –** roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmoeane przy zabytku lub otoczeniu zabytku;
- **badanie konserwatorskie –** działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac koserwatorskich;
- **badania architektoniczne –** działanie ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego, oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;
- **badania archeologiczne** – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;
- **historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny –** przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyńcze budynki i formy zaprojektowanej zielieni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i fukcjonalnych
- **historyczny zespół budowlany –** powiązaną przestrzennie grupę budynków wyodrębnioną ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania, lub związek z wydarzeniami historycznymi;
- **krajobraz kulturowy –** przestrzeń historycznie ukształtowaną w wyniku działalności człowieka, zawierającą wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze;
- **otoczenie –** teren wokół mlub przy zabyyku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków, w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przez szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

6. SPOSOBY OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Według zapisów *art. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U.2024.1292 t.j.)* ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej, działań mających na celu:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- przeciwdziałanie kradzierzy, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Zgodnie z art. 5 powyższej *ustawy* opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściela lub posiadacza polega, w szczególności na zapewniniu warunków:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- zabezpieczeniu i utrzymaniu zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

W myśl art. 6. ustawy ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

6.1 Zabytki nieruchome będące, w szczególności:

- krajobrazami kulturowymi,
- układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- dziełami architektury i budonictwa, dziełami budownictwa obronnego,
- obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i inymi zakładami przemysłowymi,
- cmentarzami,
- parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalnośc wybitnych osobistoći lub instytucji.

6.2 Zabytki ruchome będące, w szczególności:

- dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artstycznego i sztuki użytkowej;
- kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje;
- numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami;
- wytworami techniki, a zwłascza urzadzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującym poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- materiałami bibliotecznymi, USTAWA z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U.2024.1292 t.j.)
- instrumentami muzycznymi,
- wytworami sztuki ludowej i rękodziała, oraz innymi obiektami etnograficznymi;
- przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądz działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

6.3 Zabytki archeologiczne będące w szczególności:

- pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnicywa,
- cmentarzyskami,
- kurhanami,
- reliktami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Artykuł 6 ustawy mówi również, iż ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej. W ustawie znajdują się zapisy prezyzujące formy ochrony zabytków.

Artykuł 7 ustawy stanowi, że formami ochrony zabytków są:

- wpis do rejestru zabytków;
- uznanie za pomnik historii;
- utworzenie parku kulturowego;
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkch zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

7. OPIEKA NAD ZABYTKAMI JAKO ZADANIE WŁASNE GMINY

Obowiązki jednostek samorządowych określają zarówno przepisy ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U.2024.1292 t.j.)

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa obowiązki oraz kompetencje gminy w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Obowiązki są określone m.in. w art. 22, pkt.4 narzucającym obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków, art. 87 regulującym sporządzenie na okres czteroletni gminnych programów opieki nad zabytkami, oraz w art. 18 i 19 nakazujących uwzględnienie zapisów tych programów przy sporządzaniu i aktualizacji strategi rozwoju, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzenneg, oraz miejscowych planów zagospodarowania. Ponadto w artykułach 5, 25, 26, 28, 30, 31, 36, 71 i 72 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zawarte sa szczegółowe określenia obowiązków samorządu dla objętych ochroną zabytków, które są własnością gminy lub są w jej posiadaniu.

Artykuł 81 i 82 regulują mozliwość udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru przez organ stanowiący gminy, na zasadach okreslonych w podjętej przez ten organ uchwale. Na podstawie art. 96, wojewoda może na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków morze powierzyć w drodze porozumienia prowadzenie niektórych spraw z zakresu swojej właściwości w tym m.in: wydawanie decyzji administracyjnych gminom, powiatom. Poza tym w ustawie o samorzadzie gminnym, w rozdziale 2 określone są zadania odnoszące się wprost lub pośrednio do ochrony zabytków np: zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy, co może przekładać się na działania związane z opieką nad zabytkami w kontekscie ładu przstrzennego, gospodarki nieruchomościami, gospodarki wodnej, gminnych dróg, ulic, czy organizacji bibliotek lub innych placówek.

8. UWARUNKOWANI ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

8.1 STRATEGICZNE CELE POLITYKI PAŃSTWA W ZAKRESIE OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Celem programu jest zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami poprzez m.in. ochronę i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości, podnoszenie wiedzy o zasobach zabytkowych kraju, cyfryzację i podniesienie jakości prowadzonych postępowań administracyjnych czy zwiększenie zastosowania nowych technologii.

Najważniejsze cele programu:
Ochrona i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości poprzez m.in.:

- model i system wartościowania zabytków;
- plany zarządzania dla pomników historii;
- wsparcie procesu tworzenia planów ochrony parków kulturowych;
- system bezpieczeństwa zabytków;
- projektowanie konserwatorskie.

Cyfryzacja i podniesienie jakości prowadzenia postępowań administracyjnych poprzez m.in.:

- cyfryzację procesu inwestycyjno-budowlanego w zakresie ochrony zabytków;
- opracowanie i realizację programu szkoleń specjalistycznych dla pracowników wojewódzkich urzędów ochrony zabytków.

Zwiększenie zastosowania nowych technologii w ochronie zabytków poprzez m.in.:

- wdrożenie i rozwój programu wsparcia zarządzania dziedzictwem archeologicznym (AZP+);
- digitalizację i udostępnianie zasobu archiwalnego;
- rozwój portalu zabytek.pl

Edukacja i podnoszenie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego poprzez m.in.:

- włączenie edukacji ochrony zabytków do programów nauczania w szkołach;
- kampanie społeczno-edukacyjne dotyczące zagrożeń dla dziedzictwa kulturowego;
- wsparcie merytoryczne służb mundurowych oraz organów wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących przestępczości przeciwko zabytkom.

Wzmacnianie narzędzi ochrony zabytków wobec zmian klimatycznych poprzez m.in.:

- wsparcie procesu tworzenia gminnych programów opieki nad zabytkami;
- warsztaty konserwatorskie – praktyka prac konserwatorskich;
- wzmacnianie kompetencji zawodów rzemieślniczych;
- inwestycje w obiektach zabytkowych – szkolenia dla samorządów.

Cele i Priorytety:

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury została opracowana w celu zdiagnozowania sytuacji w polskiej kulturze oraz wyznaczenia strategicznych obszarów, które wymagają szczególnej uwagi. W ramach strategii zidentyfikowano pięć kluczowych obszarów kultury, dla których opracowano narodowe programy kultury, takie jak:

- **Ochrona zabytków i dziedzictwa narodowego**: Skupia się na zachowaniu i promocji dziedzictwa kulturowego.
- **Rozwój szkolnictwa artystycznego i promocja twórczości**: Ma na celu wspieranie edukacji artystycznej i rozwijanie talentów.
- **Rozwój instytucji artystycznych**: Wzmacnia instytucje kultury, aby mogły lepiej pełnić swoje funkcje.
- **Promocja czytelnictwa i rozwój sektora książki**: Zwiększa dostępność literatury i wspiera rozwój rynku książki.
- **Rozwój sztuki współczesnej**: Wspiera nowoczesne formy sztuki i ich integrację w życie społeczne.

Priorytet Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe, zakłada działania dotyczące rewaloryzacji oraz zabytków, oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców, turystów i inwestorów. Za inne ważne działania uznano zmiany instytucjonalne, pranw i funkcjonalne s sferze dokumentacji i ochrony zabytków.

Priorytet Edukacja i administracja na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego, ktorgo działania maja przede wszystkim na celu podniesienie wykształcenia kadr zatrudnionych w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego oraz podniesienie świadomości społecznej w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego. Ponadto planuje się promowanie zachowania dziedzictwa kulturowego na wsi poprzez aktywizację społeczności wiejskich, a także ochronę i popularyzacje kultury ludowej.

9. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY

9.1 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy

Dla Gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Rejowiec Fabryczny najważniejsze znaczenie mają następujące dokumenty:

- **Strategia Rozwoju Gminy Rejowiec Fabryczny na lata 2007 – 2020, (Uchwała nr XV/84/07 Rady Gminy Rejowiec Fabryczny z dnia 28 grudnia 2007 r.),**
- **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rejowiec Fabryczny (Uchwała nr XXXII/196/2017 Rady Gminy Rejowiec Fabryczny z dnia 29 września 2017 r.),**
- **Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego na obszarze Gminy Rejowiec Fabryczny.**

9.2 Strategia rozwoju gminy Rejowiec Fabryczny do 2029 roku

Strategia rozwoju Gminy Rejowiec Fabryczny jest w zakresie obowiązkow samorządu Gminy dokumentem mający za zadanie kształtowaniu przyszłości i formułuje zasadnicze cele i kierunki rozwoju gminy na przyszłe lata. Opracowano katalog celów rozwoju gminy zgodnie z następującą metodologią:

1. **Poziom I –** Wizja rozwoju Gminy Rejowiec Fabryczny określająca pożądany stan przyszłości gminy Rejowiec Fabryczny na koniec założonego horyzontu czasowego strategii.
2. **Poziom II –** Misja rozwoju Gminy Rejowiec Fabryczny , wyrażająca syntetyczną deklarację intencji władz gminy, jaka stoi u podstaw formułowania **STRATEGII ROZWOJU**. Określa on zasadnicze kierunkijej dalszegorozwoju,czyli wskazuje „do czego będziemy zmierzać w przyszłości" lub „co będzie podstawą naszego długookresowego działania". Umożliwia on skoncentrowanie wysiłków planistycznych i realizacyjnych na określonej wiązce celów i zadań realizacyjnych. Tak więc, generalny cel kierunkowy to zestaw względnie trwałych dążeń władz gminy, na które powinny być przede wszystkim zorientowane działania realizacyjne.
3. **Poziom III –** Cele strategiczne, będące konkretyzacją generalnego celu kierunkowego (misji rozwoju).Wskazują one priorytetowe dziedziny zaspokajania potrzeb mieszkańców Gminy.

4. **PoziomIV –** Cele operacyjne, będące konkretyzacją celów strategicznych. Są one formułowan ejako cele funkcjonalne, tzn. wyrażające pożądane potrzeby, które powinny być zaspokojone w określonym horyzoncie czasu, czyli do 2029 roku. Do każdego celu operacyjnego został przyporządkowany określony zestaw zadań realizacyjnych.

Głównym założeniem i hasłem wiodącym wizji Gminy Rejowiec Fabryczny to postulat:

- ***„Poprawa warunków życia mieszkańców gminy i osób przyjezdnych"***

Misja gminy zawarta w Strategii została zdefiniowana pod hasłem:

- ***„ Gmina przyjazna do życia i pracy"***

Dokument Strategii Rozwoju bierze pod uwagę problematykę obiektów dziedzictwa kulturowego głównie pod kątem potencjału turystycznego, który może przyczynić się do uatrakcyjnienia i rozwoju gminy oraz stanowić o jej atrakcyjności w skali regionu.

9.3 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rejowiec Fabryczny

Studium jest opracowaniem wyznaczającym kierunki polityki przestrzennej Gminy Rejowiec Fabryczny. Zostało zatwierdzone **Uchwałą nr XXXII/196/2017 przez Radę Gminy Rejowiec Fabryczny w dniu 29 września 2017 roku.** W celu wypełnienia obowiązku ustawowego sporządzono opracowanie zatytułowane: „Analiza zmian w zagospodarowaniu przestrzennym Gminy Rejowiec Fabryczny oraz ocena aktualności Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i planów miejscowych Gminy Rejowiec Fabryczny", stanowiące załącznik do niniejszej uchwały. W ramach sporządzonej oceny została dokonana analiza zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy, zostały ocenione postępy w rozwoju przestrzennym oraz potencjał chłonności inwestycyjnej terenów wskazanych w obowiązujących opracowaniach planistycznych jako tereny rozwojowe inwestycji budowlanych.

Dokonana została również analiza zgodności Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rejowiec Fabryczny oraz obowiązujących planów miejscowych z aktualnymi przepisami prawa z jednoczesnym wskazaniem rozpoznanych rozbieżności względem wymogów formalno-prawnych. Na tej podstawie stwierdzono nieaktualność obowiązującego Studium pod względem zgodności z aktualnymi przepisami prawa. Wykonanie analizy w zaistniałym stanie prawnym, m.in. wobec istotnej zmiany przepisów wynikającej z wejścia w życie ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz.U.2024.0.278 t.j.) uznaje się za w pełni uzasadnione. Podjęcie niniejszej uchwały ułatwi podjęcie właściwych decyzji w sprawie uchwalenia lub zmiany dokumentów planistycznych na terenie gminy.

Uchwała wskazuje proponowany przez Radę Gminy Rejowiec Fabryczny kierunek zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy, mający na celu dostosowanie aktualnej sytuacji do zaistniałych uwarunkowań przestrzennych, społeczno-gospodarczych i formalno – prawnych. Ten ważny strategicznie dla Gminy Rejowiec Fabryczny dokument definiuje także zagadnienia w zakresie uwarunkowań przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego gminy. W planowaniu przestrzennym powinny być wykorzystane istniejące walory gminy, w celu zbudowania najkorzystniejszej formy przestrzennej i wizualnej. Ważna jest ochrona i utrzymanie rozwiązań, stanowiących o indywidualnym rysie historycznym gminy oraz wykorzystanie walorów dziedzictwa kulturowego w promocji gminy i regionu.

Do środków, mających na celu zrealizowanie powyższych zadań, m.in. Należą:

- ochrona obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków,
- ochrona stanowisk i obszarów archeologicznych, objętych strefami ochrony archeologiczno – konserwatorskiej,
- ochrona zieleni, (drzew i krzewów) na terenach przy zespołach pałacowych,
- ochrona historycznych cmentarzy.

Gminny Program Opiei nad Zabytkami dla gminy Rejowiec Fabryczny jest zgodny z celem wyznaczonym w wyżej cytowanym Studium.

10. CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW ORAZ ANALIZA STANU DZIEDZICTWA I KRAOBRAZU KULTUROWEGO GMINY REJOWIEC FABRYCZNY

10.1. Zarys historii obszaru i krajobrazu kulturowego Gminy Rejowiec Fabryczny

HISTORIA

Powstanie gminy

Gmina Rejowiec Fabryczny jest najmłodszą jednostką terytorialną w województwie lubelskim. Po oddzieleniu się od miasta Rejowiec Fabryczny rozpoczęła samodzielny byt w lipcu 1991 roku na mocy decyzji Rady Ministrów z grudnia 1990 r.

RYS HISTORYCZNY

1359	Pierwsza wzmianka o wsi Łyszcz k. Chełma.
1419	Król Wł. Jagiełło przekazuje łacińskim biskupom chełmskim wieś Łyszcz.
I poł. XV w.	Bp Jan Biskupiec funduje w Łyszczu kościół pw. św. Marcina. Jan Długosz wymienia wieś Liszno w "Liberum Beneficjorum".
1487	W dokumentach pojawia się po raz pierwszy nazwa Pawłów - miasta będącego własnością biskupów chełmskich, założonego przez bp Pawła z Grabowa na polach wsi Łyszcz.
1531	W Pawłowie powstaje cerkiew prawosławna pw. św. Barbary. Pierwszy zapis w dokumentach o wsi Kanie - jest tu cerkiew parafialna pw. św. Piotra i Pawła.
14.09.1538	Do nowo wybudowanego kościoła przeniesiono parafię Łyszcz.
XVII w.	Zanika nazwa Łyszcz - wieś wchłania miasto Pawłów.
1604	Pierwszy kościół w Pawłowie.
1647	Erygowanie parafii unickiej w Kaniem.
1657	Wojska Rokoczego łupią Pawłów i palą kościół.
1720	Budowa nowej cerkwi unickiej w Pawłowie.
1744	Antoni Siła Nowicki - miecznik chełmski, funduje nowy kościół w Pawłowie.
1799	Seweryn Rzewuski, podczaszy koronny, wznosi dwór w Kaniem.
1818	Pawłów przestaje być miastem biskupim.
1848	Książe Mieczysław Woroniecki buduje pałac w Kaniem - siedzibę rodową.
1867	Cerkiew gregokatolicka w Kaniem staje się świątynią prawosławną.
1869	Pawłów traci prawa miejskie.

1877	Budowa Kolei Nadwiślańskiej ze satacją kolejową Kanie.
1880	W Kaniem mieszka 320 prawosławnych i 140 katolików. We wsi są 2 młyny - wodny i wiatrak. W Pawłowie mieszka 768 osób. Jest tu drewniany kościół, cerkiew i szkoła oraz liczne warsztaty rzemieślników - garncarzy.
1905	Akt tolerancyjny, parafii katolickiej w Pawłowie gwałtownie zwiększa liczbę wiernych.
1905-6	Manifestacje patriotyczne w Pawłowie.
1912	Powstaje nowy kościół w Pawłowie wg projektu Stefana Szyllera - dotychczasowy zostaje przeniesiony do parafii pw. św. Michała w Lublinie, a w 1937 roku - do Kazimierzówki pod Świdnikiem.
1915	Prawosławny proboszcz wywozi z cerkwi w Kaniem cudami słynący obraz Matki Boskiej Kaniowskiej. Obraz ginie w Rosji.
1919	Erygowanie w Kaniem parafii rzymsko-katolickiej pw. św. Piotra i Pawła Apostołów.
1937-8	Budowa nowego kościoła w Kaniem.
09-1939	W Pawłowie stacjonuje sztab Frontu Północnego gen. Dąb-Biernackiego.
1943	Masakra w Lisznie w odwecie za akcję partyzantów na pociąg niemiecki w rej. stacji Kanie.
1944	Pałac w Kaniem zostaje oddany na potrzeby opieki społecznej. Mieści się w nim Państwowy Dom Pomocy Społecznej dla Kobiet.
1961	Budowa zakładów silikatowych w Kaniem.
1979	Budowa domu kultury w Pawłowie.
01-07-1991	Gmina Rejowiec Fabryczny rozpoczyna samodzielny byt
1991-1994	Rozbudowa szkół w Pawłowie i Lisznie. Likwidacja ręcznych central telefonicznych w Kaniem i Pawłowie - podłączenie miejscowych abonentów do centrali automatycznej w Rejowcu Fabryczny. Powstają wodociągi we wsiach Wólka Kańska, Wólka Kolonia, Kanie i Krasne.

HERB GMINY REJOWIEC FABRYCZNY

Herbem Gminy jest złoty kielich na prawym niebieskim polu tarczy dwudzielnej w słup i srebrna oksza z toporzyskiem złotym w lewym polu czerwonym. W opinii dr Janusz Łosowski w sprawie herbu gminy Rejowiec Fabryczny możemy przeczytać między innymi o jego genezie.

...Swoimi elementami nawiązuje do pieczęci używanej przez magistrat w Pawłowie. W literaturze naukowej jest znana tylko jedna pieczęć Pawłowa. Wyobrażała ona kielich mszalny umieszczony na tarczy co pozwala na traktowanie wyobrażenia napieczętnego jako herbu miejskiego. Napis napieczętny , czyli legenda SIGILLUM CIVITATIS PAWLOWEN(SIS) informowała, że nie stanowi własności tylko jednego z organów władzy miejskiej rady bądź ławy. Uwierzytelniano nią dokumenty z lat 1778 i 1787, przechowywane w Archiwum Głównym Akt Dawnych oraz Muzeum Narodowym w Warszawie jeszcze w okresie przedwojennym, ale nie zachowały się do naszych czasów. Informacje o nich zawdzięczamy znanemu badaczowi polskiej heraldyki miejskiej M.Gumowskiemu i zostały zawarte w jego pracy: " Pieczęcie i herby miejscowości województwa lubelskiego", opublikowanej w Lublinie w 1959 roku. ...

... Skoro więc Pawłów posiadał herb używany w XVIII wieku, a może nawet i wcześniej, powinien on się stać elementem herbu obecnej gminy Rejowiec Fabryczny. ...

... Taki kształt pozostawałby w zgodności z tradycją historyczną i heraldyczną, potwierdzając wyraźny związek gminy z pobliskim miastem....

10.2. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Zgodnie z art. 7 *Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U.2024.1292 t.j.)* formami ochrony zabytków jest:

- wpis do rejestru zabytków;
- wpis na listę Skarbów Dziedzictwa,
- uznanie za pomnik historii,
- utworzenie parku kulturowego,
- ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Zgodnie z art. 5 *ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U.2024.1292 t.j.)* opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza.

10.3 Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków nieruchomych województwa lubelskiego

Zgodnie z *ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U.2024.1292 t.j.)* **zabytki nieruchome** stanowią w szczególności:

- krajobrazy kulturowe;
- układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane;
- dzieła architektury i budownictwa;
- dzieła budownictwa obronnego;
- obiekty techniki, w szczególności kopalnie, huty, elektrownie i inne zakłady przemysłowe;
- cmentarze;
- parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni;
- miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Do rejestru zabytków wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku.

Rejestr zabytków dla zabytków znajdujących się na terenie województwa lubelskiego prowadzony jest przez Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie. Dla Gminy Rejowiec Fabryczny właściwym terenowo oddziałem Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Lublinie jest Delegatura w Chełmie.

Sposób prowadzenia rejestru oraz ewidencji zabytków określono w *rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 roku, w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granice niezgodnie z prawem (Dz.U.2021.56 t.j.)*

Egz. Nr 2

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY REJOWIEC FABRYCZNY NA LATA 2026 – 2029

INSPEKTOR DS. OBRONNYCH, OBRONY CYWILNEJ I ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO

Obiekty zabytkowe znajdujące się na terenie Gminy Rejowiec Fabryczny wpisane do rejestru zabytków nieruchomych województwa lubelskiego (stan na dzień 31.12.2025 r.)

Lp	Miejscowość	Obiekt	Okres powstania	Nr w rejestrze zabytków
1	Kanie	Zespół pałacowo – parkowy: pałac i park – rządcówka, kuchnia, obora, stajnia.	około poł. XIX w.	A/950
2	Kanie	Kościół parafialny pw. Św. Ap. Piotra i Pawła i MB Różańcowej	1937 – 1938	A/1003
3	Krasne	Zespół pałacowo – parkowy: pałac i park – gorzelnia, spichlerz.	I połowa XIX w.	A/24
4	Pawłów	Kościół parafialny pw. Jana Chrzciciela wraz z wystrojem wnętrza, drzewostan w obrębie cmentarza kościelnego.	1908 – 1912	A/1128
5	Pawłów	Cmentarz rzymsko-katolicki,	początek XIX w.	A/379
6	Pawłów	Cmentarz w Pawłowie ul. Cmentarna "Grób Weterana" – żołnierza IV Obwodu Chełmskiego Armii Krajowej	I połowa XIX w.	3761

10.4 Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków archeologicznych województwa lubelskiego

Zabytkiem archeologicznym jest każdy ślad działalności człowieka znajdujący się w ziemi lub pod wodą, którego zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.
Można wyróżnić dwa typy zabytków archeologicznych: ruchome i nieruchome. Zabytki ruchome to przedmioty związane z działalnością człowieka w przeszłości, wytwory pracy ludzkiej, takie jak naczynia, narzędzia, ozdoby, broń, itp. Znacznie ważniejsze z perspektywy nauki i ochrony dziedzictwa są jednak nieruchome zabytki archeologiczne, nazywane też stanowiskami archeologicznymi. Są to obszary, w obrębie których występują źródła archeologiczne wraz z otaczającym je kontekstem, czyli bezpośrednim otoczeniem, układem warstw glebowych oraz zespołem danych, określających ich położenie. Mogą to być grodziska, cmentarzyska, pozostałości dawnych osad, nawarstwienia miast, nawarstwienia związane z funkcjonowaniem zamków, wsi historycznych, itd.

W świetle *ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Dz.U.2024.1292 t.j. zabytek archeologiczny to zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów, albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem (art. 3 ust. 4).*

Wpisu do rejestru dokonuje wojewódzki konserwator zabytków. Zabytki archeologiczne wpisywane są do księgi „C" rejestru na zasadach określonych *w rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. (Dz.U.2021.56 t.j.)w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem.*Decyzje o wpisie do rejestru zabytków przechowywane są we właściwych terenowo wojewódzkich urzędach ochrony zabytków.

Obiekty zabytkowe znajdujące się na terenie Gminy Rejowiec Fabryczny wpisane do rejestru zabytków archeologicznych województwa lubelskiego (stan na dzień 31.12.2025 r.)

- **Grodzisko wczesnośredniowieczne tzw. „DWORZYSKO" w Kaniem**

Nr w rejestrze – ***C/36 z 08.02.1967 r.***

Obiekt znajduje się pomiędzy miejscowościami: Kanie, Kolonia Lipówki, Stasin Dolny, Krowica i Pawłów, na terenie należącym do Lasów Państwowych (Nadleśnictwo Chełm, Obręb Zawadówka, Leśnictwo Pawłów). Usytuowany jest na podmokłych, bagnistych łąkach, pociętych obecnie kanałami melioracyjnymi i niewielkimi ciekami. W pobliżu przebiega tzw. Kanał Mokry (zwany też Rowem Mokrym).

Od północy (w kierunku wsi Stasin Dolny) znajduje się Las Narożniki, natomiast od wschodu Las Mielnikowa i Las Pawłowski.

Na południe od obiektu znajduje się kompleks stawów, leżących pomiędzy miejscowościami: Kanie i Krasne. W pobliżu grodziska przebiega polna droga, łącząca Pawłów i Kanie. W pobliżu przebiega znakowana trasa turystyczna: „Szlak 1. Korpusu Pancernego" (znaki czerwone). Obiekt składa się z dwóch wałów ziemnych. Wewnętrzny jest zachowany na całej długości i tworzy zamkniętą linię w kształcie owalu o wymiarach 50 na 60 metrów. Posiada szerokość około 10 metrów i wysokość od 1,5 do 2 metrów. Wał zewnętrzny, który również posiada kształt owalny (średnica wynosi około 120 metrów na linii N – S i około 100 metrów na linii W – E), jest uszkodzony w północno-wschodniej części. Posiada szerokość około 10 metrów i wysokość od 1 do 15 metra. Usytuowanie wałów jest niesymetryczne. Największy odstęp między nimi znajduje się od strony południowej i wynosi około 30 metrów. Po obu stronach wałów istnieją obniżenia terenu, tworzące niegdyś fosy, powstałe w okresie budowy obiektu. Wały zostały usypane z miejscowego piasku, przemieszanego z żelazistymi iłami i nie posiadają wewnętrznej konstrukcji. U podnóża wału wewnętrznego archeolodzy stwierdzili ślady moszczenia drewnem. Powierzchnia grodziska wynosi około 1 hektara. Majdan w granicach wału wewnętrznego zajmuje obszar około 0,25 hektara.

Cały obiekt porośnięty jest drzewami i krzewami. Grodzisko pochodzi z okresu wczesnego średniowiecza. Badania archeologiczne prowadzone w 1979 r. na terenie obiektu (założono sześć wykopów) i w jego okolicy, pozwoliły na określenie okresu funkcjonowania grodziska na IX – X w. (świadczą o tym odkryte fragmenty ceramiki) Obiekt posiadał charakter grodu refugialnego, przeznaczonego dla mieszkańców okolicznych osad w okresie zagrożenia wojennego (archeolodzy nie odkryli śladów trwałego osadnictwa na terenie grodziska). Brak śladów walki pozwala na sformułowanie wniosku, że obiekt nigdy nie był wykorzystywany.
Według miejscowej tradycji, obiekt jest określany nazwami: „Dworzysko" i „Szwedzkie Okopy" (taką nazwę nosi również las, na obszarze którego znajduje się grodzisko).

Kopiec ziemny (MOGIŁA KURHANOWA) w Majdanie Krępkowskim (miejscowość Leszczanka)

Nr w rejestrze ***C/64 Z 08.04.1969 r.***

Kurhan znajduje w Majdanie Krępkowskim, stanowiącym część miejscowości Leszczanka, wymienianej od 1786 r. Obiekt zlokalizowany jest a zachód od wsi, na wyniesieniu przy dolinie rzeki Wieprz. Posiada średnicę około 40 metrów oraz wysokość 1,3 metra. Jest w znacznym stopniu zdewastowany. Porośnięty jest młodym drzewostanem sosnowym. Około 200 metrów w kierunku zachodni znajduje się drugi kurhan, posiadający średnicę około 25 metrów oraz wysokość 1 metra. Obiekt również jest zdewastowany, głównie przez prowadzącą przez środek drogę polną.

Stanowiska archeologiczne

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Data	Informacja o wpisie do ewidencji zabytków
1	Kanie (w obszarze Lasów Państwowych, Nadleśnictwo Chełm)	Grodzisko wczesnośredniowieczne tzw. "Dworzysko"		C/36
2	Leszczanka (Majdan Krępkowski)	Kopiec ziemny (mogiła kurhanowa)		C/64
3	Kanie (w obszarze Lasów Państwowych, Nadleśnictwo Chełm)	Stanowisko nr 9 na obszarze AZP 79-87	Data wpisu 08.04.1969 r.	C/36
4	Kanie (wczesno-średniowieczne cmentarzysko kurhanowe	5 kopców ziemnych	Data wpisu 08.04.1969 r.	C/37

10.5 Zabytki ujęte w gminnej ewiencji zabytków (GEZ).

W gminie Rejowiec Fabryczny Wójt prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- inne zabytki znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy (art. 21 ustawy). Gmina Rejowiec Fabryczny posiada Gminną Ewidencję Zabytków opracowanych zgodnie z wymogami ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. Dz.U.2024.1292 t.j. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granice niezgodnie z prawem w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy *(Dz.U.2021.56 t.j.)*

10.5.1 Kapliczki

- **Kapliczka w Lisznie**

  Obiekt pochodzi z końca XIX w. Powstał jako budowla murowana.

- **Kapliczka Św. Jana Nepomucena w Pawłowie**

  Obiekt powstał w 2 połowie XIX w. Został ufundowany przez nieznanego z imienia mieszkańca Pawłowa. Usytuowana jest na południowym skraju miejscowości, u zbiegu dróg do Rejowca Fabrycznego i Krasnego. W 2006 r. został wyremontowana z inicjatywy Stowarzyszenia Przyjaciół Pawłowa. Zbudowana została z białego kamienia (opoki) i cegły ceramicznej oraz otynkowana wewnątrz i zewnątrz zaprawą wapienno – glinianą. Rozplanowana jest na rzucie kwadratu i przykryta czteropołaciowym dachem. We wnętrzu znajduje się drewniana i polichromowana figura św. Jana Nepomucena, pochodząca prawdopodobnie z lat dwudziestych XX w. W ramach prowadzonych w 2006 r. prac uporządkowano otoczenie kapliczki oraz umieszczono tablicę informacyjną.

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Informacja o wpisie do ewidencji zabytków
Kapliczki				
1	Liszno	Kapliczka, murowana XIX w.	Liszno, dz. 110, 22 – 170 Rejowiec Fabr.	Zarządzenie nr 6/2018 Wójta Gminy Rejowiec Fabr. z dn. 26.01.2018 r.
2	Pawłów	Kapliczka Św. Jana Nepomucena, murowana I połowa XIX w.	Pawłów, dz. 1236/3, 22 – 170 Rejowiec Fabryczny	
	Liszno	Krzyż drewniany, miejsce historyczne		1935 r.
	Liszno	Krzyż drewniany, ob. metalowy, miejsce historyczne		1995 r.

10.5.2 Krzyże

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Informacja o wpisie do ewidencji zabytków
Krzyże				
1	Liszno	Krzyż drewniany, miejsce historyczne 1935 r.	Liszno, dz. 101 22 – 170 Rejowiec Fabryczny	Zarządzenie nr 6/2018 Wójta Gminy Rejowiec Fabryczny z dnia 26.01.2018 r.
2	Liszno	Krzyż drewniany, miejsce historyczne 1995 r.	Liszno, dz. 530 22 – 170 Rejowiec Fabryczny	

10.5.3 Cmentarze, groby

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Informacja o wpisie do ewidencji zabytków
Cmentarze, groby				
1	Kanie	Cmentarz Rzymskokatolicki, Grób Nieznanego Żołnierza	Kanie, dz. 203 22 – 170 Rejowiec Fabryczny	Zarządzenie nr 6/2018 Wójta Gminy Rejowiec Fabryczny z dnia 26.01.2018 r.
2	Pawłów	Cmentarz Rzymskokatolicki, zbiorowa mogiła żołnierzy Wojska Polskiego	Pawłów, dz. 935 22 – 170 Rejowiec Fabryczny	
3	Liszno	Groby osób zamordowanych przez Niemców w czasie II wojny światowej	Liszno, dz. 339 22 – 170 Rejowiec Fabryczny	
4	Liszno	Mejsce pochówku Żydów z Liszna zamordowanych przez Niemców w maju 1942 r.	Liszno, dz. 365 22 – 170 Rejowiec Fabryczny	

10.5.4 Parki

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Wpis do ewidencji
Parki				
1	Krzywowola	Park podworski – miejsce historyczne, zachowane resztki drzewostanu - okolo poł. XIX w.	Krzywowola, dz. 163 22 – 170 Rejowiec Fabryczny	Zarządzenie nr 6/2018 Wójta Gminy Rejowiec Fabryczny z dnia 26.01.2018 r.
2	Liszno	Dworek murowany - około XIX w.	Liszno 5, 22 – 170 Rejowiec Fabryczny	

10.5.5 Pomniki

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Wpis do ewidencji
Pomniki				
1	Pawłów	Pomnik ku czci ofiar niemieckiego nalotu – bombardowania Pawłowa w 1939 r.	Pawłów, dz. 962/1 22 – 170 Rejowiec Fabryczny	Zarządzenie nr 6/2018 Wójta Gminy Rejowiec Fabryczny z dnia 26.01.2018 r.
2	Pawłów	Tablica pamiątkowa ku czci ofiar niemieckiej pacyfikacji gminy w czasie II wojny światowej w 1944 r.	Pawłów, dz. 962/1 22 – 170 Rejowiec Fabryczny	
3	Pawłów	Płyta pamiątkowa ku czci Tadeusza Kościuszki – okres powstania 1917 r.	Pawłów, dz. 962/1 22 – 170 Rejowiec Fabryczny	
4	Krzywowola	Mogiła ofiar terroru niemieckiego – 1944 r.		
5	Kanie	Cmentarz Rzymskokatolicki, Mogiła Żołnierza Wojska Polskiego, plut.Tadeusza Uchańskiego – 1939 r.		
6	Kanie	Cmentarz rzymskokatolicki-Grób Nieznanego Żołnierza		

10.5.6 Obiekty przemysłowe

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Informacja o wpisie do ewidencji zabytków
Obiekty przemysłowe				
1	Krasne	Gorzelnia, okres powstania 1905 r., modernizacja 1950, remont lata osiemdziesiąte XX w.	Krasne 110 22 – 170 Rejowiec Fabryczny	Zarządzenie Nr 3/2019 Wójta Gminy Rejowiec Fabryczny z dnia 15.01.2019 r.
2	Krasne	Spichlerz, okres powstania 1901 r.	Krasne, dz. 121/1 22 – 170 Rejowiec Fabryczny	
3	Wolka Kańska Kolonia	Pozostałości po gorzelni dworskiej, okres powstania 1914 r.	Wolka Kańska Kolonia 1 G 22 – 170 Rejowiec Fabryczny	
4	Pawłów	Młyn elektryczny, okres powstania 1937 r.	Pawłów, ul. Lubelska 60, 22 – 170 Rejowiec Fabryczny	
5	Kanie	Stacja Kolejowa Kanie, okres powstania 1877 r.	Kanie-Stacja 24, 22 – 170 Rejowiec Fabr.	

10.5.7 Obiekty użyteczności publicznej

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Informacja o wpisie do ewidencji zabytków
Obiekty użyteczności publicznej				
1	Pawłów	Budynek Urzędu Gminy, murowany, obecnie przedszkole, okres powstania około 1846 r.	Pawłów ul. Kościelna 5 22 – 170 Rejowiec Fabryczny	Zarządzenie nr 6/2018 Wójta Gminy Rejowiec Fabryczny z dnia 26.01.2018 r.
2	Pawłów	Szkoła podstawowa, murowana, rozbudowana, okres powstania 1930, rozbudowana w 1991 r.	Pawłów ul. Szkolna 4, 22 – 170 Rejowiec Fabryczny	

10.5.8 Prywatne budynki mieszkalne

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Wpis do ewidencji
Prywatne budynki mieszkalne				
1	Kanie	Dom drewniany	Kanie 10, 22 – 170 Rejowiec Fabryczny	Zarządzenie nr 6/2018 Wójta Gminy Rejowiec Fabryczny z dnia 26.01.2018 r.
2	Kanie	Dom drewniany	Kanie 22, 22 – 170 Rejowiec Fabryczny	
3	Kanie	Dom drewniany	Kanie 37, 22 – 170 Rejowiec Fabryczny	
4	Kanie	Dom drewniany	Kanie 43, 22 – 170 Rejowiec Fabryczny	
5	Kanie	Dom drewniany	Kanie 61, 22 – 170 Rejowiec Fabryczny	
6	Kanie	Dom drewniany	Kanie 81, 22 – 170 Rejowiec Fabryczny	
7	Kanie	Dom drewniany	Kanie 82, 22 – 170 Rejowiec Fabryczny	
8	Krasne	Dom drewniany	Krasne 27, 22 – 170 Rejowiec Fabryczny	
9	Krasne	Chałupa drewniana	Krasne 47, 22 – 170 Rejowiec Fabryczny	
10	Liszno	Chałupa drewniana	Liszno 55, 22 – 170 Rejowiec Fabryczny	
11	Liszno Kolonia	Dom murowany	Liszno Kolonia 54, 22 – 170 Rejowiec Fabryczny	
12	Pawłów	Dom drewniany	Pawłów ul. Leśna 24 b, 22-170 Rejowiec Fabryczny	
13	Kanie	Kuchnia, ob. budynek administr.-mieszalny	Zespół pałacowo-parkowy w m. Kanie	Zgodnie z wykazem kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkiej ewidencji zabytków (nie wpisanych do rejestru zabytków).
14	Kanie	Rządcówka	Zespół pałacowo-parkowy w m. Kanie	
15	Kanie	Czworak	Zespół pałacowo-parkowy w m. Kanie	
16	Kanie	Stajnia, ob. Magazyn na sprzęt	Zespół pałacowo-parkowy w m. Kanie	
17	Kanie	Obora	Zespół pałacowo-parkowy w m. Kanie	
18	Krasne	Dom mieszkalny		
19	Krasne	Oficyna		

Egz. Nr 2

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY REJOWIEC FABRYCZNY NA LATA 2026 – 2029

INSPEKTOR DS. OBRONNYCH, OBRONY CYWILNEJ I ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Wpis do ewidencji
Prywatne budynki mieszkalne				
20	Pawłów	Dom drewniany	Pawłów ul. Leśna 32, 22 – 170 Rejowiec Fabryczny	Zarządzenie nr 6/2018 Wójta Gminy Rejowiec Fabryczny z dnia 26.01.2018 r.
21	Pawłów	Dom drewniany	Pawłów ul. Łączna 8, 22 – 170 Rejowiec Fabryczny	
22	Pawłów	Dom drewniany	Pawłów ul. Łączna 32, 22 – 170 Rejowiec Fabryczny	
23	Pawłów	Plebania drewniana	Pawłów ul. Szkolna 15, 22 – 170 Rejowiec Fabryczny	
24	Pawłów	Dom mieszkalny murowany	Pawłów ul. Szkolna 39, 22 – 170 Rejowiec Fabryczny	
25	Pawłów	Dom mieszkalny murowany	Pawłów ul. Kościelna 32, 22 – 170 Rejowiec Fabryczny	
26	Toruń	Dom drewniany	Toruń 10, 22 – 170 Rejowiec Fabryczny	
27	Wólka Kańska	Dom drewniany	Wólka Kanska 79, 22 – 170 Rejowiec Fabryczny	

Egz. Nr 2

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY REJOWIEC FABRYCZNY NA LATA 2026 – 2029

INSPEKTOR DS. OBRONNYCH, OBRONY CYWILNEJ I ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO

10.5.9 Zabytki ruchome – chronione na miejscu (podlegające rozśrodkowaniu lub ewakuacji) – wzór

Lp	Jednostka organizacyjna	Wyszczególnienie (rodzaj zabytków)	Ilość sztuk	Objętość m3	Ciężar kg	Ilość i rodzaj opakowań	Ilość osób i czas	Środki transportu	Miejsce i trasa przejazdu (km)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		Malarstwo							
		Rzeźba							
		Itd.							

FORMULARZ ZGŁOSZENIA STRAT W ZABYTKACH

Lp	Miej-scowość (adres, gmina)	Obiekt, nr wpisu do rejestru zabytków (ewidencji) lub inwentarza muzealiów itp.	Funkcja	Właściciel, użytkownik zarządca	Rodzaj, zwięzły opis i przyczyna strat	Wartość strat i przewidy-wane źródła finansowania ich usunięcia	Adnotacja o weryfikacji strat na miejscu przez organ ochrony zabytków	Wykonane prace ratowniczo - zabezpieczające i konserwatorskie, organ prowadzący ewentualne postępowanie wyjaśniające
1	2	3	4	5	6	7	8	9

10.6 Wykaz kart ewidencyjnych stanowisk archeologicznych znajdujących się w wojewódzkiej ewidencji zabytków (nie wpisanych do rejestru zabytków).

Lp.	Miejscowość	Archeojogiczne Zdjęcie Polski (AZP)	Nr stanowiska na obszarze	Dodatkowe informacje
1	Józefin	80 – 87	7	
2	Józefin	80 – 87	36	
3	Józefin	80 – 87	37	
4	Józefin	80 – 87	38	
5	Józefin	80 – 87	39	
6	Józefin	80 – 87	40	
7	Józefin	80 – 87	41	
8	Józefin	80 – 87	42	
9	Józefin	80 – 87	43	
10	Józefin	80 – 87	44	
11	Józefin	80 – 87	45	
12	Józefin	80 – 87	46	
13	Kanie	79 – 86	2	
14	Kanie	79 – 86	3	
15	Kanie	79 – 86	5	
16	Kanie	79 – 86	6	
17	Kanie	79 – 87	7	
18	Kanie	79 – 87	9	

Egz. Nr 2

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY REJOWIEC FABRYCZNY NA LATA 2026 – 2029

INSPEKTOR DS. OBRONNYCH, OBRONY CYWILNEJ I ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO

Lp.	Miejscowość	Archeojogiczne Zdjęcie Polski (AZP)	Nr stanowiska na obszarze	Dodatkowe informacje
19	Kanie	79 – 87	12	
20	Kanie	79 – 87	13	
21	Kanie	79 – 87	14	
22	Kanie	80 – 87	67	
23	Kanie	80 – 87	68	
24	Kanie	80 – 87	69	
25	Kanie	80 – 87	70	
26	Krasne	80 – 87	1	
27	Krasne	80 – 87	3	
28	Krasne	80 – 87	4	
29	Krasne	80 – 87	5	
30	Krasne	80 – 87	15	
31	Krasne	80 – 87	16	
32	Krasne	80 – 87	17	
33	Krasne	80 – 87	18	
34	Krasne	80 – 87	19	
35	Krasne	80 – 87	20	
36	Krasne	80 – 87	21	
37	Krasne	80 – 87	22	
38	Krasne	80 – 87	23	

Egz. Nr 2

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY REJOWIEC FABRYCZNY NA LATA 2026 – 2029

INSPEKTOR DS. OBRONNYCH, OBRONY CYWILNEJ I ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO

Lp.	Miejscowość	Archeojogiczne Zdjęcie Polski (AZP)	Nr stanowiska na obszarze	Dodatkowe informacje
39	Krasne	80 – 87	24	
40	Krasne	80 – 87	25	
41	Krasne	80 – 87	26	
42	Krasne	80 – 87	32	
43	Krasne	80 – 87	47	
44	Krasne	80 – 87	48	
45	Krasne	80 – 87	49	
46	Krasne	80 – 87	50	
47	Krasne	80 – 87	51	
48	Krasne	80 – 87	56	
49	Krasne	80 – 87	61	
50	Krasne	80 – 87	62	
51	Krasne	80 – 87	63	
52	Krasne	80 – 87	64	
53	Krasne	80 – 87	65	
54	Krasne	80 – 87	66	
55	Krzywowola	79 – 88	38	
56	Krzywowola	79 – 88	39	
57	Krzywowola	79 – 88	69	
58	Krzywowola	79 – 88	107	

Egz. Nr 2

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY REJOWIEC FABRYCZNY NA LATA 2026 – 2029

INSPEKTOR DS. OBRONNYCH, OBRONY CYWILNEJ I ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO

Lp.	Miejscowość	Archeojogiczne Zdjęcie Polski (AZP)	Nr stanowiska na obszarze	Dodatkowe informacje
59	Leszczanka	80 – 86	55	
60	Leszczanka	80 – 86	56	
61	Leszczanka	80 – 86	57	
62	Leszczanka	80 – 86	58	
63	Leszczanka	80 – 86	59	
64	Leszczanka	80 – 86	89	
65	Leszczanka	80 – 86	90	
66	Leszczanka	80 – 86	91	
67	Leszczanka	80 – 86	95	
68	Leszczanka	80 – 86	97	
69	Leszczanka	80 – 86	98	
70	Leszczanka	80 – 86	99	
71	Leszczanka	80 – 86	100	
72	Leszczanka	80 – 86	101	
73	Leszczanka	80 – 86	102	
74	Leszczanka	80 – 86	103	
75	Leszczanka	80 – 86	104	
76	Liszno	80 – 86	5	
77	Liszno	80 – 86	6	
78	Liszno	80 – 86	7	

Egz. Nr 2

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY REJOWIEC FABRYCZNY NA LATA 2026 – 2029

INSPEKTOR DS. OBRONNYCH, OBRONY CYWILNEJ I ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO

Lp.	Miejscowość	Archeojogiczne Zdjęcie Polski (AZP)	Nr stanowiska na obszarze	Dodatkowe informacje
79	Liszno	80 – 86	8	
80	Liszno	80 – 86	61	
81	Liszno	80 – 86	62	
82	Liszno	80 – 86	65	
83	Liszno	80 – 86	66	
84	Liszno	80 – 86	92	
85	Liszno	80 – 86	93	
86	Liszno Kolonia	80 – 86	60	
87	Liszno Kolonia	80 – 86	94	
88	Liszno Kolonia	80 – 86	96	
89	Liszno Kolonia	80 – 86	105	
90	Liszno Kolonia	80 – 86	106	
91	Pawłów	79 – 87	2	
92	Pawłów	79 – 87	3	
93	Pawłów	79 – 87	4	
94	Pawłów	79 – 87	8	
95	Pawłów	79 – 87	15	
96	Pawłów	79 – 87	16	
97	Pawłów	79 – 87	17	
98	Pawłów	79 – 87	18	

Egz. Nr 2

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY REJOWIEC FABRYCZNY NA LATA 2026 – 2029

INSPEKTOR DS. OBRONNYCH, OBRONY CYWILNEJ I ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO

Lp.	Miejscowość	Archeojogiczne Zdjęcie Polski (AZP)	Nr stanowiska na obszarze	Dodatkowe informacje
99	Pawłów	79 – 87	19	
100	Pawłów	79 – 87	20	
101	Pawłów	80 – 87	57	
102	Pawłów	80 – 87	58	
103	Pawłów	80 – 87	59	
104	Pawłów	80 – 87	60	
105	Pawłów	80 – 87	71	
106	Pawłów	80 – 87	72	
107	Pawłów	79 – 88	75	
108	Pawłów	79 – 88	76	
109	Pawłów	79 – 88	77	
110	Pawłów	79 – 88	78	
111	Pawłów	79 – 88	79	
112	Pawłów	79 – 88	80	
113	Pawłów	79 – 88	81	
114	Pawłów	79 – 88	82	
115	Pawłów	79 – 88	83	
116	Pawłów	79 – 88	137	
117	Pawłów	79 – 88	138	
118	Pawłów	79 – 88	139	

Egz. Nr 2

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY REJOWIEC FABRYCZNY NA LATA 2026 – 2029

INSPEKTOR DS. OBRONNYCH, OBRONY CYWILNEJ I ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO

Lp.	Miejscowość	Archeojogiczne Zdjęcie Polski (AZP)	Nr stanowiska na obszarze	Dodatkowe informacje
119	Pawłów	79 – 88	140	
120	Toruń	80 – 86	67	
121	Toruń	80 – 86	68	
122	Toruń	80 – 86	69	
123	Toruń	80 – 86	70	
124	Toruń	80 – 86	71	
125	Toruń	80 – 86	72	
126	Toruń	80 – 86	73	
127	Toruń	80 – 86	74	
128	Toruń	80 – 86	75	
129	Toruń	80 – 86	76	
130	Toruń	80 – 86	77	
131	Toruń	81 – 86	3	
132	Wólka Kańska	80 – 86	1	
133	Wólka Kańska	80 – 86	4	
134	Wólka Kańska	80 – 86	46	
135	Wólka Kańska	80 – 86	47	
136	Wólka Kańska	80 – 86	48	
137	Wólka Kańska	80 – 86	52	
138	Wólka Kańska	80 – 86	63	

Egz. Nr 2

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY REJOWIEC FABRYCZNY NA LATA 2026 – 2029

INSPEKTOR DS. OBRONNYCH, OBRONY CYWILNEJ I ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO

Lp.	Miejscowość	Archeojogiczne Zdjęcie Polski (AZP)	Nr stanowiska na obszarze	Dodatkowe informacje
139	Wólka Kańska	80 – 86	108	
140	Wólka Kańska Kolonia	79 – 86	18	
141	Wólka Kańska Kolonia	80 – 86	9	
142	Wólka Kańska Kolonia	80 – 86	64	
143	Zalesie Kańskie	80 – 87	6	
144	Zalesie Kańskie	80 – 87	53	
145	Zalesie Kańskie	80 – 87	54	
146	Zalesie Krasieńskie	80 – 87	2	
147	Zalesie Krasieńskie	80 – 87	52	
148	Zalesie Krasieńskie	80 – 87	55	

10.6.1 Wykaz kart ewidencyjnych architektury i budownictwa zabytków znajdujących się w województwie lubelskim w wojewódzkiej ewidencji zabytków (nie wpisanych do rejestru zabytków).

Miejscowość	Obiekt
Kanie	Kuchnia, ob budynek administracyjno-mieszkalyny (w zespole pałacowo-parkowym)
Kanie	Rządcówka (w zespole pałacowo-parkowym)
Kanie	Czworak (w zespole pałacowo-parkowym)
Kanie	Stajnia, ob. Magazyn na sprzęt inwentarski (w zespole pałacowo-parkowym)
Kanie	Obora (w zespole pałacowo-parkowym)

Egz. Nr 2

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY REJOWIEC FABRYCZNY NA LATA 2026 – 2029

INSPEKTOR DS. OBRONNYCH, OBRONY CYWILNEJ I ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO

Miejscowość	Obiekt
Kanie 61,62	Chałupa
Krasne	Spichlerz (w zespole pałacowo-parkowym)
Krasne	Gorzelnia (w zespole pałacowo-parkowym)
Krasne 34	Dom mieszkalny (chałupa gumiennego i furmana)
Krasne 34	Oficyna
Krasne 44	Chałupa
Krasne 47	Chałupa
Liszno	Kapliczka
Liszno 28	Chałupa z oborą
Liszno 5	Dworek
Liszno 55	Chałupa
Pawłów	Kapliczka
Pawłów ul. 22 Lipca 24 b	Dom mieszkalny (chałupa)
Pawłów ul. 22 Lipca 32	Chałupa
Pawłów ul. Kościelna	Dawny urząd gminy

Miejscowość	Obiekt
Pawłów ul. Kościelna 2	Dom mieszkalny z masarnią
Pawłów ul. Lubelska 60	Młyn elektryczny
Pawłów ul. Łączna 32	Dom mieszkalny (chałupa)
Pawłów ul. Łączna 8	Dom mieszkalny (chałupa)
Pawłów ul.Szkolna 14	Szkoła podstawowa
Pawłów ul. Szkolna 15	Plebania ob. organistówka
Pawłów ul. Szkolna 39	Dom mieszkalny
Pawłów ul. Szkolna 57	Chałupa

10.6.2 Wykaz kart parków/ogrodów

Miejscowość	Obiekt
Krzywowola	Park podworski
Liszno	Park podworski

10.6.3 Wykaz kart ewidencyjnych cmentarzy

Miejscowość	Obiekt
Kanie	Cmentarz rzymskokatolicki
Liszno	Cmentarz wojenny z II wojny światowej

10.6.4 Wykaz kart ewidencyjnych miejsc pamięci narodowej

Miejscowość	Obiekt
Krzywowola	Mogiła ofiar terroryzmu niemieckiego z 1944 r.
Kanie – cmentarz rzymskokatolicki	Grób Nieznanego żołnierza (?)
Kanie – cmentarz rzymskokatolicki	Mogiła żołnierza WP, plut. Tadeusza Uchańskiego
Pawłów – cmentarz rzymskokatolicki	Zbiorowa mogiła żołnierzy WP z 1939 r.
Pawłów	Płyat pamiątkowa ku czcit. Kościuszki
Pawłów	Pomnik ku czci zamordowanych oraz ofiar niemieckiego nalotu – bombardowania Pawłowa w 1944 r.
Pawłów	Tablica pamiątkowa ku czci ofiar niemieckiej pacyfikacji gminy w czasie II wojny światowej

10.6.5 SPOSOBY OCHRONY

a) Zabytki nieruchome na administrowanym terenie:

- prowadzenie gminnej ewidencji zabytków w formie kart adresowych przez wójta.
- wpisanie do rejestru zabytków,
- oznakowanie zabytkowych obiektów znakiem „Konwencji Haskiej”,
- utworzenie parku kulturowego,
- uwzględnienie ochrony zabytków w planie zagospodarowania przestrzennego,
- zwrócenie szczególnej uwagi na ochronę przeciwpożarową w obiektach budowlanych – (okresowa kontrola i konserwacja instancji elektrycznej i odgromowej)

Zabytki ruchome:

- prowadzenie kart ewidencyjnych zabytków przez administratorów parafii,
- wykorzystanie domów parafialnych z piwnicami),
- wpisanie do rejestru zabytków,
- oznakowanie wyposażenia kościołów w celu zabezpieczenia przed kradzieżą.

Egz. Nr 2

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY REJOWIEC FABRYCZNY NA LATA 2026 – 2029

INSPEKTOR DS. OBRONNYCH, OBRONY CYWILNEJ I ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO

Wykaz zabytków nieruchomych na terenie gminy Rejowiec Fabryczny, zawierający ważniejsze elementy podlegające zabezpieczeniu w razie sytuacji kryzysowych lub na wypadek konfliktu zbrojnego.

Lp.	Miejscowość (obiekty podlegające zabezpieczeniu)	Elementy obiektu podlegające zabezpieczeniu	Proponowany sposób zabezpieczenia	Niezbędne siły i czas na wykonanie zadania	Koszty	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7
1	**Kanie** Zespół pałacowo – parkowy: rządcówka, kuchnia, czworak, obora, stajnia	Elementy pałacu oraz kompleks zabudowań dworskich posiadający szczególną wartość historyczną	Sporządzenie dokumentacji umożliwiającej odtworzenie zabytku wraz z ich fotografiami, oznakowanie obiektu znakiem rozpoznawczym Konwencji haskiej	Jednostka OSP Kanie, Formacje Obrony Cywilnej z terenu gminy (od G + 1.00 do G + 12.00)	900,00	
2	**Kanie** Kościół parafialny pw. Św. Ap. Piotra i Pawła	Drewniany budynek posiadający trzy nawy, utrzymany w stylu góralskim posiada szczególną wartość historyczną	Sporządzenie dokumentacji umożliwiającej odtworzenie zabytku wraz z ich fotografiami, oznakowanie obiektu znakiem rozpoznawczym Konwencji haskiej	Wolontariusze spośród parafian, Jednostka OSP Kanie, Formacje Obrony Cywilnej z terenu gminy (od G + 1.00 do G + 12.00)	900,00	
3	**Krasne** Zespół pałacowo – parkowy: pałac, park, gorzelnia, spichlerz	Elementy pałacu oraz kompleks zabudowań dworskich posiadający szczególną wartość historyczną	Sporządzenie dokumentacji umożliwiającej odtworzenie zabytku wraz z ich fotografiami, oznakowanie obiektu znakiem rozpoznawczym Konwencji haskiej	Jednostka OSP Kanie, Formacje Obrony Cywilnej z terenu gminy (od G + 1.00 do G + 12.00)	900,00	
4	**Pawłów** Kościół parafialny pw. Jana Chrzciciela wraz z wystrojem wnętrza, drzewostanem w obrębie cmentarza kościelnego	Kościół jest budowlą orientowaną, jednonawową, murowaną z czerwonej cegły (bez tynków), posiada szczególną wartość historyczną	Sporządzenie dokumentacji umożliwiającej odtworzenie zabytku wraz z ich fotografiami, oznakowanie obiektu znakiem rozpoznawczym Konwencji haskiej	Wolontariusze spośród parafian, Jednostka OSP Wólka Kańska, Formacje Obrony Cywilnej z terenu gminy (od G + 1.00 do G + 12.00)	900,00	
5	**Pawłów** Cmentarz rzymskokatolicki	Obiekt jest jednym z najstarszych cmentarzy rzymskokatolickich w powiecie chełmskim, posiada szczególną wartość historyczną	Sporządzenie dokumentacji umożliwiającej odtworzenie zabytku wraz z ich fotografiami, oznakowanie obiektu znakiem rozpoznawczym Konwencji haskiej	Jednostka OSP Wólka Kańska, Formacje Obrony Cywilnej z terenu gminy (od G + 1.00 do G + 12.00)	900,00	

Wykaz jednostek organizacyjnych chroniących zabytki ruchome:

1) parafie rzymskokatolickie w Pawłowie oraz w Kaniem wraz z elementami wyposażenia kościołów.

a) na miejscu:

- domy parafialne są jedyną możliwością zabezpieczenia zabytków (kościoły nie posiadają piwnic i strychu).
  - proboszczowie parafi Pawłów i Kanie;
  - wolontariusze parafi;
  - jednostka OSP Wólka Kańska;
  - jednostka OSP Kanie w parafi Kanie;
  - jednostka OSP Pawłów w parafi Pawłów;
  - Formacje Obrony Cywilnej w parafiach Pawłów i Kanie.

Zestawienie prac dokumentacyjnych i konserwatorsko – zabezpieczających w razie wystąpienia strat i szkód w zabytkach:

- zabezpieczenie zabytków przed dalszą destrukcją po ustąpieniu zagrożenia;
- dokumentowanie zdarzeń i strat oraz podjętych działań (filmowanie, fotografowanie, kopiowanie, itp.)
- informowanie właściwych organów administracji publicznej, w szczególności Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz organów założycielskich o:
  - stratach,
  - podjętych działaniach,
  - potrzebach pomocy,
  - wykonanie ekspertyzy konserwatorskiej.

Egz. Nr 2

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY REJOWIEC FABRYCZNY NA LATA 2026 – 2029

INSPEKTOR DS. OBRONNYCH, OBRONY CYWILNEJ I ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO

Wykaz jednostek, instytucji, organizacji i rzeczoznawców przewidzianych do udzielenia pomocy zabytkom w razie zagrożenia.

Lp.	Jednostka, instytucja, organizacja, rzeczoznawca	Adres	Telefon, fax	Uwagi
1	Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Lublinie – Delegatura w Chełmie	Plac Niepodległości 1 22-100 Chełm	Tel. 82 5655972, kom. 881737076 https://www.gov.plweb/wuoz-w-lublinie e-mail: chelm@wkz.lublin.pl ePUAP: /WOZL/SkrytkaESP skrz. E-doręczeń: AE:PL-24680-17436-BDVJH-17	
2	Powiatowy Inspektorat nadzoru Budowlanego	Plac Niepodległości 1 22-100 Chełm	Tel. 82 562 75 81 82 562 75 78	
3	Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej	ul. Prymasa St. Wyszyńskiego 2 B 22-100 Chełm	Fax 82 565 34 28 Tel. 82 565 55 50 e-mail: km_chelm@straz.lublin.pl	
4	Gminny Komendant Ochotniczej Straży Pożarnej:	Kanie	501779529 - Maziarz Mirosław osp.ksrg.kanie@gmail.com	
5	OSP Kanie	Kanie	825662340 - Kałkucki Józef	
6	OSP Wolka Kańska	Wólka Kańska	661015051 - Świderczuk Mirosław	
7	OSP Pawłów	Pawłów	662075306 – Ciechomski Paweł	
8	Komenda Miejska Policji w Chełmie	ul. Żwirki i Wigury 20 22-100 Chełm	Tel. 47 813 12 10 Fax 47 811 15 83, e-mail: komendant.kmpchelm@lu.policja.gov.pl	
6	Posterunek Policji	ul. Orzechowa 17 22-360 Rejowiec Fabryczny	Tel. 47 813 53 66	
9	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "Praktyka Lekarza Rodzinnego	Liszno 57 22-170 Rejowiec Fabryczny	Tel. 82 566 24 08	
10	Rada Parafialna w Pawłowie – proboszcz parafii-ks. Piotr Hawryluk – tel.	Pawłów ul. Szkolna 2 22-170 Rejowiec Fabryczny	Tel. 82 566 31 57 kom. 691 738 349	
11	Rada Parafialna w Kaniem – proboszcz parafii-ks. Roman Stanisław Knyś	Kanie 119 a 22-170 Rejowiec Fabryczny	Tel. 82 566 24 05, kom. 693 800 262; e-mail: kanie@diecezja.lublin.pl	

11. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

Biorąc pod uwagę zasoby dziedzictwa kulturowego Gminy Rejowiec Fabryczny określono następujące priorytety oraz kierunki działań Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Rejowiec Fabryczny na lata 2026 – 2029:

Priorytet I: Rewitalizacja dziedzictwa kulturowego jako elementu rozwoju społeczno – gospodarczego gminy.

Kierunek działań 1: Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
Zadania:

- podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewitalizację zabytków będących własnością gminy;
- pomoc właścicielom obiektów zabytkowych w pozyskaniu środków na odnowę zabytków;
- stała opieka nad zabytkami wpisanymi do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków;
- zabezpieczenie obiektów zabytkowych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą (montaż instalacji przeciwpożarowej i alarmowej, zabezpieczeń przeciw włamaniom, znakowanie i ewidencjonowanie zabytków ruchomych.

Kierunek działań 2: Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków na potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne.
Zadania:

- określenie zasad i konsekwentne ich wdrażanie w zakresie umieszczania szyldów i reklam na obiektach zabytkowych;
- inwentaryzacja zabytkowych nagrobków;
- prowadzenie bieżących prac porządkowych przy zabytkach zespołach zieleni: gminnych parkach, cmentarzach, dawnych parkach dworskich itp.;
- iluminacja najcenniejszych zabytków gminy.

Kierunek działań 3:
Zadania:

- współpraca z urzędami pracy w zakresie prowadzenia bieżących prac pielęgnacyjnych, porządkowych i zabezpieczających na terenach objętych ochroną;
- wspierznie utrzymania na rynku pracy zanikających rzemioseł i zawodów (w myśl zasady "ratować zabytki, ratować pracę, ratować rzemiosło");
- wspieranie rozwoju muzeów regionalnych, skansenów, izb pamięci itp.

Priorytet II: Rozszerzanie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego gminy.

Kierunek działań: Rozszerzanie zasobu – aktualizacja i uzupełnianie gminnej ewidencji zabytków
Zadania:

- dokonywanie przeglądów zasobów wpisanych do rejestru zabytków;
- zbieranie informacji, co 2 lata, od właścicieli obiektów wpisanych do ewidencji zabytków nt. przeprowadzonych remontów.

Priorytet III: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego.

Kierunek działań 1: Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego.
Zadania:

- konsekwentne egzekwowanie zapisów dotyczących działalnościi nwestycyjnej na obszarach objętych ochroną określonych miejscowości w lokalnych dokumentach planistycznych,strategicznych oraz decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania przestrzennego;
- walka z samowolami budowlanymi;
- ochrona panoram oraz przedpoli widokowych wsi owartościach kulturowych.

Kierunek działań 2: Ochrona układów urbanistycznych i ruralistycznych na obszarach wiejskich.
Zadanie:

- poprawa ładu przestrzennego wsi oraz zapobieganie rozpraszaniu osadnictwa poprzez:
  - ochronę historycznie ukształtowanego układu dróg, historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych oraz relacji przestrzennych.

Priorytet IV: Promocja i popularyzacja dziedzictwa kulturowego gminy.
Kierunek działań 1: Ułatwienie dostępu do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy.
Zadania:

- udostępnienie gminnej ewidencji zabytków oraz Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Rejowiec Fabryczny na lata 2026 –2029 na stronie internetowej Urzędu Gminy;
- udostępnienie informacji o obiektach zabytkowych na stronie internetowej Urzędu Gminy;
- popularyzacja pieszego szlaku turystycznego na terenie gminy.

Kierunek działań 2: Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziadzictwie kulturowym.

Zadania:

- organizowanie i wspieranie realizacji konkursów, wystaw i innych działan edukacyjnych;
- inicjowanie i organizowanie Europejskich Dni Dziedzictwa w gminie;
- wydawanie i wspieranie publikacji (w tym folderów promocyjnych, przewodników) poświęconych problematyce dziadzictwa kulturowego gminy;
- popularyzacja dobrych realizacji konserwatorskich i budowlanych przy zabytkach, popularyzacja dobrych praktyk projektowych przy zabytkach, a także zagospodarowaniu obszarów oraz terenów cennych kulturowo, przyrodniczo i krajobrazowo;
- ustanowienie i przyznawanie nagrody za osiągnięcia w dziedzinie upowszechniania i ochrony kultury materialnej w gminie;
- upowszechnianie tematyki dziedzictwa kulturowego w edukacji przedszkolnej i szkolnej poprzez wspieranie zajęc.

Kierunek działań 3: Promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego służąca kreacji produktów turystyki kulturowej.

Zadania:

- wprowadzenie zintegrowanego systemu informacji wizualnej (między innymi za pomocą tablic informacyjnych) obejmującego zasoby i wartości dziedzictwa kulturowego gminy;
- modernizacja elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej.

12. INSTRUMENTY SŁUŻĄCE REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.

Zadania określone w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami Gminy Rejowiec Fabryczny mogą być wykonywane przy pomocy następujących instrumentów:

- **instrumentów prawnych –** wynikających z przepisów ustawowych, obejmujących między innymi uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,stref ochrony konserwatorskiej, wykonywanie decyzji administracyjnych wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- **instrumentów finansowych –** obejmujących między innymi finansowanie prac konserwatorskich, remontowych i archeologicznych ,udzielanie dotacji na finansowanie prac konserwatorskich i restauratorskich, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje, dofinansowania dla właścicielii posiadaczy obiektów zabytkowych,
- **instrumentów koordynacji –** obejmujacyc hmiędzy innymi realizacje zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w dokumentach strategicznych województwa lubelskiego,

- **instrumentów społecznych –** obejmujących między innymi działania edukacyjne promocyjne, współdziałanie zorganizacjami społecznymi,
- **instrumentów kontrolnych –** obejmujących między innymi aktualizację gminnej ewidencji zabytków, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.

13. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Rejowiec Fabryczny, po zaopiniowaniu przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zostanie przedstawiony Radzie Gminy w celu przyjęcia go uchwałą. Program został opracowany na okres czterech lat i stanowi dokument uzupełniający w stosunku do innych dokumentów planistycznych i aktów prawa miejscowego. Co dwa lata wójt będzie sporządzał sprawozdania z realizacji zadań Programu i przedstawiał je Radzie Gminy oraz Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków.

Głównym odbiorcą programu jest społeczność lokalna, która bezpośrednio powinna odczuć efekty jego wdrażania. Dotyczy to nie tylko właścicieli i użytkowników obszarów i obiektów zabytkowych, ale również wszystkich mieszkańców. Program powinien służyć podejmowaniu planowych działań dotyczących :inicjowania, wspierania, koordynowania badań prac z dziedziny ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Proponuje się następujące wskaźniki oceniające poziom realizacji gminnego programu:

W ramach priorytetu I: Rewitalizacja dziedzictwa kulturowego jako elementu rozwoju społeczno – gospodarczego gminy.

- poziom wydatków budżetu gminy na realizację programu ochrony i opieki nad zabytkami,
- wartość pozyskanych środków finansowych ze źródeł pozabudżetowych przez gminę,
- wartość pozyskanych hśrodków finansowych ze źródeł pozabudżetowych przez właścicieli zabytkowych obiektów,
- liczba obiektów poddanych pracom zabezpieczającym przed pożarem, zniszczeniem lub kradzieżą,
- ilość zinwentaryzowanych zabytkowych nagrobków.

W ramach priorytetu II: Rozszerzanie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego gminy.

- ilość wprowadzonych zmian do gminnej ewidencji zabytków,
- ilość nowych obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków.

W ramach priorytetu III: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego.

- ilość inwestycji na obszarach objętych ochroną zabytków.

W ramach priorytetu IV: Promocja i popularyzacja dziedzictwa kulturowego gminy.

- liczba opracowanych, wydanych wydawnictw (w tym folderów promocyjnych, przewodników),
- ilość opracowań umieszczonych na stronie internetowej Urzędu Gminy.

14. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Obowiązującym wyznacznikiem sposobu finansowania opieki nad zabytkami są zasady zawarte w rozdziale 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U.2024.1292 t.j.). Nakładają one obowiązek finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku na osobę fizyczną, lub inną jednostkę organizacyjną,w tym także na jednostki z sektora finansów publicznych, posiadające tytuł prawny do zabytku.

Zadania związane z opieką nad zabytkami w Gminie Rejowiec Fabryczny mogą być finansowane między innymi z następujących źródeł:

- z budżetu gminy (w miarę posiadanych możliwości) – finansowanie odbywać się może np. w ramach dotacji udzielanych na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków zgodnie z art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,na zasadach określonych w podjętej przez organ uchwale,
- z budżetu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w ramach przyznanej dotacji na prace zgodnie z art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,
- z budżetu Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na prace zgodnie z art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.
- z budżetu Ministra Kulturyi Dziedzictwa Narodowego, w ramach dotacji przyznanej zgodnie a art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w oparciu o zgłaszane corocznie przez Ministerstwo aktualne programy,
- z dotacji unijnych w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych.

Program powinien pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe. Współpraca środowisk samorządowych, konserwatorskich i lokalnych przy realizacji „Gminnego Programu" przynieść powinna wszystkim stronom wymierne korzyści: zachowanie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń, polepszenie stanu zachowania obiektów zabytkowych, zwiększenie atrakcyjności przestrzeni publicznych, rozwój społeczno-gospodarczy.
Program wykorzystywany może być przez inne jednostki samorządu terytorialnego, środowiska badawcze i naukowe, właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych, a także osoby zainteresowane kulturą i dziedzictwem kulturalnym.

15. ZAKRES OCHRONY KONSERWATORSKIEJ DLA OBIEKTÓW UJĘTYCH W REJESTRZE ZABYTKÓW

Wszelkie działania projektowe, remontowei i nwestycyjne związane z tymi obiektami wymagają pozwolenia Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

16. ZAKRES OCHRONY KONSERWATORSKIEJ DLA OBIEKTÓW UJĘTYCH W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

Wymaga zachowania: bryły obiektui dachu co do kształtu i materiału, podziałów w elewacji, wystroju architektonicznego, stolarki okiennej i drzwiowej co do wielkości, kształtu, wewnętrznych podziałów oraz detalu ozdobnego. Dopuszcza się stosowanie nowych technologii wewnętrz obiektu.

Ustala się następujące zadania, które powinny być uwzględniane przez organy i jednostki administracji publicznej w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami, wspierające właścicieli lub posiadaczy zabytków, wynikające z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, a mianowicie:

- Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
- Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
- Zwiększenie atrakcyjności zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych.
- Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad abytkami.
- Realizacji przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

17. PODSUMOWANIE

Poprzez prowadzenie właściwej polityki władze samorządowe mogą i powinny wytyczać oraz kreować właściwe postawy obywateli wobec zachowanego dziedzictwa.

Do najważniejszych zadań w tym względzie należy:

- Edukacja mieszkańców w zakresie konieczności ochrony miejscowego dziedzictwa kulturowego;
- Propagowanie idei poszanowania lokalnej specyfiki budowlanej i zachowania ciągłości tradycji. Wskazane są takie inicjatywy jako rganizowanie spotkań dla ludności z pracownikami służb konserwatorskich, tworzenie ścieżek edukacyjnych dla młodzieży szkolnej, mające na celu uświadomienia roli zabytków w krajobrazie kulturowym;
- Wskazywanie i promowanie najlepszych realizacj iinwestycji związanych z zabytkami;
- Administracyjne egzekwowanie rygorów określonych m.in. w dokumentach planistycznych oraz decyzjach administracyjnych, głównie w zakresie wysokości zabudowy, jej charakteru i funkcji, a także ochrony wyznaczonych obszarów i budynków. Ważną rzeczą jest również skuteczna egzekucja prawa budowlanego, a co za tym idzie walka z samowolami budowlanymi.To właśnie prawdopodobnie samowole budowlane przyczyniły się do utraty cech zabytkowych przez znaczną część budynków. Należą do nich głównie wymiany okien, najczęściej wiążące się z poszerzeniem otworów, zmiany kształtu dachu, dowolny dobór poszycia,zbijanie tynków i docieplanie kosztem podziałów architektonicznych wystroju;
- Rozwój i promocja walorów turystycznych z wykorzystaniem w tym celu obiektów zabytkowych;
- Monitoring umów dotyczących sprzedaży zabytków osobom i przedsiębiorstwom prywatnym, pod kątem realizacji zobowiązań tych podmiotów względem zakupionych obiektów;
- Wykorzystanie zabytkowych zasobów gminy do aktywizacji gospodarczej np.w obszarze turystyki i rekreacji;
- Współpraca ze służbami konserwatorskimi województwa lubelskiego.

Egz. Nr 2

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY REJOWIEC FABRYCZNY NA LATA 2026 – 2029

INSPEKTOR DS. OBRONNYCH, OBRONY CYWILNEJ I ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO

Egz. Nr 2

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY REJOWIEC FABRYCZNY NA LATA 2026 – 2029

INSPEKTOR DS. OBRONNYCH, OBRONY CYWILNEJ I ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO

Kopie map stanowisk archeologicznych na arkuszu A-4, 5 szt. o numerach:

NUMER	STRONA
80 – 86;	64
80 – 87;	66
80 – 88;	68
79 – 87;	70
79 – 88.	72

Wykonano w 2 egz.:
Egz. Nr 1 – ad/acta – Gmina w Rejowiec Fabryczny
Egz. Nr 2 – Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Lublinie – Delegatura w Chełmie
Opracował i wykonał: Witold Kukiełka
Dnia 12.01.2026 r.

Egz. nr 1

GMINA REJOWIEC FABRYCZNY
INSPEKTOR DS. OBRONNYCH, OBRONY CYWILNEJ I ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO

ZABYTEK CHRONIONY PRAWEM

ZATWIERDZAM
WÓJT GMINY REJOWIEC FABRYCZNY

.....
/podpis, data/

Załącznik nr 2 do uchwały
Nr XXII/145/2026
Rady Gminy Rejowiec Fabryczny
z dnia 30 stycznia 2026 roku

PLAN OCHRONY ZABYTKÓW NA WYPADEK KONFLIKTU ZBROJNEGO I SYTUACJI KRYZYSOWYCH GMINY REJOWIEC FABRYCZNY

UZGODNIONO:
Wojewódki Konserwator Zabytków w Lublinie
Delegatura w Chełmie

.....
(data, podpis)

Starosta Chełmski – Szef Obrony Cywilnej
Powiatu Chełmskiego

.....
(data, podpis)

OPRACOWAŁ:
Inspektor ds. Obronnych, Obrony Cywilnej
i Zarządzania Kryzysowego

.....
(data, podpis)

REJOWIEC FABRYCZNY **STYCZEŃ** **2026**

Egz. nr 1

Lp.	SPIS TREŚCI	Str.
1	**Arkiusz aktualizacji planu ochrony zabytków**	3
	I. CZĘŚĆ OPISOWA	5
2	**Akty prawne stanowiące podstawę opracowania planu oraz dotyczące sposobu realizacji zadań ujętych w planie**	5
3	**Prawo międzynarodowe**	7
4	**Instrukcja (wzór) przygotowania i realizacji planu ochrony zabytków gminy Rejowiec Fabryczny na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, zał. 1 – 7**	8
4.1	Organizacja pododdziałów posiadających przydziały organizacyjno-mobilizacyjne do FOC	14
5	**Charakterystyka gminy**	15
5.1	Historia – położenie i gospodarka	15
5.2	Pawłowski Obszar Chronionego Krajobrazu	17
6	**Rozmieszczenie zabytków – zestawienie zbiorcze**	19
6.1	Obiekty zabytkowe znajdujące się na terenie gminy Rejowiec Fabryczny wpisane do rejestru zabytków nieruchomych i rejestru zabytków archeologicznych województwa lubelskiego	19
6.2	Obiekty w formie pomników przyrody znajdującena terenie gminy Rejowiec Fabryczny wpisane do rejestru zabytków nieruchomych zarządzeniem nr 28 Wojewody Chełmskiego z dnia 13 listopada 1987 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody obiektów przyrody ożywionej i nieożywionej (Dz. Urz. Woj. Chełmskiego nr 5, poz.46)	20
6.3	Obiekty w gminnej ewidencji zabytków	20
6.4	Wykaz kart ewidencyjnych stanowisk archeologicznych znajdujących się w wojewódzkiej ewidencji zabytków (nie wpisanych do rejestru zabytków).	23
6.5	Zabytki ruchome znajdujące się na terenie Gminy Rejowiec Fabryczny wpisane do rejestru zabytków	29
7	**Charakterystyka zasobów**	30
7.1	Obiekty zabytkowe	30
7.2	Zabytki archeologiczne	36
7.3	Kapliczki	37
7.4	Parki podworskie	37
7.5	Cmentarze i mogiły zbiorowe	38
7.6	Obiekty przemysłowe	38
7.7	Obiekty użyteczności publicznej	39
7.8	Prywatne budynki mieszkalne	40
8	**Wnioski z analizy rozmieszczenia i zagrożenia zabytków**	41
8.1	Analiza rozmieszczenia nieruchomych i ruchomych zabytków	41
8.2	Pożary obiektów oraz drzewostanu	41
8.3	Katastrofy budowlane związane z silnymi huraganowymi wiatrami (nawałnicami)	41
8.4	Demonstracje i rozruchy, rabunek	41
8.5	Akty terrorystyczne	42
8.6	Akty wandalizmu	42
8.7	Konflikt zbrojny	43
9	**Sposoby ochrony**	43
9.1	Zabytki nieruchome	43
9.2	Zabytki ruchome	43
9.3	Wykaz zabytków nieruchomych zawierający ważniejsze elementy podlegające zabezpieczeniu w razie sytuacji kryzysowych lub na wypadek konfliktu zbrojnego	44
9.4	Wykaz jednostek organizacyjnych chroniących zabytki ruchome	45
9.5	Dane dotyczące rodzajów i liczby zabytków ruchomych chronionych na miejscu	45
9.6	Sposób kierowania, powiadamiania, współdziałania i łączności	46
9.7	Sposób informowania o stratach	47
9.8	Zestawienie prac dokumentacyjnych i konserwatorsko-zabezpieczających w razie wystąpienia strat i szkód w zabytkach	47
9.9	Wykaz jednostek, instytucji, organizacji i rzeczoznawców przewidzianych do udzielenia pomocy zabytkom w razie zagrożenia	47
9.10	Harmonogram realizacji przedsięwzięć związanych z ochroną zabytków	48
10	**Kopie map stanowisk archeologicznych w ilości 5 egzemplarzy na pięciu stronach A – 4**	50-59
	II CZĘŚĆ GRAFICZNA	60
11	**Mapa w skali 1 : 25 000**	Załącznik

Egz. nr 1

1. Arkusz aktualizacji

Lp.	Zakres dokonywanych zmian	Podstawa dokonania zmiany	Osoba aktualizująca		Data
			Imię, nazwisko	Podpis	
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					

Egz. nr 1

Lp.	Zakres dokonywanych zmian	Podstawa dokonania zmiany	Osoba aktualizująca		Data
			Imię, nazwisko	Podpis	

Egz. nr 1

I. CZĘŚĆ OPISOWA

2. Akty prawne stanowiące podstawę opracowania planu oraz dotyczące sposobu realizacji zadań ujętych w planie

- **Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292 i 1907 oraz z 2025 r. poz. 1168).**
- **Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (tekst jednolity (Dz.U.2025.418 t.j.)**
  W art. 39 jednoznacznie określa warunki uzyskania pozwolenia na budowę w przypadku prowadzenia prac budowlanych na obszarach objętych ochroną konserwatorską. W ust.1 dotyczącym robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru lub na obszarze wpisanymdo rejestru zabytków sformułowano wymóg uzyskania pozwolenia właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę. W ust. 3 wskazano, że w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów nie wpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. W przypadku robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, właściwy organ może nałożyć na inwestora obowiązek uzyskania pozwolenia na ich wykonanie, gdy wiąże to się z pogorszeniem stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków. Mówi o tym art. 30 ust. 7 pkt. 2 wymienionej ustawy.
- **Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U.2024.1130 t.j.)**
  W art.1 wskazne są wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej jako niezbędne do uwzględnienia w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Art.2 podaje definicję „dóbr kultury współczesnej", które określono jako niebędące zabytkami dobra kultury, takie jak pomniki, miejsca pamięci, budynki, ich wnętrza i detale, zespoły budynków, założenia urbanistyczne i krajobrazowe, będące uznanym dorobkiem współcześnie żyjących pokoleń, jeżeli cechuje je wysoka wartość artystyczna lub historyczna. Art. 3 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym stwierdza, że do zadań powiatu należy, prowadzenie w granicach swojej właściwości rzeczowej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego, odnoszących się do obszaru powiatu i zagadnień jego rozwoju. W ustawie o planowaniu przestrzennym wielokrotnie wskazuje się na konieczność uwzględnienia stanu zachowania dziedzictwa kulturowego oraz dóbr kultury współczesnej zarówno w studium, w planach jak i w decyzjach o warunkach zabudowy.
- **Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity (Dz. U. z 2024 r. poz. 1145).**
  Celami publicznymi w rozumieniu ustawy jest między innymi opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (art.5) i ochrona Pomników Zagłady w rozumieniu przepisów o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady(art. 5 a). Ustawa w art. 13 ust.4 obliguje do uzyskania zgody wojewódzkiego konserwatora zabytków na sprzedaż, zamianę, darowiznę lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków albo wniesienie ich jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek, jeżeli stanowią one własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego. Art.29 ust.2 stanowi, że w razie sprzedaży, jeżeli przedmiotem umowy o oddanie nieruchomości gruntowej w użytkowanie wieczyste jest nieruchomość wpisana do rejestru zabytków, przy określaniu sposobu korzystania z tej nieruchomości można nałożyć, w razie potrzeby, na nabywcę obowiązek odbudowy lub remontu

położonych na niej zabytkowych obiektów budowlanych, w terminie określonym w umowie. W sprawach ustanowienia trwałego zarządu, znaczenie ma art. 45 ust. 2a, na podstawie którego w decyzji o ustanowienie trwałego zarządu na rzecz jednostki organizacyjnej będzie można nałożyć na nią obowiązek odbudowy lub remontu zabytkowych obiektów budowlanych, o ile znajdują się one na nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków. Do art. 96 ust. 1 ustawy dodano ustęp 1a, który uzależnia dokonanie przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta podziału nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków od uprzedniego uzyskania pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków. Natomiast art. 96 ust. 2 obliguje sąd, jeżeli prowadzi on postępowanie dotyczące podziału nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków, do zasięgnięcia opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków w tej sprawie.

- **Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2025 r. poz. 1483).**
- **Ustawa z 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U.2024.1478 t.j.)**
  Ustawa określa warunki zezwoleń na usunięcie drzew i krzewów z terenu nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków, opłaty za te czynności.
- **Ustawa z 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (Dz.U.2025.1590 t.j.)**
  Definiuje,że wszelkie planowane prace na terenie cmentarza wpisanego do rejestru zabytków wymagają uzyskania zezwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków. Chodzi tu zarówno o prace konserwatorskie przy zabytkowych nagrobkach, prace porządkujące zieleń, małą architekturę, a także lokalizacje nowych grobów. Nadzór nad przestrzeganiem przepisów ustawy sprawują starostowie,wójtowie i burmistrzowie (prezydenci miast) oraz właściwi miejscowo inspektorzy sanitarni.
- **Ustawa z 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków i darowizn (Dz.U.2024.1837 t.j.)**
  W art. 4 ust.1 pkt 9 stanowi ,że zwalnia się od podatku nabycie w drodze spadku: lit.c) zabytków ruchomych, kolekcji wpisanych do rejestru zabytków, a także dóbr kultury złożonych w muzeum na co najmniej 2 lata, zgodnie z obowiązującymi przepisami, lit. d) przez osoby zaliczone do I i II grupy podatkowej zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków, jeżeli nabywca zabezpiecza je i konserwuje zgodnie z obowiązującymi przepisami.
- **Ustawa z dnia 31 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.2024.0.87 t.j.)**
  Daje możliwość dla organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego przyznawania stypendia\ów mających na uwadze wspieranie rozwoju umiejętności artystycznych oraz upowszechniania kultury i opieki nad zabytkami.
- **Ustawa z 22 marca 1989 r. o rzemiośle (Dz.U.2020.2159 t.j.)**
  Wprowadziła art. 3a o możliwości nadania rzemieślnikowi posiadającemu znaczący i uznany dorobek zawodowy w zakresie wytwarzania lub odtwarzania przedmiotów o charakterze artystycznym lub zabytkowym naprawy i konserwacji takich przedmiotów, naprawy i konserwacji zabytkowych obiektów budowlanych oraz świadczenia usług związanych z artystycznym zdobieniem obiektów budowlanych tytuł honorowy ”Mistrz Rzemiosł Artystycznych”.
- **Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U.2025.1338 t.j.)**
  W art. 4 ust.1 ,3,4,13,16 w sferę zadań publicznych wpisuje zadania w zakresie podtrzymywania i upowszechniania tradycji, rozwój świadomości obywatelskiej i kulturowej, rozwój kultury, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego.
- **Rozporządzenie** Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków
- (Dz.U. 2004 nr 30 poz. 259)
- **Rozporządzenie** Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 30 czerwca 2010 r. w sprawie szczegółowych warunków uzyskiwania dofinansowania realizacji zadań z zakresu kultury, trybu składania wniosków oraz przekazywania środków z Funduszu Promocji Kultury (Dz.U.2024.poz.1269)
- **Rozporządzenie** Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków t.j. z dnia 14 października 2025 r. (Dz.U. z 2025 r., poz. 1380)

Egz. nr 1

- **Rozporządzenie** Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz.U.2021.0.81 t.j.)
- **Rozporządzenie** Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem t.j. z dnia 11 stycznia 2021 r. (Dz.U. z 2021 r., poz. 56)
- **Rozporządzenie** Ministra Kultury z dnia 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (Dz.U. 2004 nr 71 poz. 650).
- **Rozporządzenie** Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz.U.2004.212.2153)

3. Prawo międzynarodowe

Uregulowania międzynarodowe znaczących dla społeczności zagadnień dziedzictwa kulturowego znalazły swoje odbicie w przyjmowanych konwencjach i rezolucjach jeszcze przed powstaniem Unii Europejskiej i jej administracji. Przykładem są (ratyfikowane przez Polskę):

- **Konwencja** o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego wraz z regulaminem wykonawczym do tej konwencji oraz protokół o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, podpisane w Hadze dnia 14 maja 1954 roku (Dz.U. z 1957 r. nr 46, poz. 212).
- **Konwencja** w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r. przez Konferencję Generalną Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury na jej siedemnastej sesji. (Dz. U.z 1976 r. nr 32 poz 190).
- **Europejska konwencja** o ochronie dziedzictwa archeologicznego (poprawiona), sporządzona w La Valetta dnia 16 stycznia 1992 r. (Dz.U. 1996 nr 120 poz. 564).
- **Konwencja UNESCO** w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego, sporządzona w Paryżu dnia 20 października 2005 r. (Dz.U. 2007 nr 215 poz.1585).

Plan ochrony zabytków jest integralną częścią Planu Obrony Cywilnej i podlega corocznej aktualizacji w terminie do 31 marca każdego roku, według stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedniego.

(Paragraf nr 5 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz.U. 2004 nr 212 poz.2153). Wersja aktualna od 2004.10.14 do 2027.01.01.

Egz. nr 1

4. Instrukcja (wzór) przygotowania i realizacji planu ochrony zabytków gminy Rejowiec Fabryczny na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych

1. Plan ochrony zabytków gminy Rejowiec Fabryczny zawiera w szczególności:
   1) charakterystykę zabytków;
   2) ocenę położenia i możliwych zagrożeń dla zabytku z wnioskami;
   3) zamiar działania, z określeniem niezbędnych priorytetów;
   4) wykaz zbiorczy osób reklamowanych na wniosek kierowników jednostek organizacyjnych na wypadek konfliktu zbrojnego oraz wykaz zbiorczy osób posiadających przydziały organizacyjno-mobilizacyjne do formacji obrony cywilnej;
   5) opis(schemat) systemu kierowania, powiadamiania, współdziałania i łączności z wykazami adresów, telefonów (faksów) jednostek ratowniczych, osób funkcyjnych, specjalistycznych służb i instytucji;
   6) określenie sposobu dokumentowania działań ratowniczych i informowania o stratach, szkodach i potrzebach w zakresie ich likwidacji.

2. Plan ochrony zabytku składa się z części opisowej i z części graficznej w postaci mapy.

3. Podstawowymi składnikami planu ochrony zabytków są:
   1) sposób oznakowania zabytku nieruchomego (obiektu, zespołu), na wypadek konfliktu zbrojnego, znakiem rozpoznawczym Konwencji haskiej, według wzoru i zasad określonych w załączniku nr 2 do instrukcji.
   2) wykaz zbiorczy zabytków ruchomych, z określeniem miejsc i sposobu ich przechowywania, na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych,

4. Gminny plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych obejmuje:
   1) część opisową, zawierającą w szczególności:
      a) charakterystykę zasobów i rozmieszczenia zabytków oraz stopnia ich spodziewanego zagrożenia,
      b) wnioski wnioski z analizy rozmieszczenia i zagrożenia zabytków oraz sposoby ich ochrony
      c) w zależności od zagrożenia,
      d) wykaz zabytków nieruchomych, zawierający ważniejsze elementy podlegające zabezpieczeniu i sposoby zabezpieczeń oraz dane dotyczące realizacji prac, sporządzony według wzoru stanowiącego załącznik nr 5 do Instrukcji,
      e) wykaz jednostek organizacyjnych chroniących zabytki ruchome na miejscu, dane dotyczące rodzajów i liczby zabytków ruchomych podlegających zabezpieczeniu,
      f) dane dotyczące rodzajów i liczby zabytków ruchomych podlegających zabezpieczeniu, według wzoru stanowiącego załącznik nr 6 do Instrukcji,
      g) sposób współdziałania, powiadamiania i łączności, sposoby informowania o stratach według wzoru formularza zgłoszenia strat w zabytkach, stanowiącego załącznik nr 7 do Instrukcji,
      h) wykaz z adresami jednostek, instytucji i organizacji przewidzianych do udzielenia pomocy zabytkom w razie zagrożenia;
   2) część graficzną, przedstawiającą w szczególności:
      a) rozmieszczenie zabytków nieruchomych,
      b) rozmieszczenie jednostek organizacyjnych posiadających zabytki ruchome,
      c) stanowiska kierowania (szefa obrony cywilnej gminy, formacji obrony cywilnej),
      d) granice administracyjne gminy Rejowiec Fabryczny,
      e) granice administracyjne miasta Rejowiec Fabryczny (siedziba gminy),
      f) granice administracyjne parafii rzymsko – katolickich Pawłów i Kanie gminy Rejowiec Fabryczny.

Egz. nr 1

Załącznik nr 1 do realizacji planu ochrony zabytków
na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych
gminy Rejowiec Fabryczny

ZNAKI UMOWNE
stosowane w części graficznej planu ochrony zabytków

OPIS ZNAKU	SYMBOL ZNAKU
1	2
POMNIK PRZYRODY	
OBIEKT ARCHEOLOGICZNY POD OCHRONĄ PRAWA	
CMENTARZ	
PARK ZABYTKOWY	
ZABYTKI NIERUCHOME PODLEGAJĄCE OCHRONIE	
ZABYTKI RUCHOME PODLEGAJĄCE OCHRONIE	
KOŚCIÓŁ POSIADAJĄCY ZABYTKI RUCHOME CHRONIONE JEDNOSTKAMI OSP I FOC	

Egz. nr 1

GRODZISKO	
GRANICE ADMINISTRACYJNE GMINY REJOWIEC FABRYCZNY	
GRANICE ADMINISTRACYJNE MIASTA REJOWIEC FABRYCZNY(SIEDZIBA URZĘDU GMINY)	
GRANICE ADMINISTRACYJNE PARAFII PAWŁÓW	
GRANICE ADMINISTRACYJNE PARAFII KANIE	
STANOWISKO KIEROWANIA SZEFA OBRONY CYWILNEJ GMINY REJOWIEC FABRYCZNY	
STANOWISKO (PUNKT) KIEROWANIA FORMACJI OBRONY CYWILNEJ	

Egz. nr 1

Załącznik nr 2

(WZÓR)

OZNAKOWANIE OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH ZNAKIEM ROZPOZNAWCZYM KONWENCJI HASKIEJ

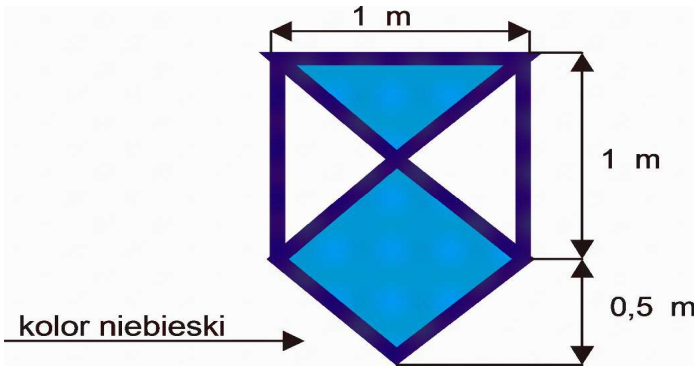

Wzór znaku rozpoznawczego Konwencji haskiej w układzie pojedynczym służy do oznakowania zabytków korzystających z ochrony ogólnej.

1. Znak rozpoznawczy Konwencji haskiej z czytelną informacją, że obiekt (nazwa obiektu, nr obiektu itp.) jest zaliczony do obiektów korzystających z ochrony ogólnej, umieszcza się przy wejściu do obiektu zabytkowego. Dolna krawędź znaku powinna znajdować się 2 metry powyżej poziomu ziemi.

2. Pełną widoczność znaku za dnia zapewnia się poprzez odpowiednie jego rozmieszczenie na:
   1) dachach obiektu:
      a) pojedynczego obiektu:
         - dachu płaskim - jeden znak,
         - dachu o wysokiej kalenicy - po jednym znaku po jednej i drugiej stronie kalenicy,
         - dachu o więcej niż dwóch połaciach - po jednym znaku na każdej połaci,
      b) kilku obiektach na nieruchomości:
         - o dachach płaskich - po jednym znaku na każdym obiekcie,
         - o dachach o wysokiej kalenicy, po jednym znaku, na przemian z jednej i z drugiej strony kalenicy;
   2) zewnętrznych ścianach obiektu:
      a) pojedynczego obiektu - na ścianie frontowej i tylnej,
      b) kilku obiektach na nieruchomości - na zewnętrznych ścianach poszczególnych budynków wytyczających zarys posesji;
   3) placach nieruchomości, na których rozmieszczonych jest kilka obiektów zabytkowych:
      - jeden znak o podwójnych wymiarach.

3. Znaki można wykonać i umieścić w sposób nieprzynoszący szkody dla zabytku na:
   1) dachu obiektu poprzez:
      - rozciągnięcie płótna z namalowanym znakiem,
      - przymocowanie trwałych plansz z namalowanym znakiem;
   2) ścianach obiektu - zawieszenie plansz tekturowych (z desek) z namalowanym znakiem;
   3) na placu nieruchomości - rozciągnięcie płótna lub innego tworzywa z namalowanym znakiem lub wysypanie kolorowego kruszywa (materiałów trwałych).

Uwaga: Rozmiary znaków powinny być proporcjonalne do wielkości obiektu.

Egz. nr 1

Załącznik nr 3

(WZÓR)

KARTA TOŻSAMOŚCI
dla personelu przydzielonego do ochrony zabytków

(strona frontowa)

Nazwisko .....
Imiona .....
Data urodzenia .....
Tytuł lub stopień .....
Stanowisko .....
Jest posiadaczem niniejszej karty tożsamości na podstawie Konwencji haskiej z dn. 14 maja 1954 r. o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego.

Data wystawienia ..... Numer karty .....

(na odwrocie)

(Fotografia posiadacza)

Podpis
lub odciski palców
albo jedno i drugie

(Pieczęć sucha władzy wystawiającej kartę)

Wzrost ..... Oczy ..... Włosy .....

Inne elementy identyfikacji

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Załącznik nr 4

(WZÓR)

WZORY NAPISÓW

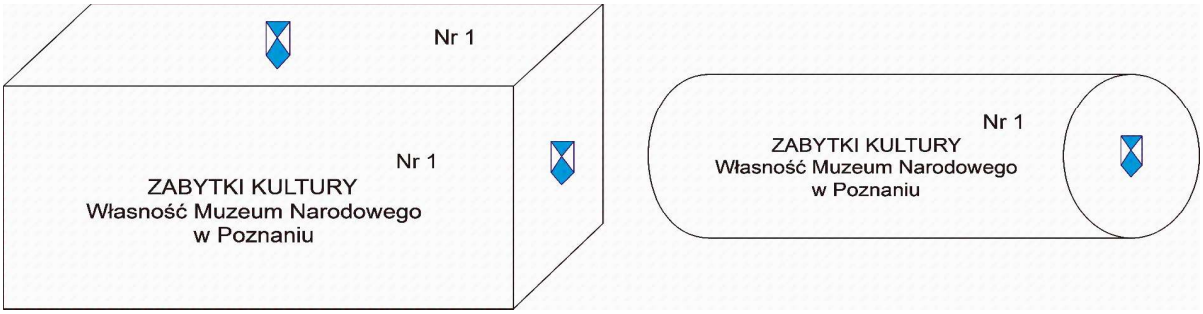

Egz. nr 1

Załącznik nr 5

(WZÓR)

WYKAZ
zabytków nieruchomych na terenie gminy Rejowiec Fabryczny podlegających zabezpieczeniu w razie sytuacji kryzysowych lub na wypadek konfliktu zbrojnego

Lp.	Miejscowość (obiekty podlegające zabezpieczeniu)	Elementy obiektu podlegające zabezpieczeniu	Proponowany sposób zabezpieczenia	Niezbędne siły i czas na wykonanie zadania	Koszty	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7

Załącznik nr 6

(WZÓR)

ZABYTKI RUCHOME
na terenie gminy Rejowiec Fabryczny chronione na miejscu - w jednostkach organizacyjnych (podlegające rozśrodkowaniu lub ewakuacji)

Lp	Jednostka organizacyjna	Wyszczególnienie (rodzaj zabytków)	Ilość sztuk	Objętość m3	Ciężar kg	Ilość i rodzaj opakowań	Ilość osób i czas	Środki transportu	Miejsce i trasa przejazdu (km)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		Malarstwo							
		Rzeźba							
		ltd.							

Załącznik Nr 7

(WZÓR)

FORMULARZ ZGŁOSZENIA STRAT W ZABYTKACH

Lp	Miej-scowość (adres, gmina)	Obiekt, nr wpisu do rejestru zabytków (ewidencji) lub inwentarza muzealiów itp.	Funkcja	Właściciel, użytkownik zarządca	Rodzaj, zwięzły opis i przyczyna strat	Wartość strat i przewidy-wane źródła finanso-wania ich usunięcia	Adnotacja o weryfikacji strat na miejscu przez organ ochrony zabytków	Wykonane prace ratowniczo - zabezpieczające i konserwatorskie, organ prowadzący ewentualne postępowanie wyjaśniające
1	2	3	4	5	6	7	8	9

Egz. nr 1

4.1 Organizacja pododdziałów posiadających przydziały organizacyjno – mobilizacyjne do Formacji Obrony Cywilnej (FOC)

LP.	NAZWA PODODDZIAŁU	ILOŚĆ ZGODNIE Z ETATEM	UWAGI
ORGANIZACJA SAMODZIELNEGO PLUTONU RATOWNICTWA OGÓLNEGO (SPRO)			
1	Komenda plutonu	3	
2	Drużyna ratownictwa ogólnego	10	
3	Drużyna sanitarna	7	
4	Drużyna zabiegów sanitarnych	7	
5	Drużyna ochrony zwierząt gospodarskich	7	
6	Drużyna porządkowo – ochronna	7	
Razem w plutonie		**41**	
ORGANIZACJA DRUŻYNY WYKRYWANIA I ALARMOWANIA (DWA)			
1	Komendant	1	
2	Sekcja Obserwacji i Analiz	3	
3	Sekcja Łączności i Alarmowania	3	
4	Sekcja Rozpoznania	3	
Razem w drużynie		**10**	
ORGANIZACJA DRUŻYNY POBIERANIA PRÓBEK (DPP)			
1	Komendant	1	
2	I Patrol Pobierania Próbek	2	
3	II Patrol Pobierania Próbek	2	
Razem w drużynie		**5**	
ŁĄCZNIE SAMODZIELNY PLUTON RATOWNICTWA OGÓLNEGO		**56**	
(NADANO PRZYDZIAŁY ORGANIZACYJNO – MOBILIZACYJNE DLA 100% ETATOWEJ OBSADY			

Egz. nr 1

5. CHARAKTERYSTYKA GMINY

5.1 Historia

Powstanie gminy

Gmina Rejowiec Fabryczny jest najmłodszą jednostką terytorialną w województwie Lubelskim. Po oddzieleniu się od miasta Rejowiec Fabryczny rozpoczęła samodzielny byt w lipcu 1991 roku na mocy decyzji Rady Ministrów z grudnia 1990 r.

Rys historyczny

1359	Pierwsza wzmianka o wsi Łyszcz k. Chełma
1419	Król Wł. Jagiełło przekazuje łacińskim biskupom chełmskim wieś Łyszcz.
I poł. XV w.	Bp Jan Biskupiec funduje w Łyszczu kościół pw. św. Marcina. Jan Długosz wymienia wieś Liszno w "Liberum Beneficjorum".
1487	W dokumentach pojawia się po raz pierwszy nazwa Pawłów - miasta będącego własnością biskupów chełmskich, założonego przez bp Pawła z Grabowa na polach wsi Łyszcz.
1531	W Pawłowie powstaje cerkiew prawosławna pw. św. Barbary. Pierwszy zapis w dokumentach o wsi Kanie - jest tu cerkiew parafialna pw. św. Piotra i Pawła.
14.09. 1538	Do nowo wybudowanego kościoła przeniesiono parafię Łyszcz.
XVII w.	Zanika nazwa Łyszcz - wieś wchłania miasto Pawłów.
1604	Pierwszy kościół w Pawłowie.
1647	Erygowanie parafii unickiej w Kaniem.
1657	Wojska Rokoczego łupią Pawłów i palą kościół.
1720	Budowa nowej cerkwi unickiej w Pawłowie.
1744	Antoni Siła Nowicki - miecznik chełmski, funduje nowy kościół w Pawłowie.
1799	Seweryn Rzewuski, podczaszy koronny, wznosi dwór w Kaniem.
1818	Pawłów przestaje być miastem biskupim.
1848	Książe Mieczysław Woroniecki buduje pałac w Kaniem - siedzibę rodową.
1867	Cerkiew gregokatolicka w Kaniem staje się świątynią prawosławną.
1869	Pawłów traci prawa miejskie.
1877	Budowa Kolei Nadwiślańskiej ze satacją kolejową Kanie.
1880	W Kaniem mieszka 320 prawosławnych i 140 katolików. We wsi są 2 młyny – wodny i wiatrak. W Pawłowie mieszka 768 osób. Jest tu drewniany kościół, cerkiew i szkoła oraz liczne warsztaty rzemieślników - garncarzy.
1905	Akt tolerancyjny, parafii katolickiej w Pawłowie gwałtownie zwiększa liczbę wiernych.
1905-1906	Manifestacje patriotyczne w Pawłowie.

Egz. nr 1

1912	Powstaje nowy kościół w Pawłowie wg projektu Stefana Szyllera - dotychczasowy zostaje przeniesiony do parafii pw. św. Michała w Lublinie, a w 1937 roku - do Kazimierzówki pod Świdnikiem.
1915	Prawosławny proboszcz wywozi z cerkwi w Kaniem cudami słynący obraz Matki Boskiej Kaniowskiej. Obraz ginie w Rosji.
1919	Erygowanie w Kaniem parafii rzymsko-katolickiej pw. św. Piotra i Pawła Apostołów.
1937-8	Budowa nowego kościoła w Kaniem.
09-1939	W Pawłowie stacjonuje sztab Frontu Północnego gen. Dąb-Biernackiego.
1943	Masakra w Lisznie w odwecie za akcję partyzantów na pociąg niemiecki w rejonie stacji Kanie.
1944	Pałac w Kaniem zostaje oddany na potrzeby opieki społecznej. Mieści się w nim Państwowy Dom Pomocy Społecznej dla Kobiet.
1961	Budowa zakładów silikatowych w Kaniem.
1979	Budowa domu kultury w Pawłowie.
01-07-1991	Gmina Rejowiec Fabryczny rozpoczyna samodzielny byt
1991-1994	Rozbudowa szkół w Pawłowie i Lisznie. Likwidacja ręcznych central telefonicznych w Kaniem i Pawłowie - podłączenie miejscowych abonentów do centrali automatycznej w Rejowcu Fabryczny. Powstają wodociągi we wsiach Wólka Kańska, Wólka Kolonia, Kanie i Krasne.

Herb gminy

Herbem Gminy jest złoty kielich na prawym niebieskim polu tarczy dwudzielnej w słup i srebrna oksza z toporzyskiem złotym w lewym polu czerwonym. W opinii dr Janusz Łosowski w sprawie herbu gminy Rejowiec Fabryczny możemy przeczytać między innymi o jego genezie.

...Swoimi elementami nawiązuje do pieczęci używanej przez magistrat w Pawłowie. W literaturze naukowej jest znana tylko jedna pieczęć Pawłowa. Wyobrażała ona kielich mszalny umieszczony na tarczy co pozwala na traktowanie wyobrażenia napieczętnego jako herbu miejskiego. Napis napieczętny, czyli legenda SIGILLUM CIVITATIS PAWLOWEN(SIS) informowała, że nie stanowi własności tylko jednego z organów władzy miejskiej rady bądź ławy. Uwierzytelniano nią dokumenty z lat 1778 i 1787, przechowywane w Archiwum Głównym Akt Dawnych oraz Muzeum Narodowym w Warszawie jeszcze w okresie przedwojennym, ale nie zachowały się do naszych czasów. Informacje o nich zawdzięczamy znanemu badaczowi polskiej heraldyki miejskiej M.Gumowskiemu i zostały zawarte w jego pracy: " Pieczęcie i herby miejscowości województwa lubelskiego", opublikowanej w Lublinie w 1959 roku. ..... Skoro więc Pawłów posiadał herb używany w XVIII wieku, a może nawet i wcześniej, powinien on się stać elementem herbu obecnej gminy Rejowiec Fabryczny. ..... Taki kształt pozostawałby w zgodności z tradycją historyczną i heraldyczną, potwierdzając wyraźny związek gminy z pobliskim miastem....

Egz. nr 1

Położenie i gospodarka

Gmina położona jest w południowo – wschodniej części województwa lubelskiego, na północny zachód od miasta Rejowiec Fabryczny. Obszarowo zajmuje powierzchnię 88 km2 i liczy około 5000 mieszkańców. Jej zachodnia granica przebiega wzdłuż doliny Wieprza i Kanału Wieprz-Krzna. Za wyjątkiem Pawłowa i Kaniego 15 miejscowości w gminie położonych jest wzdłuż głównych dróg. Przez teren gminy przebiega sieć połączeń drogowych i kolejowych zapewniających dobrą komunikację z innymi miejscowościami regionu.

KOMUNIKACJA		
Kolejowa	**[miasto]**	**Drogowa**
15 min	**Chełm**	**15 km**
40 min	**Dorohusk**	**35 km**
1 h min	**Lublin**	**60 km**
3 h	**Warszawa**	**240 km**
6 h 15 min	**Poznań**	**570 km**
6 h 15 min	**Katowice**	**390 km**
4 h 30 min	**Kraków**	**350 km**

Linia kolejowa Warszawa – Lublin-Chełm – Dorohusk (przejście graniczne), Rejowiec-Zamość, drogi Rejowiec – Marynin i Borowica – Chojno łączą się z drogą Warszawa – Chełm – Dorohusk.

Gospodarka gminy to głównie rolnictwo i leśnictwo. Użytki rolne zajmują tu 62% ogólnej powierzchni. Wśród upraw przeważają zboża, ziemniaki i rośliny pastewne. W produkcji zwierzęcej dominuje hodowla trzody chlewnej. W północnej i zachodniej części gminy na obrzeżach Pawłowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu oraz w dolinie Wieprza i Kanału Wieprz-Krzna rozwija swoją działalność stowarzyszenie agroturystyczne, skupiające głównie rolników posiadających niewielkie obszarowo gospodarstwa. Inną ważną dziedziną gospodarki przed którą stoją spore możliwości i na które stawiają władze i mieszkańcy gminy jest przemysł bazujący na lokalnych złożach margli, opoki, ziemi krzemionkowej, gliny, iłów, piasków kwarcowych i torfów. Z zasobów tych korzysta położona w Rejowcu Fabrycznym Cementownia "Rejowiec" SA. We wschodniej części gmina graniczy z miastem Rejowiec Fabryczny. W miejscowości Kanie Stacja na przyszłych inwestorów czekają w pełni uzbrojone tereny, przygotowane pod inwestycje gospodarcze, wykorzystujące istniejące tu zasoby.

5.2 Pawłowski Obszar Chronionego Krajobrazu

Pawłowski Obszar Chronionego Krajobrazu zajmuje na terenie gminy Rejowiec Fabryczny obszar doliny rzek - zachodniej części gminy w granicach należące do sołectw : Pawłów, Kanie, Zalesie Kańskie , Wólka Kańska, Wólka Kańska - Kolonia, Liszno - Kolonia, Leszczanka, Toruń. Tereny są pokryte głównie lasami należącymi do Nadleśnictwa Chełm oraz częściowo do Nadleśnictwa Krasnystaw. Na tym obszarze w miejscowości Kanie znajdują się malowniczo położone stawy rybne o powierzchni około 140 ha własność zasobu Skarbu Państwa.

Wstępują tu ciekawe siedliska flory i fauny,środowiska kulturowe tego obszaru tworzą obiekty zabytkowe, m.in.: w Kaniem grodzisko zwane "Dworzysko", "Szwedzkie Okopy nr rej. A/180", oraz zespół północno-parkowy z XIX w. nr. rej. zabytków CHA/2008. Biegnie tu szlak turystyczny czerwony od Aleksandrii Krzywowolskiej przez Pawłów, Krasne, Zalesie Kańskie, Kanie - Wólkę Kańską do kanału Wieprz – Krzna.

Egz. nr 1

Pawłów "Natura 2000"

- powierzchnia : 1197.9 ha
- kod obszaru : PLH06_12
- forma ochrony w ramach sieci Natura 2000:

Projektowana ostoja obejmuje torfowiska leżące w pobliżu Pawłowa (w dolinie Cieku Dorohuskiego i jego dopływów) i Krowicy, a także fragmenty lasów znajdujących się w pobliżu Pawłowa oraz kompleks stawów w miejscowości Kanie.

Instytucje, w których można uzyskać informacje o obszarze:

- Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Lublinie, ul. Bazylianówka 46, 20-144 Lublin tel.: 81 71-06-500, fax: 81 71-06-501, e-mail: sekretariat@lublin.rdos.gov.pl
- Wydział Spraw Terenowych II w Chełmie ul. Plac Niepodległości 1, 22-100 Chełm, tel.: 82 56-05-160, fax: 82 56-31-745
- Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska ul. Wawelska 52/54, 00-922 Warszawa, tel.: 22 579-29-00, e-mail: kontakt@srodowisko.gov.pl
- Lubelski Ośrodek Informacji Turystycznej i Kulturalnej w Lublinie, ul. Krakowskie Przedmieście 6, tel. 81-532 44 12, fax 81- 442 35 56, e-mail: info@loitik.eu
- Chełmski Ośrodek Informacji Turystycznej we Chełmie, 22-100 Chełm, ul. Lubelska 63, tel. 82-565 36 67, tel./fax 82-565 41 85, e-mail: itchelm@wp.pl , it@mosir.chelm.pl
- Oddział Miejski w Lublinie im. Aleksandra Janowskiego 20-111 Lublin, Rynek 8, tel. 81 532 49 42 Fax. 81 532 37 58, e-mail: pttklublin@wp.pl
- Oddział PTTK im. K. Janczykowskiego ul. Narutowicza 14, 22-100 Chelm, tel. 48 600 419 664, e-mail: pttkchelm@wp.pl

Egz. nr 1

6. ROZMIESZCZENIE ZABYTKÓW

ZESTAWIENIE ZBIORCZE

- **ogólna liczba obiektów zabytkowych znajdujących się w ewidencji na terenie gminy Rejowiec Fabryczny – 60**
- **ilość obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków – 11**
- **rozmieszczenie zabytków:**
  - wieś – **60**
  - pojedynczo – **55**
  - grupowo z innymi obiektami – **5**

6.1 Zabytki nieruchome znajdujące się na terenie gminy Rejowiec Fabryczny wpisane do rejestru zabytków nieruchomych i rejestru zabytków archeologicznych województwa lubelskiego:

Lp.	Miejscowość	Zakres wpisu	Okres powstania	Numer w rejestrze zabytków
1	Kanie	Zespół pałacowo – parkowy: pałac i park – rządcówka, kuchnia, obora, stajnia.	około poł. XIX w.	A/950
2	Kanie	Kościół parafialny pw. Św. Ap. Piotra i Pawła i MB Różańcowej	1937 – 1938	A/1003
3	Krasne	Zespół pałacowo – parkowy: pałac i park – gorzelnia, spichlerz.	I połowa XIX w.	A/24
4	Pawłów	Kościół parafialny pw. Jana Chrzciciela wraz z wystrojem wnętrza, drzewostan w obrębie cmentarza kościelnego.	1908 – 1912	A/1128
5	Pawłów	Cmentarz rzymsko-katolicki,	początek XIX w.	A/379
6	Pawłów	Cmentarz w Pawłowie ul. Cmentarna "Grób Weterana" – żołnierza IV Obwodu Chełmskiego Armii Krajowej	I połowa XIX w.	3761
Rejestr "C" zabytków archeologicznych				
1	Kanie (w obszarze Lasów Państwowych, Nadleśnictwo Chełm)	Grodzisko wczesnośredniowieczne tzw. "Dworzysko"		C/36
2	Leszczanka (Majdan Krępkowski)	Kopiec ziemny (mogiła kurhanowa)		C/64

Egz. nr 1

Lp.	Miejscowość	Zakres wpisu	Okres powstania	Numer w rejestrze zabytków
3	Kanie (w obszarze Lasów Państwowych, Nadleśnictwo Chełm)	Stanowisko nr 9 na obszarze AZP 79-87	Data wpisu 08.04.1969 r.	C/36
4	Kanie (wczesno-średniowieczne cmentarzysko kurhanowe	5 kopców ziemnych	Data wpisu 08.04.1969 r.	C/37

6.2 Obiekty w formie pomników przyrody znajdujące się na terenie gminy Rejowiec Fabryczny wpisane do rejestru zabytków nieruchomych zarządzeniem nr 28 Wojewody Chełmskiego z dnia 13 listopada 1987 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody obiektów przyrody ożywionej i nieożywionej (Dz. Urz. Woj. Chełmskiego nr 5, poz. 46).

Lp.	Miejsc.	Data utworzenia pomnika przyrody	Nr działki ewid.	Opis pomnika przyrody	Opis lokalizacji	Numer w rejestrze zabytków
1	Kanie	13.11. 1987 r.	240/3	Orzech czarny	Rośnie w parku obok budynku pałacu, obecnie Domu Pomocy Społecznej	nr ewid. 100
2	Kanie	13.11. 1987 r.	240/3	Tulipanowiec amerykański	Rośnie w parku obok budynku pałacu, obecnie Domu Pomocy Społecznej	nr ewid. 101
Zarządzenie nr 76 Wojewody Chełmskiego z dnia 10 listopada 1998 r. w sprawie wprowadzenia ochrony indywidualnej w drodze uznania za pomniki przyrody obiektów przyrody ożywionej i nieożywionej (Dz. Urz. Woj. Chełmskiego nr 19, poz. 189).						
3	Lesz-czanka	10.11. 1998 r.		Dąb szypułkowy pod nazwą "Dąb przysięgi"	Nadleśnictwo Krasnystaw, obręb Łopiennik. Rośnie przy drodze w drzewostanie sosnowo – dębowym w wieku około 80 lat z dość gęstym podszytem gatunków liściastych	nr ewid. 176

6.3 Obiekty w gminnej ewidencji zabytków Kapliczki, krzyże

Lp.	Miejscowość	Zakres wpisu	Okres powstania
1	Liszno	Kapliczka, murowana	około XIX w.
2	Liszno	Krzyż drewniany, miejsce historyczne	1935 r.
3	Liszno	Krzyż drewniany, ob. metalowy, miejsce historyczne	1995 r.
4	Pawłów	Kapliczka Św. Jana Nepomucena, murowana	1 połowa XIX w.

Egz. nr 1

Cmentarze, groby

Lp.	Miejscowość	Zakres wpisu	Okres powstania
1	Kanie	Cmentarz Rzymskokatolicki-Grób Nieznanego Żołnierza - mogiła żołnierza WP, plut. Tadeusza Uchańskiego	1944 r.
2	Liszno	Groby osób zamordowanych przez Niemców w czasie II wojny światowej	1942 r.
3	Liszno	Mejsce pochówku Żydów z Liszna zamordowanych przez Niemców w maju 1942 r.	2013 r.
4	Pawłów - Cmentarz ul. Lubelska	"Grób Weterana" – Tadeusza Bełzy; żołnierza IV-go Obwodu Chełmskiego Armii Krajowej	14.04.1944 r.

Parki

Lp.	Miejscowość	Zakres wpisu	Okres powstania
1	Krzywowola	Park podworski – miejsce historyczne, zachowane resztki drzewostanu	około poł. XIX w.
2	Liszno 5	Dworek murowany	około XIX w.

Pomniki

Lp.	Miejscowość	Zakres wpisu	Okres powstania
1	Pawłów	Pomnik ku czci ofiar niemieckiego nalotu – bombardowania Pawłowa w 1939 r.	1987 r.
2	Pawłów	Tablica pamiątkowa ku czci ofiar niemieckiej pacyfikacji gminy w czasie II wojny światowej w 1944 r.	lata 80 XX w.
3	Pawłów	Płyta pamiątkowa ku czci Tadeusza Kościuszki	1917 r.
4	Krzywowola	Mogiła ofiar terroru niemieckiego	1944 r.
2	Pawłów	Cmentarz Rzymskokatolicki, Mogiła Żołnierza Wojska Polskiego, plut.Tadeusza Uchańskiego	1939 r.

Obiekty przemysłowe

Lp.	Miejscowość	Zakres wpisu	Okres powstania
1	Krasne	Gorzelnia	1905 r., modernizacja 1950, remont lata osiemdziesiąte XX w.
2	Krasne	Spichlerz	1901 r.
3	Wolka Kańska Kolonia	Pozostałości po gorzelni dworskiej	1914 r.
4	Pawłówu, Lubelska 60	Młyn elektryczny	1937 r.
5	Kanie 24	Stacja Kolejowa	1877 r.

Egz. nr 1

Obiekty użyteczności publicznej

Lp.	Miejscowość	Zakres wpisu	Okres powstania
1	Pawłów ul. Kościelna 5	Budynek Urzędu Gminy, murowany, obecnie przedszkole	około 1846 r.
2	Pawłów ul. Szkolna 4	Szkoła podstawowa, murowana, rozbudowana w 1991 r.	1930 r., rozbudowana w 1991 r.
3	Kanie 119 c	Szkoła podstawowa	1910 r.

Prywatne budynki mieszkalne

Lp.	Miejscowość	Zakres wpisu	Okres powstania
1	Kanie	Kuchnia, obecnie budynek administracyjno -mieszkalny (w zespole pałacowo-parkowym)	
2	Kanie	Rządcówka (w zespole pałacowo-parkowym)	
3	Kanie	Czworak (w zespole pałacowo-parkowym)	
4	Kanie	Stajnia, obecnie magazyn na sprzęt inwentarski (w zespole pałacowo-parkowym)	
5	Kanie	Obora (w zespole pałacowo-parkowym)	
6	Krasne	Dom mieszkalny (chałupa gumiennego i furmana)	
7	Krasne	Oficyna	
Zgodnie z wykazem kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkiej ewidencji zabytków (nie wpisanych do rejestru zabytków)			

Prywatne budynki mieszkalne cd.

8	Kanie	14 domów	Numery porządkowe (adres) poszczególnych domów znajduje się na str. 35 i 36 niniejszego planu.
9	Krasne	2 domy	
10	Liszno	1 dom	
11	Kolonia – Liszno	1 dom	
12	Pawłów	8 domów	
13	Toruń	1 dom	
14	Wólka Kańska	2 domy	
RAZEM 29 domów			

Egz. nr 1

6.4 Wykaz kart ewidencyjnych stanowisk archeologicznych znajdujących się w wojewódzkiej ewidencji zabytków (nie wpisanych do rejestru zabytków).

Lp.	Miejscowość	Archeojogiczne Zdjęcie Polski (AZP)	Nr stanowiska na obszarze	Dodatkowe informacje
1	Józefin	80 – 87	7	
2	Józefin	80 – 87	36	
3	Józefin	80 – 87	37	
4	Józefin	80 – 87	38	
5	Józefin	80 – 87	39	
6	Józefin	80 – 87	40	
7	Józefin	80 – 87	41	
8	Józefin	80 – 87	42	
9	Józefin	80 – 87	43	
10	Józefin	80 – 87	44	
11	Józefin	80 – 87	45	
12	Józefin	80 – 87	46	
13	Kanie	79 – 86	2	
14	Kanie	79 – 86	3	
15	Kanie	79 – 86	5	
16	Kanie	79 – 86	6	
17	Kanie	79 – 87	7	
18	Kanie	79 – 87	9	
19	Kanie	79 – 87	12	
20	Kanie	79 – 87	13	
21	Kanie	79 – 87	14	
22	Kanie	80 – 87	67	
23	Kanie	80 – 87	68	
24	Kanie	80 – 87	69	
25	Kanie	80 – 87	70	
26	Krasne	80 – 87	1	
27	Krasne	80 – 87	3	
28	Krasne	80 – 87	4	
29	Krasne	80 – 87	5	
30	Krasne	80 – 87	15	
31	Krasne	80 – 87	16	
32	Krasne	80 – 87	17	
33	Krasne	80 – 87	18	
34	Krasne	80 – 87	19	
35	Krasne	80 – 87	20	
36	Krasne	80 – 87	21	

Egz. nr 1

Lp.	Miejscowość	Archeojogiczne Zdjęcie Polski (AZP)	Nr stanowiska na obszarze	Dodatkowe informacje
37	Krasne	80 – 87	22	
38	Krasne	80 – 87	23	
39	Krasne	80 – 87	24	
40	Krasne	80 – 87	25	
41	Krasne	80 – 87	26	
42	Krasne	80 – 87	32	
43	Krasne	80 – 87	47	
44	Krasne	80 – 87	48	
45	Krasne	80 – 87	49	
46	Krasne	80 – 87	50	
47	Krasne	80 – 87	51	
48	Krasne	80 – 87	56	
49	Krasne	80 – 87	61	
50	Krasne	80 – 87	62	
51	Krasne	80 – 87	63	
52	Krasne	80 – 87	64	
53	Krasne	80 – 87	65	
54	Krasne	80 – 87	66	
55	Krzywowola	79 – 88	38	
56	Krzywowola	79 – 88	39	
57	Krzywowola	79 – 88	69	
58	Krzywowola	79 – 88	107	
59	Leszczanka	80 – 86	55	
60	Leszczanka	80 – 86	56	
61	Leszczanka	80 – 86	57	
62	Leszczanka	80 – 86	58	
63	Leszczanka	80 – 86	59	
64	Leszczanka	80 – 86	89	
65	Leszczanka	80 – 86	90	
66	Leszczanka	80 – 86	91	
67	Leszczanka	80 – 86	95	
68	Leszczanka	80 – 86	97	
69	Leszczanka	80 – 86	98	
70	Leszczanka	80 – 86	99	
71	Leszczanka	80 – 86	100	
72	Leszczanka	80 – 86	101	
73	Leszczanka	80 – 86	102	
74	Leszczanka	80 – 86	103	

Egz. nr 1

Lp.	Miejscowość	Archeojogiczne Zdjęcie Polski (AZP)	Nr stanowiska na obszarze	Dodatkowe informacje
75	Leszczanka	80 – 86	104	
76	Liszno	80 – 86	5	
77	Liszno	80 – 86	6	
78	Liszno	80 – 86	7	
79	Liszno	80 – 86	8	
80	Liszno	80 – 86	61	
81	Liszno	80 – 86	62	
82	Liszno	80 – 86	65	
83	Liszno	80 – 86	66	
84	Liszno	80 – 86	92	
85	Liszno	80 – 86	93	
86	Liszno Kolonia	80 – 86	60	
87	Liszno Kolonia	80 – 86	94	
88	Liszno Kolonia	80 – 86	96	
89	Liszno Kolonia	80 – 86	105	
90	Liszno Kolonia	80 – 86	106	
91	Pawłów	79 – 87	2	
92	Pawłów	79 – 87	3	
93	Pawłów	79 – 87	4	
94	Pawłów	79 – 87	8	
95	Pawłów	79 – 87	15	
96	Pawłów	79 – 87	16	
97	Pawłów	79 – 87	17	
98	Pawłów	79 – 87	18	
99	Pawłów	79 – 87	19	
100	Pawłów	79 – 87	20	
101	Pawłów	80 – 87	57	
102	Pawłów	80 – 87	58	
103	Pawłów	80 – 87	59	
104	Pawłów	80 – 87	60	
105	Pawłów	80 – 87	71	
106	Pawłów	80 – 87	72	
107	Pawłów	79 – 88	75	
108	Pawłów	79 – 88	76	
109	Pawłów	79 – 88	77	
110	Pawłów	79 – 88	78	
111	Pawłów	79 – 88	79	
112	Pawłów	79 – 88	80	

Egz. nr 1

Lp.	Miejscowość	Archeojogiczne Zdjęcie Polski (AZP)	Nr stanowiska na obszarze	Dodatkowe informacje
113	Pawłów	79 – 88	81	
114	Pawłów	79 – 88	82	
115	Pawłów	79 – 88	83	
116	Pawłów	79 – 88	137	
117	Pawłów	79 – 88	138	
118	Pawłów	79 – 88	139	
119	Pawłów	79 – 88	140	
120	Toruń	80 – 86	67	
121	Toruń	80 – 86	68	
122	Toruń	80 – 86	69	
123	Toruń	80 – 86	70	
124	Toruń	80 – 86	71	
125	Toruń	80 – 86	72	
126	Toruń	80 – 86	73	
127	Toruń	80 – 86	74	
128	Toruń	80 – 86	75	
129	Toruń	80 – 86	76	
130	Toruń	80 – 86	77	
131	Toruń	81 – 86	3	
132	Wólka Kańska	80 – 86	1	
133	Wólka Kańska	80 – 86	4	
134	Wólka Kańska	80 – 86	46	
135	Wólka Kańska	80 – 86	47	
136	Wólka Kańska	80 – 86	48	
137	Wólka Kańska	80 – 86	52	
138	Wólka Kańska	80 – 86	63	
139	Wólka Kańska	80 – 86	108	
140	Wólka Kańska Kolonia	79 – 86	18	
141	Wólka Kańska Kolonia	80 – 86	9	
142	Wólka Kańska Kolonia	80 – 86	64	
143	Zalesie Kańskie	80 – 87	6	
144	Zalesie Kańskie	80 – 87	53	
145	Zalesie Kańskie	80 – 87	54	
146	Zalesie Krasieńskie	80 – 87	2	
147	Zalesie Krasieńskie	80 – 87	52	
148	Zalesie Krasieńskie	80 – 87	55	

Egz. nr 1

6.4.a Wykaz kart ewidencyjnych architektury i budownictwa zabytków znajdujących się w województwie lubelskim w wojewódzkiej ewidencji zabytków (nie wpisanych do rejestru zabytków).

Miejscowość	Obiekt
Kanie	Kuchnia, ob budynek administracyjno-mieszkalyny (w zespole pałacowo-parkowym)
Kanie	Rządcówka (w zespole pałacowo-parkowym)
Kanie	Czworak (w zespole pałacowo-parkowym)
Kanie	Stajnia, ob. Magazyn na sprzęt inwentarski (w zespole pałacowo-parkowym)
Kanie	Obora (w zespole pałacowo-parkowym)
Kanie 61,62	Chałupa
Krasne	Spichlerz (w zespole pałacowo-parkowym)
Krasne	Gorzelnia (w zespole pałacowo-parkowym)
Krasne 34	Dom mieszkalny (chałupa gumiennego i furmana)
Krasne 34	Oficyna
Krasne 44	Chałupa
Krasne 47	Chałupa
Liszno	Kapliczka
Liszno 28	Chałupa z oborą
Liszno 5	Dworek
Liszno 55	Chałupa
Pawłów	Kapliczka
Pawłów ul. 22 Lipca 24 b	Dom mieszkalny (chałupa)
Pawłów ul. 22 Lipca 32	Chałupa
Pawłów ul. Kościelna	Dawny urząd gminy
Pawłów ul. Kościelna 2	Dom mieszkalny z masarnią
Pawłów ul. Lubelska 60	Młyn elektryczny
Pawłów ul. Łączna 32	Dom mieszkalny (chałupa)
Pawłów ul. Łączna 8	Dom mieszkalny (chałupa)
Pawłów ul.Szkolna 14	Szkoła podstawowa
Pawłów ul. Szkolna 15	Plebania ob. organistówka
Pawłów ul. Szkolna 39	Dom mieszkalny
Pawłów ul. Szkolna 57	Chałupa

Egz. nr 1

4.b Wykaz kart parków/ogrodów

Miejscowość	Obiekt
Krzywowola	Park podworski
Liszno	Park podworski

6.4.c Wykaz kart ewidencyjnych cmentarzy

Miejscowość	Obiekt
Kanie	Cmentarz rzymskokatolicki
Liszno	Cmentarz wojenny z II wojny światowej

6.4.d Wykaz kart ewidencyjnych miejsc pamięci narodowej

Miejscowość	Obiekt
Krzywowola	Mogiła ofiar terroryzmu niemieckiego z 1944 r.
Kanie – cmentarz rzymskokatolicki	Grób Nieznanego żołnierza (?)
Kanie – cmentarz rzymskokatolicki	Mogiła żołnierza WP, plut. Tadeusza Uchańskiego
Pawłów – cmentarz rzymskokatolicki	Zbiorowa mogiła żołnierzy WP z 1939 r.
Pawłów	Płyat pamiątkowa ku czcit. Kościuszki
Pawłów	Pomnik ku czci zamordowanych oraz ofiar niemieckiego nalotu – bombardowania Pawłowa w 1944 r.
Pawłów	Tablica pamiątkowa ku czci ofiar niemieckiej pacyfikacji gminy w czasie II wojny światowej

Egz. nr 1

6.5 Zabytki ruchome znajdujące się na terenie gminy Rejowiec Fabryczny wpisane do rejestru zabytków.

Lp	Miejscowość (miejsce przechowywania)	Zakres wpisu	Ilość	Numer w rejestrze zabytków
1	**Pawłów** (kościół rzymsko katolicki pw. św. Jana Chrzciciela)	Drewniany ołtarz główny z późnobarokowym obrazem Matki Boskiej Różańcowej ze św. Dominikiem i św. Jackiem Odrowążem z XVIII w. i na zasuwie figurą św. Jana Chrzciciela.	1	B/351
2		Ołtarze boczne z obrazami Matki Boskiej Częstochowskiej, św. Antoniego Padewskiego, Matki Bożej z Dzieciątkiem z XVII w. (obraz pochodzący z wyposażenia nieistniejącej cerkwi unickiej, znajduje się po prawej stronie) oraz Ukrzyżowania i Matki Bożej (po lewej stronie).	5	
3		Późnobarokowe rzeźby z XVIII w. przeniesione ze starego kościoła, przedstawiające św. Marię Magdalenę i św. Antoniego Padewskiego.	2	
4		Krucyfiksy (pierwszy o charakterze rokokowym z XVIII w., drugi barokowo – ludowy równierz z XVIII w.	2	
5		Kielich gładki z XVIII w.	1	
6		Puszki (pierwsza barokowa z 1680 r., fundacji Jakuba Okuniewskiego dla kościoła katedralnego w Krasnymstawie, z napisem fundacyjnym na stopie, druga gładka z XVIII w., pounicka).	2	
7		Rokokowy relikwiarzyk z 2 połowy XVIII w.	1	
8		Fragmenty pacyfikałów unickich, wykonanych z mosiądzu z płaskorzeźbionymi plakietkami św. Michała (pierwsza w typie cerkiewno – bizantyjskim z XVI – XVII w., druga o cechach późnobarokowych z około 1700 roku.	2	
9		Lichtarze cynowe z XVIII – XIX w.	12	
10		Późnobarokowy ornat z tkaniny z początków XVIII w. z aplikowanym haftowanym herbem Ślepowron pod insygniami biskupimi.	1	
11		Na chórze jedenastogłosowe organy z końca XVIII w.	1	
Razem			**30**	
1	**Kanie** (kościół rzymsko katolicki pw. św. Apostołów Piotra i Pawła i Matki Boskiej Różańcowej)	W głównym ołtarzu, posiadającym charzkter barokowy znajduje się obraz Serca Pana Jezusa, Jezusa Ukrzyzowanego i kopia obrazu Matki Boskiej Kańskiej.	3	B/209
2		W bocznych ołtarzach, z fragmentami barokowymi, umieszczono obrazy: Matki Boskiej Różańcowej i św. Piotra i Pawła.	2	
3		Na chórze znajdują się szesnastoglosowe organy zakupione w 1962 r. z Filharmonii Lubelskiej.	1	
Razem			**6**	
Łącznie 36 zabytków				

Karty ewidencyjne zabytków prowadzi Wydział Rozwoju Gospodarczego Urzędu Gminy

Obok obiektów wpisanych do rejestru zabytków ruchomych uwzględnione zostały ruchomalia niewpisane do rejestru, ale włączone do wojewódzkiej ewidencji zabytków. Są to obiekty o wysokich wartościach historycznych i artystycznych jak obiekty wpisane do rejestru zabytków.

Egz. nr 1

7. CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW

7.1 OBIEKTY ZABYTKOWE WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH

1. ZESPÓŁ PAŁACOWO PARKOWY: PAŁAC I PARK W KANIEM

Kuchnia

Pałac

Rządcówka

Obora

Stajnia

Park

Egz. nr 1

INFORMACJE HISTORYCZNE O MIEJSCOWOŚCI

Miejscowość Kanie leżąca na zachód od Chełma, przy trasie kolejowej do Lublina, po raz pierwszy w źródłach została wymieniona w 1435 r. Istniał tutaj prawosławny monaster. Od XVII w. funkcjonowała tutaj parafia unicka, przekształcona w 1867 r. w prawosławną. Po I wojnie światowej powstała parafia rzymskokatolicka. Obecny kościół p.w. ś. Piotra i Pawła powstał w latach 1937 - 1938. Dobra kańskie były w posiadaniu Sienickich, Rzewuskich, Woronieckich, Przanowskich, Kicińskich, Rakowskich i Wojciechowskich. Po II wojnie światowej majątek został przejęty przez państwo z przeznaczeniem na Państwowy Dom Opieki dla Dorosłych.

INFORMACJE HISTORYCZNE O OBIEKCIE

W XVII w. istniał tutaj ośrodek dworski z ogrodem włoskim. W połowie XIX w. powstał pałac murowany oraz kompleks zabudowań dworskich, otoczony rozległym parkiem krajobrazowym. Obecnie obok pałacu w różnym stanie zachowały się: po prawej stronie obecnej drogi dojazdowej – spichlerz, stajnia i obora, po lewej stronie – czworak, rządcówka i kuchnia (na południowy - wschód od pałacu). Pałac został wzniesiony w 1848 r. przez księcia Mieczysława Woronieckiego i rozbudowany przed 1921 r. W ostatnich latach w obiekcie przeprowadzono liczne prace remontowe, łącznie z odnowieniem elewacji.

OPIS ARCHITEKTONICZNY OBIEKTU

Pałac jest późnoklasycystyczną budowlą z elementami eklektycznymi, zwróconą frontem na zachód. Obiekt jest murowany z cegły i otynkowany. Rozplanowany został na rzucie prostokąta, z częściami bocznymi wysuniętymi ryzalitowo z obu głównych elewacji. Pierwotnie był parterowy. Przed 1921 r. część południowa została podwyższona o piętro. Od frontu na osi znajduje się przedsionek a od północy i południa ganki. Zewnętrzne środkowe części elewacji frontowej i ogrodowej zostały opilastrowane i ozdobione facjatami w dachu, ujętymi w obramienia wolutowe (facjaty znajdują się także od południa i północy). Narożniki ryzalitów i przedsionka są boniowane. Ryzality od wschodu i zachodu zwieńczone są trójkątnymi szczytami o ściętym górnym rogu i bogatym obramieniu. W centrum każdego szczytu znajduje się opilastrowane okno mieszkalnego poddasza z elementami ozdobnymi po bokach. Bogato zdobione są także obramienia pozostałych okien.Na ścianie południowego ryzalitu znajduje się obramienie z koroną, niegdyś z płaskorzeźbą Matki Boskiej (pomiędzy oknami pierwszego piętra). Dach nad częścią środkową jest łamany a nad bocznymi naczółkowy. Za przedsionkiem znajduje się sień a od ogrodu obszerny salon z dwoma słupami wspierającymi strop. Wyposażenie stanowią między innymi dwa kominki późnoklasycystyczne - stiukowy w sieni i marmurowy w salonie.

PARK

Otaczające pałac założenie parkowe, liczące obecnie 9 ha, posiada jednolity układ kompozycyjny, powiązany z kompleksem stawów. Dawny kształt przestrzenny parku został zachowany, chociaż dewastacji uległa znaczna część alejek. Zachowały się jedynie aleje główne (środkowa biegnąca od dworu w kierunku północnym, zachodnia i wschodnia). Wjazd znajdował się od strony zachodniej. Obok wjazdu usytuowane były korty tenisowe. Po stronie południowej zespołu znajdowała się oranżeria (rosły w niej drzewa południowe). Na jednym ze stawów była usypana wyspa połączona z brzegiem „garbatym mostem". Na wyspie usytuowana była altana. Obecnie wjazd znajduje się od strony południowej (dawniej od zachodu). Przedłużeniem drogi dojazdowej jest aleja grabowa (aleje grabowe liczą ogółem 400 m długości) prowadząca do stawów. W bezpośrednim sąsiedztwie pałacu (otoczonym siatką) znajdują się cenne drzewa: orzech czarny (obwód 328 cm), klon srebrzysty (obwód 520 cm) . Główną część parku rozdziela aleja grabowa. Od wschodu teren parkowy wyznacza szpaler świerkowy. W zachodniej części parku znajduje się skośna aleja, wysadzana brzozami, kasztanowcami i czerwonymi dębami. Północno - wschodnia część parku charakteryzuje się sporym zróżnicowaniem siedliskowym. Występuje tutaj grąd, tereny sosnowo - świerkowe oraz pasmo roślinności nadwodnej. Pojawiają się również osobliwości dendrologiczne: tulipanowiec amerykański (obwód 242 cm).

Egz. nr 1

2. KOŚCIÓŁ PARAFIALNY ŚW. APOSTOŁÓW PIOTRA I PAWŁA I MB RÓŻAŃCOWEJ W GRANICACH ŚCIAN ZEWNĘTRZNYCH W KANIEM

INFORMACJE HISTORYCZNE O OBIEKCIE

W wymienianej od XV w. miejscowości Kanie istniał niegdyś prawosławny monaster. Od XVII w. funkcjonowała tutaj parafia unicka, przekształcona po likwidacji unii w prawosławną. W tym czasie rozwinął się kult cudownego obrazu Matki Boskiej Kańskiej. Oryginał obrazu został wywieziony przez miejscowego proboszcza prawosławnego w 1915 r. Po I wojnie światowej powstała parafia rzymskokatolicka, która przejęła na swoje potrzeby drewnianą cerkiew. Na jej miejscu w latach 1937 - 1939 wzniesiono nowy, drewniany obiekt pw. św. św. Piotra i Pawła. Świątynia powstała według projektu Tadeusza Błażejowskiego i Bogumiła Płacheckiego. Współautorem był również inż. Włodzimierz Wojciechowski.

OPIS ARCHITEKTONICZNY OBIEKTU

Budynek jest drewniany, posiada trzy nawy i utrzymany jest w stylu góralskim.

WYPOSAŻENIE

Ołtarze zostały przeniesione z dawnej cerkwi grekokatolickiej i pochodzą z XVIII w. W głównym, posiadającym charakter barokowy znajduje się z obraz Serca Pana Jezusa, Jezusa Ukrzyżowanego i kopia obrazu Matki Boskiej Kańskiej. W bocznych, z fragmentami barokowymi, umieszczono obrazy: Matki Boskiej Różańcowej i św. św. Piotra i Pawła. Na chórze muzycznym znajdują się szesnastogłosowe organy zakupione w Lublinie w 1962 r.

3. ZESPÓŁ PAŁACOWO - PARKOWY: PAŁAC, GORZELNIA, PARK W KRASNEM

INFORMACJE HISTORYCZNE O MIEJSCOWOŚCI

Miejscowość leżąca na zachód od Chełma, przy trasie kolejowej do Lublina, występuje w źródłach od 1421 r. Od XVI w. istniała tutaj parafia prawosławna. Krasne było własnością między innymi Tyszkiewiczów, Żulińskich, Dłużewskich, Siła - Nowickich, Wydżgów, Węglińskich, Kosińskich, Piotrowskich, Sierakowskich, Przanowskich i Gutowskich. Po II wojnie światowej majątek przejęło państwo. Obecnie jest w posiadaniu ***(p. Wołkiewicz – wolmarcus@gmail.com Marek Urszula Wołkikiewicz ul. Żywiecka 17, 20-870 Lublin, tel. 604847406), ale i do właścicieli dawnej gorzelni (część zabytkowego parku), Pani Krystyna Tkaczyk (Wierzchowiska 105A, 21-050 WIERZCHOWISKA) – tel. 609 551 802.***

Egz. nr 1

INFORMACJE HISTORYCZNE O OBIEKCIE

W XVIII w. istniał w Krasnem dwór, na miejscu którego w XIX w. powstał murowany pałac otoczony parkiem. Obok zabudowań dworskich powstał kompleks budynków gospodarczych (w zachodniej części założenia), w tym gorzelnia (w 1905 r.). Po II wojnie światowej wszystkie zabudowania przejęło Państwowe Gospodarstwo Rolne, a pałac przeznaczono na szkołę. Obecnie pałac z otoczeniem znajduję się w rękach prywatnych. Od 2004 r. realizowane są prace remontowe i porządkowe na terenie zespołu. Obiekt został wzniesiony w XIX w. na niewielkim wzniesieniu w centrum założenia parkowego. W 1915 r. uległ pożarowi, po czym odbudowano go w okresie międzywojennym w dosyć zmienionym kształcie. Po II wojnie światowej był wykorzystywany jako budynek administracyjny PGR a następnie, po gruntowanym remoncie (który zatarł pierwotny wystrój obiektu) w latach 1959 - 1968, jako szkoła i dom nauczyciela.

OPIS ARCHITEKTONICZNY OBIEKTU

Jest to budynek murowany, otynkowany i rozplanowany na rzucie dwóch prostokątów przylegających długimi bokami. Posiada dwa piętra. Od frontu znajduje się ganek (z tarasem na dachu) w formie ryzalitu i wnęka drzwiowa na osi a powyżej balkon. Narożniki członu tylnego są flankowane pilastrami a elewacje wieńczą niepełne belkowania. Znajdują się tutaj balkony i trójkątne szczyty z okrągłym okienkiem w centrum w profilowanej opasce. Szczyty ozdabia również zdwojony gzyms. Elewacja główna jest symetryczna (siedmioosiowa) a elewacje boczne czteroosiowe. W elewacji południowej wprawiono w tynk herb.

PARK

Obiekt powstał w XIX w. W okresie międzywojennym został uporządkowany (powstały klomby i wytyczone nowe alejki). Po II wojnie światowej obiekt został zdewastowany (zatarciu uległy alejki), chociaż zachował się ogólny kształt kompozycyjny. Obecnie na otoczonej ogrodzeniem powierzchni 3 ha (łącznie z liczącym 5 ha terenem gospodarczym, zespół zajmuje obszar 8 ha) znajduje się kilkadziesiąt drzew i krzewów. Najliczniej występują: lipa drobnolistna, grab pospolity, kasztanowiec biały, jesion wyniosły, klon zwyczajny oraz topola czarna.

INNE ZABUDOWANIA

W skład zespołu wchodzą również następujące zabudowania: spichlerz (obiekt murowany, prawdopodobnie z 1901 r.), piwnica (obiekt murowany z XIX w.), gorzelnia (obiekt murowany z 1905 r., modernizowany w 1950 r. i remontowany w latach osiemdziesiątych XX w.), ogrodzenie z bramą (obiekt murowany z początków XX w.).

Egz. nr 1

4. KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. JANA CHRZCICIELA WRAZ Z WYSTROJEM WNĘTRZA, DRZEWOSTANEM W OBRĘBIE CMENTARZA KOŚCIELNEGO W PAWŁOWIE.

INFORMACJE HISTORYCZNE O MIEJSCOWOŚCI

Pawłów to dawne miasto, leżące na zachód od Chełma, na południe od drogi do Lublina, powstałe w XV w. na gruntach należącej do chełmskich biskupów rzymskokatolickich wsi Łyszcz (wymienianej od XIV w.). W 1421 r. biskup Jan Biskupiec erygował w Łyszczu parafię. Osada została lokowana pod koniec XV w. z inicjatywy biskupa Pawła z Grabowy (od imienia biskupa powstała nazwa miejscowości), wymieniana od 1487 r. Przed 1531 r. przeniesiono do Pawłowa kościół parafialny. Istniał tutaj też szpital dla ubogich oraz od 1663 r. parafia unicka (od 1531 r. wymieniana jest cerkiew pw. św. Barbary) a następnie prawosławna (do 1915 r.). W posiadaniu biskupów chełmskich i później lubelskich był Pawłów do 1 połowy XIX w. W 1867 r. miasteczko utraciło prawa miejskie.

INFORMACJE HISTORYCZNE O OBIEKCIE

Świątynia powstała na miejscu wcześniejszych kościołów. Pierwszy drewniany obiekt pw. św. Marcina ufundował biskup Jan Biskupiec w Łyszczu. Spłonął w trakcie najazdu wojsk węgierskich ok. 1650 r. Drugi, również drewniany, fundacji Bogusława Reja, powstał przed 1671 r. i był konsekrowany pw. św. Jana Chrzciciela w roku kolejnym. Trzecia świątynia, także drewniana, powstała z fundacji Antoniego Siła - Nowieckiego, cześnika chełmskiego w 1744 r. W 1912 r. został przeniesiony do Lublina, do parafii pw. św. Michała, a w 1937 r. do Kaźmierówki w powiecie lubelskim. Obecny kościół powstał w latach 1909 - 1912 z inicjatywy proboszcza księdza Antoniego Wójcikowskiego. Obiekt wybudowano w stylu neogotyckim. Pierwotny projekt kościoła stworzył wybitny architekt Stefan Szyller, jednak jego koncepcja nie została zrealizowana z powodu znacznych kosztów. Ostatecznie świątynię wzniesiono według planu architekta powiatowego Stanisława Diehla (Dila). Konsekracji 25.08.1912 r. dokonał biskup Franciszek Jaczewski W okresie I wojny światowej (1915 r.) kościół został zniszczony (spłonął dach i wieża). Po zakończeniu wojny obiekt został odrestaurowany. Kolejne remonty miały miejsce w 1947, 1967, 1973, 1975 i 1989 r.

OPIS ARCHITEKTONICZNY OBIEKTU

Kościół jest budowlą orientowaną, jednonawową, murowaną z czerwonej cegły (bez tynków). Bryłę świątyni tworzy wysoka wieża frontowa z dwiema kruchtami po bokach, korpus główny rozplanowany na rzucie wydłużonego prostokąta, szeroki transept z ryzalitami w ścianach bocznych i prostokątne prezbiterium zakończone czworoboczną absydą oraz zakrystią i skarbczykiem po bokach. Kościół posiada kubaturę 4292 m³ oraz powierzchnię użytkową 310 m². Czterokondygnacyjna wieża mieści we wnętrzu główną kruchtę, loże chóru i dzwonnicę. Jest w dole czworoboczna, a w najwyższej kondygnacji ośmioboczna i nakryta strzelistą iglicą z krzyżem. Zakrystia i skarbczyk są o połowę niższe od prezbiterium i nawy. Ze skarbczyka wyrasta nadbudówka mieszcząca lożę. Południowa kruchta boczna zwieńczona jest walcowatą basztą, mieszczącą wejście na chór. Dachy są w większości dwuspadowe a nad kruchtami bocznymi stożkowe. Na skrzyżowaniu nawy i transpetu umieszczono drewnianą wieżyczkę na sygnaturkę. Kościół jest oskarpowany i posiada zamknięte ostrołukowo okna. Fasada główna, będąca również elewacją frontową wieży, ozdobiona jest płytkim portalem,

Egz. nr 1

ostrołukowym oknem powyżej oraz blendami, prześwitami dzwonnymi, profilowanymi gzymsami na krokształynach i ceglanymi fryzami. Malownicze są zewnętrzne ściany transeptu zwieńczone schodkowymi, trójkątnymi szczytami i ozdobione między innymi sterczynami i ostrołukowymi blendami o jasno otynkowanych płaszczyznach. Na dekorację pozostałych ścian składają się krokształynowe gzymsy oraz ceglane fryzy. Wnętrze nawy i transpetu rozczłonkowane jest wnękami okiennymi i uskokowymi filarami. Kruchta główna i chór otwarte są na nawę ostrołukowa arkadą. Chór wsparty jest na dwóch konsolach i zaopatrzony w betonową balustradę, dekorowaną czworoliśćmi. Podobna arkadą oddzielone jest prezbiterium (znajduje się tutaj także metalowa balustrada z ostrołukowymi ażurami). W nawie i prezbiterium występują sklepienia gwiaździste.

WYPOSAŻENIE

Na neogotyckie w kształcie wyposażenie składa się drewniany ołtarz główny z późnobarokowym obrazem Matki Boskiej Różańcowej ze św. Dominikiem i św. Jackiem Odrowążem z XVIII w. i na zasuwie figurą św. Jana Chrzciciela, pięć ołtarzy bocznych z obrazami Matki Boskiej Częstochowskiej, św. Antoniego Padewskiego, Matki Bożej z Dzieciątkiem z XVII w. (obraz pochodzący z wyposażenia nieistniejącej cerkwi unickiej, znajduje się po prawej stronie) oraz Ukrzyżowania, Matki Bożej (po lewej stronie). Ponadto w świątyni znajdują się późnobarokowe rzeźby z XVIII w. przeniesione ze starego kościoła, przedstawiające: św. Marię Magdalenę i św. Antoniego Padewskiego. Według „Katalogu zabytków sztuk i w Polsce" (z 1968 r.) wśród zabytków ruchomych wymienia się także: dwa krucyfiksy (pierwszy o charakterze rokokowym z XVIII w., drugi barokowo - ludowy również z XVIII w.), kielich gładki z XVIII w., dwie puszki (pierwsza barkowa z 1680 r., fundacji Jakuba Okuniewskiego dla kościoła katedralnego w Krasnymstawie, z napisem fundacyjnym na stopie, druga gładka z XVIII w., pounicka), rokokowy relikwiarzyk z 2 połowy XVIII w., fragmenty dwóch pacyfikałów unickich, wykonanych z mosiądzu, z płaskorzeźbionymi plakietkami św. Michała (pierwsz w typie cerkiewno – bizantyjskim z XVI – XVII w., druga o cechach późnobarokowych z około 1700 roku), dwanaście lichtarzy cynowych z XVIII - XIX w. oraz późnobarokowy ornat z tkaniny z początków XVIII w. z aplikowanym haftowanym herbem Ślepowron pod insygniami biskupimi. Na chórze znajdują się jedenastogłosowe organy z końca XVIII w.

Plebania – okres powstania 1921 r.

5. CMENTARZ RZYMSKOKATOLICKI W PAWŁOWIE.

Obiekt powstał na przełomie XVIII i XIX w. jako cmentarz parafialny, związany z parafią w Pawłowie. Usytuowany jest na skraju miejscowości, u zbiegu dróg do Rejowca Fabrycznego i Krasnego. Obiekt jest jednym z najstarszych cmentarzy rzymskokatolickich w powiecie chełmskim. Z racji rozległości parafii, na cmentarzu miejsce spoczynku znaleźli liczni przedstawiciele okolicznego ziemiaństwa i inteligencji, w tym m.in. Węgleńscy z Siedliszcza, Bizccy z Bzitego, Wojakowscy ze Stajnego. Najstarszy zachowany nagrobek pochodzi z 1825 r. Do szczególnie cennych należą nagrobki: Wojciecha Węgleńskiego, Józefa Bzickiego, Zuzanny Wojakowskiej i Antoniego Kosińskiego. Na cmentarzu znajduje się także mogiła zbiorowa żołnierzy polskich poległych we wrześniu 1939 r. Obiekt posiada powierzchnię 1,49 ha i otoczony jest ogrodzeniem z około 1928 r.

Egz. nr 1

7.2 ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

1. KOPIEC ZIEMNY (MOGIŁA KURHANOWA) W MAJDANIE KRĘPKOWSKIM (MIEJSCOWOŚĆ LESZCZANKA)

Kurhan znajduje w Majdanie Krępkowskim, stanowiącym część miejscowości Leszczanka, wymienianej od 1786 r. Obiekt zlokalizowany jest a zachód od wsi, na wyniesieniu przy dolinie rzeki Wieprz. Posiada średnicę około 40 metrów oraz wysokość 1,3 metra. Jest w znacznym stopniu zdewastowany. Porośnięty jest młodym drzewostanem sosnowym. Około 200 metrów w kierunku zachodni znajduje się drugi kurhan, posiadający średnicę około 25 metrów oraz wysokość 1 metra. Obiekt również jest zdewastowany, głównie przez prowadzącą przez środek drogę polną.

2. GRODZISKO WCZESNOŚREDNIOWIECZNE TZW. „DWORZYSKO" W KANIEM

SZWEDZKIE OKOPY - Grodzisko Pawłów (w dawnej literaturze Kanie). Znajduje się na gruntach wsi, pomiędzy kolonią Lipówki, a wsią Kanie. Obiekt zbudowany na podmokłych, bagnistych łąkach, wśród których tworzy niewielkie wzniesienie. Umocnienie obronne grodziska stanowiły dwa wały ziemne. Obszar objęty założeniem obronnym wynosi ok. 1 ha, majdan w granicach wału wewnętrznego - 0,25 ha. Dzięki badaniom powierzchniowym obiekt można datować można na IX - X wiek. Obiekt pełnił zapewne funkcję grodu refugialnego, przy czym można zaryzykować twierdzenie, iż nie zaszła potrzeba wykorzystania jego obronnych walorów, brak np. śladów walki.

3. CMENTARZYSKO KURHANOWE (5 KOPCÓW ZIEMNYCH) – (MIEJSCOWOŚĆ KOLONIA LIPÓWKI)

Egz. nr 1

7.3 KAPLICZKI

1. KAPLICZKA MIŁOSIERDZIA BOŻEGO W LISZNIE

Obiekt pochodzi z końca XIX w. Powstał jako budowla murowana.

2. KAPLICZKA ŚW. JANA NEPOMUCENA W PAWŁOWIE

Obiekt powstał w 2 połowie XIX w. Został ufundowany przez nieznanego mieszkańca Pawłowa. Usytuowana jest na południowym skraju miejscowości, u zbiegu dróg do Rejowca Fabrycznego i Krasnego. W 2006 r. został wyremontowany z inicjatywy Stowarzyszenia Przyjaciół Pawłowa. Zbudowana została z białego kamienia (opoki) i cegły ceramicznej oraz otynkowana zaprawą wapienno - glinianą. Rozplanowana jest na rzucie kwadratu i przykryta czteropołaciowym dachem. We wnętrzu znajduje się drewniana i polichromowana figura św. Jana Nepomucena, pochodząca prawdopodobnie z lat dwudziestych XX w. W ramach prowadzonych w 2006 r. umieszczono tablicę informacyjną.

7.4. PARKI PODWORSKIE

1. KRZYWOWOLA, PARK PODWORSKI – MIEJSCE HISTORYCZNE, ZACHOWANE RESZTKI DRZEWOSTANU

Egz. nr 1

7.5. CMENTARZE I MOGIŁY ZBIOROWE

1. CMENTARZ RZYMSKOKATOLICKI W KANIEM

Obiekt powstał w 2 połowie XIX w. na potrzeby parafii prawosławnej w Kaniem. W okresie międzywojennym został przejęty na potrzeby parafii rzymskokatolickiej. Usytuowany jest w zachodniej części miejscowości, przy skrzyzowaniu dróg do Liszna i Wólki Kańskiej. Zajmuje powierzchnię około 1,1 hektara. Najstarszy nagrobek pochodzi z 1880 r. Na cmentarzu znajdują się groby żołnierzy polskich z 1939 r. oraz podziemia antykomunistycznego.

2. MOGIŁA ZBIOROWA W LISZNIE

Obiekt znajduję się w centrum miejscowości, na terenie należącym do szkoły podstawowej w Lisznie. W mogile pochowano ofiary pacyfikacji, przeprowadzonej w 18 maja 1942 r., przez niemiecką żandarmerię i policję ukraińską. Zamordowano w niej około 60 mieszkańców miejscowości. Murowana mogiła otoczona jest metalowym ogrodzeniem. Na mogile umieszczono tablice (w sumie trzynaście) z nazwiskami ofiar oraz drewniany krzyż.

7.6. OBIEKTY PRZEMYSŁOWE

1. ZESPÓŁ GORZELNI W KRASNEM

Spichlerz **Gorzelnia**

Obiekt powstał około 1930 r. w ramach zespołu dworskiego w Krasnem. Składa się z murowanego budynku gorzelni, ruin magazynu i komina.

Egz. nr 1

2. GORZELNIA W WÓLCE KAŃSKIEJ

Pozostałości po gorzelni dworskiej – okres powstania 1914 r.

7.7. OBIEKTY UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ

1. BUDYNEK DAWNEGO URZĘDU GMINY W PAWŁOWIE

Obiekt powstał w 1846 r. Jest budowla murowaną. Znajduje się przy ulicy Kościelnej 1. Obecnie jest wykorzystywany jako przedszkole.

2. SZKOŁA W PAWŁOWIE

Obiekt powstał w 1930 r. Jest budowlą murowaną, rozbudowaną w 1991 r. i nadal wykorzystywaną na potrzeby szkoły.

3. DAWNA SZKOŁA W KANIEM

Obiekt powstał w 1910 r. Jest budowlą drewnianą.

4. STACJA KOLEJOWA W KANIEM

Obiekt powstał na początku XX w. w ramach rozbudowy Nadwiślańskiej Kolei Żelaznej. Składa się z murowanego z czerwonej cegły dworca (użytkowanego do dzisiaj), 2 komórek murowanych oraz drewnianego domu pracowniczego.

Egz. nr 1

7.8. PRYWATNE BUDYNKI MIESZKALNE

KANIE

1. DOM NR 10
Obiekt drewniany z 1915 r.

2. DOM NR 12
Obiekt drewniany z 1915 r.

3. DOM NR 13
Obiekt drewniany z 1900 r.

4. DOM NR 22
Obiekt drewniany z 1913 r.

5. DOM NR 37
Obiekt drewniany z 1913 r.

6. DOM NR 41
Obiekt drewniany z 1913 r.

7. DOM NR 43
Obiekt drewniany z 1920 r.

8. DOM NR 47
Obiekt drewniany z 1920 r.

9. DOM NR 55
Obiekt drewniany z 1930 r.

10. DOM NR 61
Obiekt drewniany z 1908 r.

11. DOM NR 81
Obiekt drewniany z 1917 r.

12. DOM NR 82
Obiekt drewniany z 1913 r.

13. DOM NR 106
Obiekt drewniany z 1900 r.

14. DOM NR 108
Obiekt drewniany z 1910 r.

KRASNE

15. DOM NR 27
Obiekt drewniany z 1914 r.

16. DOM NR 34
Dom mieszkalny - oficyna z XIX-XX w.

LISZNO

17. DOM NR 55
Obiekt drewniany z 1935 r.

LISZNO - KOLONIA

18. DOM NR 55
Obiekt murowany z około 1939 r.

PAWŁÓW

ul. Kościelna

19. DOM Z MASARNIĄ NR 2
Obiekt murowany z 1936 r.

ul. Leśna

20. DOM NR 30
Obiekt drewniany z 1920 r.

21. DOM NR 59
Obiekt drewniany z około 1935 r.

22. DOM NR 40
Obiekt drewniany z około 1850 r.

ul. Łączna

23. DOM NR 8
Obiekt drewniany z 1927 r.

24. DOM NR 32
Obiekt drewniany z 1917 r.

ul. Szkolna

25. DOM NR 39
Obiekt murowany z 1908 r.

26. DOM NR 57
Obiekt drewniany z 1914 r.

TORUŃ

27. DOM NR 10
Obiekt drewniany z pocz. XX w.

WÓLKA KAŃSKA

28. DOM NR 49
Obiekt murowany z 1938 r.

29. DOM NR 79
Obiekt drewniany z 1938 r.

Egz. nr 1

8. WNIOSKI Z ANALIZY ROZMIESZCZENIA I ZAGROŻENIA ZABYTKÓW

8.1 Analiza rozmieszczenia nieruchomych i ruchomych zabytków

- największe skupiska zabytków nieruchomych są w m. **Kanie.**
- największe skupiska zabytków ruchomych są w m. **Pawłów.**
- największymi zagrożeniami dla zabytków ruchomych znajdujących się w kościołach Pawłów i Kanie są: **demonstracje i rozruchy, rabunek, akty rerrorystyczne i wandalizm.**

8.2 Pożary obiektów oraz drzewostanu

Najbardziej narażonymi na pożar obiektami są:

- Kościół parafialny pw. Św. Ap. Piotra i Pawła w Kaniem;
- Zespół pałacowo – parkowy w Kaniem;
- Zespół pałacowo – parkowy w Krasnem;
- Kościół parafialny pw. Jana Chrzciciela wraz z wystrojem wnętrza, drzewostan w obrębie cmentarza kościelnego.

8.3 Katastrofy budowlane związane z silnymi huraganowymi wiatrami (nawałnicami).

Zagrożenie to jest trudnym do oszacowania stopniem ryzyka. Zmiany klimatyczne podnoszą prawdopodobieństwo wystąpienia tego typu zdarzeń na terenie obszaru gminy.

Huraganowe wiatry i powstałe w ich wyniku katastrofy budowlane mogą dotknąć niektóre obiekty zabytkowe:

- zespół pałacowo – parkowy w Kaniem,
- zespół pałacowo – parkowy w Krasnem,

Obiekty w formie pomników przyrody:

- dąb szypułkowy pod nazwą "Dąb przysięgi",
- klon srebrzysty,
- orzech czarny,
- tulipanowiec.

8.4 Demonstracje i rozruchy, rabunek

Zniszczeniu w efekcie dewastacji mienia mogą ulec obiekty zabytkowe takie jak:

- Kościół parafialny pw. Jana Chrzciciela wraz z wystrojem wnętrza, drzewostan w obrębie cmentarza kościelnego;
- Kościół parafialny pw. Św. Ap. Piotra i Pawła w Kaniem;
- Cmentarz rzymskokatolicki w Pawłowie, zbiorowa mogiła żołnierzy Wojska Polskiego;
- Cmentarz rzymskokatolicki w Kaniem, grób nieznanego żołnierza;
- Kapliczka murowana, krzyż drewniany - miejsce historyczne, krzyż drewniany obwód metalowy - miejsce historyczne w Lisznie;
- Kapliczka Św. Jana Nepomucena murowana w Pawłowie.

Egz. nr 1

8.5 Akty terrorystyczne

- ➔ Kościół parafialny pw. Św. Ap. Piotra i Pawła w Kaniem;
- ➔ Kościół parafialny pw. Jana Chrzciciela wraz z wystrojem wnętrza,drzewostan w obrębie cmentarza kościelnego.

W przypadku zauważenia czegoś niepokojącego, nie powinno się podejmować samodzielnie żadnych działań. Należy stosować się do następujących zasad:

- ➔ w przypadku jakichkolwiek podejrzeń powiadomić policję, straż pożarną, władze administracyjne gminy (Wójta, Sekretarza, Inspektora ds.Obronnych i Zarządzania Kryzysowego);
- ➔ nie rozpowszechniać informacji o podejrzeniu, aby nie spowodować paniki;
- ➔ nie próbować obezwładniać podejrzanych osób (należy je natomiast dyskretnie obserwować i starać się zapamiętać jak najwięcej szczegółów dotyczących ich wyglądu i zachowania).

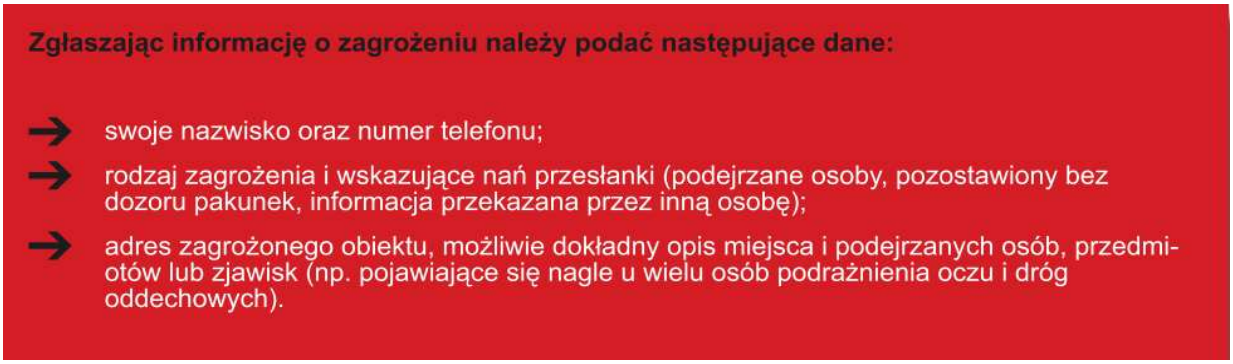

8.6 Akty wandalizmu – (skutkiem czego może być pożar obiektów zabytkowych oraz ich zniszczenie);

- Zespół pałacowo – parkowy w Kaniem;
- Zespół pałacowo – parkowy w Krasnem;
- Kościół parafialny pw. Św. Ap. Piotra i Pawła w Kaniem;
- Kościół parafialny pw. Jana Chrzciciela wraz z wystrojem wnętrza, drzewostan w obrębie cmentarza kościelnego.
- Cmentarz rzymskokatolicki w Pawłowie, zbiorowa mogiła żołnierzy Wojska Polskiego;
- Cmentarz rzymskokatolicki w Kaniem, grób nieznanego żołnierza;
- Kapliczka murowana, krzyż drewniany - miejsce historyczne, krzyż drewniany obwód metalowy - miejsce historyczne w Lisznie;
- Kapliczka Św. Jana Nepomucena murowana w Pawłowie.

Egz. nr 1

8.7 Konflikt zbrojny;

Uderzenia przeciwnika środkami konwencjonalnymi na gminę mogą spowodować powstanie rejonów porażenia bronią klasyczną, powodując straty bezpowrotne i sanitarne wśród ludności cywilnej, sił i środków obrony cywilnej oraz Ochotniczej Straży Pozarnej.

Zniszczeniu może ulec znaczna część obiektów zabytkowych jak:

- Zespół pałacowo – parkowy w Kaniem;
- Zespół pałacowo – parkowy w Krasnem.

9. SPOSOBY OCHRONY

9.1 Zabytki nieruchome na administrowanym terenie:

- prowadzenie gminnej ewidencji zabytków w formie kart adresowych przez wójta.
- wpisanie do rejestru zabytków,
- oznakowanie zabytkowych obiektów znakiem „Konwencji Haskiej”,
- utworzenie parku kulturowego,
- uwzględnienie ochrony zabytków w planie zagospodarowania przestrzennego,
- zwrócenie szczególnej uwagi na ochronę przeciwpożarową w obiektach budowlanych – (okresowa kontrola i konserwacja instancji elektrycznej i odgromowej)

9.2 Zabytki ruchome:

- prowadzenie kart ewidencyjnych zabytków przez administratorów parafii,
- wykorzystanie domów parafialnych z piwnicami),
- wpisanie do rejestru zabytków,
- oznakowanie wyposażenia kościołów w celu zabezpieczenia przed kradzieżą.

Egz. nr 1

9.3 Wykaz zabytków nieruchomych na terenie gminy Rejowiec Fabryczny, zawierający ważniejsze elementy podlegające zabezpieczeniu w razie sytuacji kryzysowych lub na wypadek konfliktu zbrojnego *(wg zał. nr 5 do instrukcji)*

Lp.	Miejscowość (obiekty podlegające zabezpieczeniu)	Elementy obiektu podlegające zabezpieczeniu	Proponowany sposób zabezpieczenia	Niezbędne siły i czas na wykonanie zadania	Koszty	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7
1	**Kanie** Zespół pałacowo – parkowy: rządcówka, kuchnia, czworak, obora, stajnia	Elementy pałacu oraz kompleks zabudowań dworskich posiadający szczególną wartość historyczną	Sporządzenie dokumentacji umożliwiającej odtworzenie zabytku wraz z ich fotografiami, oznakowanie obiektu znakiem rozpoznawczym Konwencji haskiej	Jednostka OSP Kanie, Formacje Obrony Cywilnej z terenu gminy (od G + 1.00 do G + 12.00)	900,00	
2	**Kanie** Kościół parafialny pw. Św. Ap. Piotra i Pawła	Drewniany budynek posiadający trzy nawy, utrzymany w stylu góralskim posiada szczególną wartość historyczną	Sporządzenie dokumentacji umożliwiającej odtworzenie zabytku wraz z ich fotografiami, oznakowanie obiektu znakiem rozpoznawczym Konwencji haskiej	Wolontariusze spośród parafian, Jednostka OSP Kanie, Formacje Obrony Cywilnej z terenu gminy (od G + 1.00 do G + 12.00)	900,00	
3	**Krasne** Zespół pałacowo – parkowy: pałac, park, gorzelnia, spichlerz	Elementy pałacu oraz kompleks zabudowań dworskich posiadający szczególną wartość historyczną	Sporządzenie dokumentacji umożliwiającej odtworzenie zabytku wraz z ich fotografiami, oznakowanie obiektu znakiem rozpoznawczym Konwencji haskiej	Jednostka OSP Kanie, Formacje Obrony Cywilnej z terenu gminy (od G + 1.00 do G + 12.00)	900,00	
4	**Pawłów** Kościół parafialny pw. Jana Chrzciciela wraz z wystrojem wnętrza, drzewostanem w obrębie cmentarza kościelnego	Kościół jest budowlą orientowaną, jednonawową, murowaną z czerwonej cegły (bez tynków), posiada szczególną wartość historyczną	Sporządzenie dokumentacji umożliwiającej odtworzenie zabytku wraz z ich fotografiami, oznakowanie obiektu znakiem rozpoznawczym Konwencji haskiej	Wolontariusze spośród parafian, Jednostka OSP Wólka Kańska, Formacje Obrony Cywilnej z terenu gminy (od G + 1.00 do G + 12.00)	900,00	
5	**Pawłów** Cmentarz rzymskokatolicki	Obiekt jest jednym z najstarszych cmentarzy rzymskokatolickich w powiecie chełmskim, posiada szczególną wartość historyczną	Sporządzenie dokumentacji umożliwiającej odtworzenie zabytku wraz z ich fotografiami, oznakowanie obiektu znakiem rozpoznawczym Konwencji haskiej	Jednostka OSP Wólka Kańska, Formacje Obrony Cywilnej z terenu gminy (od G + 1.00 do G + 12.00)	900,00	

Egz. nr 1

9.4 Wykaz jednostek organizacyjnych chroniących zabytki ruchome:

1) parafie rzymskokatolickie w Pawłowie oraz w Kaniem wraz z elementami wyposażenia kościołów.

a) na miejscu:

- domy parafialne są jedyną możliwością zabezpieczenia zabytków (kościoły nie posiadają piwnic i strychu).
  - proboszczowie parafi Pawłów i Kanie;
  - wolontariusze parafi;
  - jednostka OSP Wólka Kańska;
  - jednostka OSP Kanie w parafi Kanie;
  - jednostka OSP Pawłów w parafi Pawłów;
  - Formacje Obrony Cywilnej w parafiach Pawłów i Kanie.

b) przewidziane do rozśrodkowania – nie przewiduje się;
c) przewidziane do ewakuacji – nie przewiduje się.

9.5 Dane dotyczące rodzajów i liczby zabytków ruchomych na terenie gminy Rejowiec Fabryczny chronionych na miejscu *(wg zał. nr 6 do instrukcji).*

Lp	Jednostka organiza-cyjna	Wyszczegól-nienie (rodzaj zabytków)	Ilość /szt./	Objętość /m3/	Ciężar /kg/	Ilość i rodzaj opakowań	Ilość osób i czas	Środki tran-sportu	Miejsce i trasa przejazdu /km/
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Pawłów	Malarstwo	5	3	55	-	4 G+5	transport pieszy	dom parafialny przy kościele
		Rzeźba	7	5	240	-	4 G+5	transport pieszy	dom parafialny przy kościele
		Tkanina	1	0,5	10	jedna skrzynia	2 G+5	transport pieszy	dom parafialny przy kościele
		Relikwiarz	1				2 G+5	transport pieszy	dom parafialny przy kościele
		Lichtarze	12				2 G+5	transport pieszy	dom parafialny przy kościele
		Numizmatyka	2				2 G+5	transport pieszy	dom parafialny przy kościele
		Kielich	1				2 G+5	transport pieszy	dom parafialny przy kościele
		Organy	1	6	około 250	-	4 G+5	transport pieszy	dom parafialny przy kościele
2	Kanie	Malarstwo	5	3	55	-	4 G+5	transport pieszy	dom parafialny przy kościele
		Organy	1	6	około 270	-	4 G+5	transport pieszy	dom parafialny przy kościele

Egz. nr 1

9.6 Sposób kierowania, powiadamiania, współdziałania i łączności.

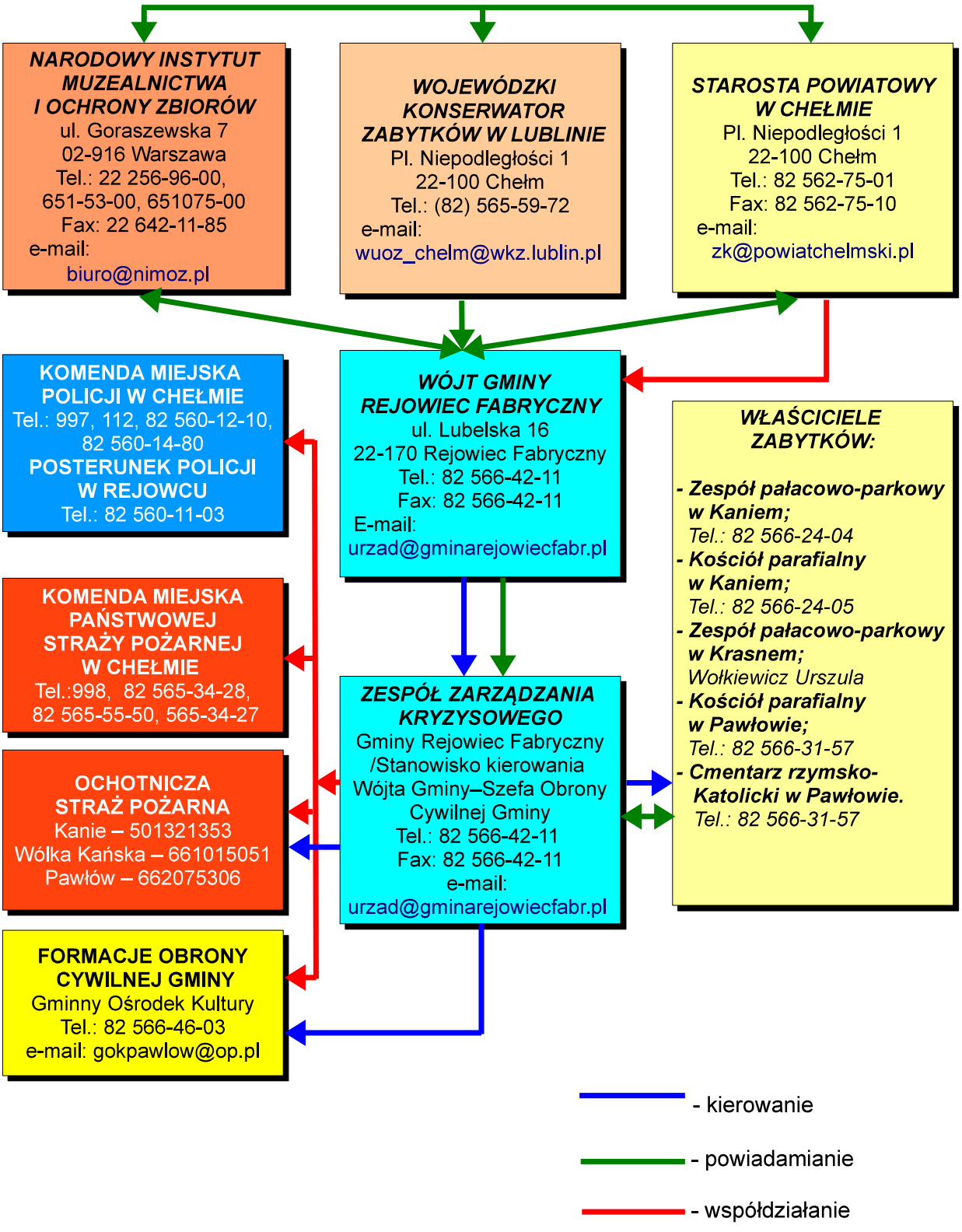

Egz. nr 1

9.7 Sposób informowania o stratach *(wg zał. nr 7 do instrukcji – strona 13 planu ochrony zabytków).*

9.8 Zestawienie prac dokumentacyjnych i konserwatorsko – zabezpieczających w razie wystąpienia strat i szkód w zabytkach:

- zabezpieczenie zabytków przed dalszą destrukcją po ustąpieniu zagrożenia;
- dokumentowanie zdarzeń i strat oraz podjętych działań (filmowanie, fotografowanie, kopiowanie, itp.)
- informowanie właściwych organów administracji publicznej, w szczególności Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz organów założycielskich o:
  - stratach,
  - podjętych działaniach,
  - potrzebach pomocy,
  - wykonanie ekspertyzy konserwatorskiej.

9.9 Wykaz jednostek, instytucji, organizacji i rzeczoznawców przewidzianych do udzielenia pomocy zabytkom w razie zagrożenia.

Lp.	Jednostka, instytucja, organizacja, rzeczoznawca	Adres	Telefon, fax	Uwagi
1	Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Lublinie – Delegatura w Chełmie	Plac Niepodległości 1 22-100 Chełm	Tel. 82 5655972, kom. 881737076 https://www.gov.plweb/wuoz-w-lublinie e-mail: chelm@wkz.lublin.pl ePUAP: /WOZL/SkrytkaESP skrz. E-doręczeń: AE:PL-24680-17436-BDVJH-17	
2	Powiatowy Inspektorat nadzoru Budowlanego	Plac Niepodległości 1 22-100 Chełm	Tel. 82 562 75 81 82 562 75 78	
3	Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej	ul. Prymasa St. Wyszyńskiego 2 B 22-100 Chełm	Fax 82 565 34 28 Tel. 82 565 55 50 e-mail: km_chelm@straz.lublin.pl	
4	Gminny Komendant Ochotniczej Straży Pożarnej:	Kanie	501779529 - Maziarz Mirosław osp.ksrg.kanie@gmail.com	
5	OSP Kanie	Kanie	825662340 - Kałkucki Józef	
6	OSP Wolka Kańska	Wólka Kańska	661015051 - Świderczuk Mirosław	
7	OSP Pawłów	Pawłów	662075306 – Ciechomski Paweł	
8	Komenda Miejska Policji w Chełmie	ul. Żwirki i Wigury 20 22-100 Chełm	Tel. 47 813 12 10 Fax 47 811 15 83, e-mail: komendant.kmpchelm@lu.policja.gov.pl	
6	Posterunek Policji	ul. Orzechowa 17 22-360 Rejowiec Fabryczny	Tel. 47 813 53 66	
9	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "Praktyka Lekarza Rodzinnego	Liszno 57 22-170 Rejowiec Fabryczny	Tel. 82 566 24 08	
10	Rada Parafialna w Pawłowie – proboszcz parafii-ks. Piotr Hawryluk – tel.	Pawłów ul. Szkolna 2 22-170 Rejowiec Fabryczny	Tel. 82 566 31 57 kom. 691 738 349	
11	Rada Parafialna w Kaniem – proboszcz parafii-ks. Roman Stanisław Knyś	Kanie 119 a 22-170 Rejowiec Fabryczny	Tel. 82 566 24 05 kom. 693 800 262; e-mail: kanie@diecezja.lublin.pl	

Egz. nr 1

9.10 Harmonogram realizacji przedsięwzięć związanych z ochroną zabytków na terenie gminy Rejowiec Fabryczny

Lp.	Przedsięwzięcia	Wykonawca	Czas realizacji	Środki materiałowo - techniczne	Uwagi
STAN STAŁEJ GOTOWOŚCI OBRONNEJ PAŃSTWA					
1	Prowadzenie gminnej ewidencji zabytków w formie kart adresowych stanowiących gminną ewidencję zabytków	- Referat planowania i Inwestycji	Na bieżąco	Karty ewidencyjne	
2	Uwzględnienie ochrony zabytków w planie zagospodarowania przestrzennego gminy	- Referat planowania i Inwestycji	Na bieżąco	Wnioski do planu	
3	Opracowanie i aktualizacja planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i w sytuacjach kryzysowych	- Inspektor ds. Obronnych i Zarządzania Kryzysowego	Aktualizacja w terminie do 31 marca każdego roku, według stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedniego	Materiały niezbędne do opracowania dokumentacji	
4	Szkolenie składów osobowych w zakresie zabezpieczenia i ochrony zabytków	- Inspektor ds. Obronnych i Zarządzania Kryzysowego - właściciele i administratorzy obiektów zabytkowych	Zgodnie z planem szkolenia	Plany szkolenia	
STAN GOTOWOŚCI OBRONNEJ PAŃSTWA CZASU KRYZYSU					
1	Realizacja zadań w zakresie zabezpieczenia i ochrony zabytków wynikających z zestawienia zadań POFG Rejowiec Fabryczny oraz Gminnego Planu Zarządzania Kryzysowego i Planu Ochrony Zabytków	- Inspektor ds. Obronnych i Zarządzania Kryzysowego - właściciele i administratorzy obiektów zabytkowych	Po ogłoszeniu stanu gotowości obronnej państwa czasu kryzysu	Zgodnie z planem ochrony zabytków	
STAN GOTOWOŚCI OBRONNEJ PAŃSTWA CZASU WOJNY					
1	Realizacja zadań w zakresie zabezpieczenia i ochrony zabytków wynikających z zestawienia zadań POFG Rejowiec Fabryczny oraz Gminnego Planu Zarządzania Kryzysowego i Planu Ochrony Zabytków	- Inspektor ds. Obronnych i Zarządzania Kryzysowego - właściciele i administratorzy obiektów zabytkowych	Po ogłoszeniu stanu gotowości obronnej państwa czasu wojny	Zgodnie z planem ochrony zabytków	

Egz. nr 1

Egz. nr 1

II. CZĘŚĆ GRAFICZNA

- **Kopie map stanowisk archeologicznych na arkuszu A-4 5 szt. o numerach:**
  - 80 – 86;
  - 80 – 87;
  - 80 – 88;
  - 79 – 87;
  - 79 – 88.

- **Mapa w skali 1 : 25 000 – 1 szt zawiera:**
  - rozmieszczenie zabytków nieruchomych,
  - rozmieszczenie jednostek organizacyjnych posiadających zabytki ruchome,
  - stanowiska kierowania,
  - granice administracyjne gminy,
  - granice administracyjne miasta Rejowiec Fabryczny (siedziba urzędu gminy),
  - granice administracyjne parafi Kościola Rzymskokatolickiego pw. św. Apostołów Piotra i Pawła i MB Różańcowej w Kaniem:
    - Chojno, Gołąb, Kanie Stacja, Kanie, Leszczanka,Liszno Kolonia, Liszno, Wólka Kańska Kolonia, Wólka Kańska, Zalesie Kańskie.
  - granice administracyjne parafi Kościola Rzymskokatolickiego pw. św. Jana Chrzciciela w Pawłowie:
    - Aleksandria Krzywowolska, Tomaszówka, Bezek Dębiński, Krasne, Józefin, Krowica, Krzywowola, Lechówka, Pawłów, Poczekajka, Zalesie Krasieńskie, Zyngierówka.

Wykonano w 2 egz.:
Egz. Nr 1 – ad/acta – Urząd Gminy w Rejowcu Fabrycznym
Egz. Nr 2 – Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Lublinie – Delegatura w Chełmie
Opracował i wykonał: Witold Kukiełka (tel. 82 5664545)
Dnia 07.01.2026 r.